

Bosscherveld-Noord

Cultuurwaardenonderzoek

Deelrapport Archeologie

september 2012

Gemeente Maastricht

Colofon

Bosscherveld-Noord
Cultuurwaardenonderzoek
Deelrapport Archeologie

Auteurs: P.M.M. Hermans (Gemeente Maastricht)
P. van der Gaauw (Gemeente Maastricht)
N. van der Voet (Buro de Brug bv)

Datum: september 2012

Versie: definitief

Afbeelding omslag: Bosscherveld en omstreken 2012. (Bron: Google maps)

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
2	Werkwijze archeologisch bureauonderzoek	6
3	Gebiedsbeschrijving	8
3.1	Geologie, geomorfologie en bodemgesteldheid van bestemmingsplan Bosscherveld-Noord	8
3.2	Geologie: de diepere ondergrond	8
	Löss	9
3.3	Geomorfologie	10
	Terras van Caberg	10
	Het Terras van Geistingen	11
	Colluvium	11
3.4	Bodemgesteldheid	12
3.5	Archeologische relevantie van geologie, geomorfologie en bodems	14
4	Maastrichts Planologisch Erfgoedregime	16
5	Archeologische waarden	18
5.1	AMK-terreinen (Archeologische Monumentenkaart)	18
	Brusselse Weg; Belvedere: Verlengde Postbaan ('Terrein van zeer hoge archeologische waarde'; AMK nummer 8520)	18
	Binnenstad van Maastricht ('terrein van hoge archeologische waarde'; AMK nummer 16343)	18
	Oud-Caberg ('terrein van hoge archeologische waarde'; AMK nummer 16423)	19
5.2	Historische relictten	20
	Rijksmonumenten:	20
	Gemeentelijke monumenten:	20
	Vestingwerken: de Nieuwe Bossche Fronten	20
5.3	Archeologisch kader en vindplaatsen	24
	Prehistorie	24
	Romeinse tijd	25
	Middeleeuwen	25
	Nieuwe en Nieuwste tijd	25
	Industrieterreinen	25

---

6 Literatuur	27
7 Lijst van afbeeldingen en foto's	31
Bijlage 1	32
Catalogus van archeologische vindplaatsen	32

Bijlage 2	38
Archeologische waardenkaart	
Archeologische beheer- en sturingskaart	

---

1 Inleiding

Dit deelrapport Archeologie is opgesteld ten behoeve van de implementatie van het Maastrichts Planologisch Erfgoedregime (afgekort MPE) in het bestemmingsplan Bosscherveld-Noord. Het rapport heeft betrekking op het bodemarchief, en fungeert als motivering van de planologische bescherming van de archeologische zones zoals vermeld in het onderhavige bestemmingsplan. Het deelrapport Archeologie dient te worden geraadpleegd door een deskundige op het gebied van archeologie van de gemeente Maastricht bij beslissingen op stedenbouwkundig niveau, bij de behandeling van de omgevingsvergunning voor de activiteiten bouwen, aanleggen, en slopen, of het opheffen voor planologisch strijdig gebruik.

2 Werkwijze archeologisch bureauonderzoek

Dit deelrapport Archeologie behorende bij het bestemmingsplan Bosscherveld-Noord is tot stand gekomen met behulp van de nauwkeurige bestudering van bekende archeologische waarden binnen het plangebied, literatuurstudie, en de raadpleging van andere relevante informatiebronnen. Archeologische vindplaatsen zijn onderzocht aan de hand van twee databases:

1. Het Wetenschappelijk Onderzoekskader (WOK) voor het gemeentelijk gebied van Maastricht, opgesteld in het kader van het A2-project in 2008.¹ De in deze database opgenomen bekende archeologische waarden worden gevisualiseerd in en beheerd binnen het gemeentelijke Geografische Informatie Systeem: Flexiweb (applicatie van Bentley Benelux bv).
2. Het landelijke Archeologisch Informatie Systeem (Archis II) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), waarin archeologische waarnemingen en monumenten (AMK-terreinen) zijn opgenomen.

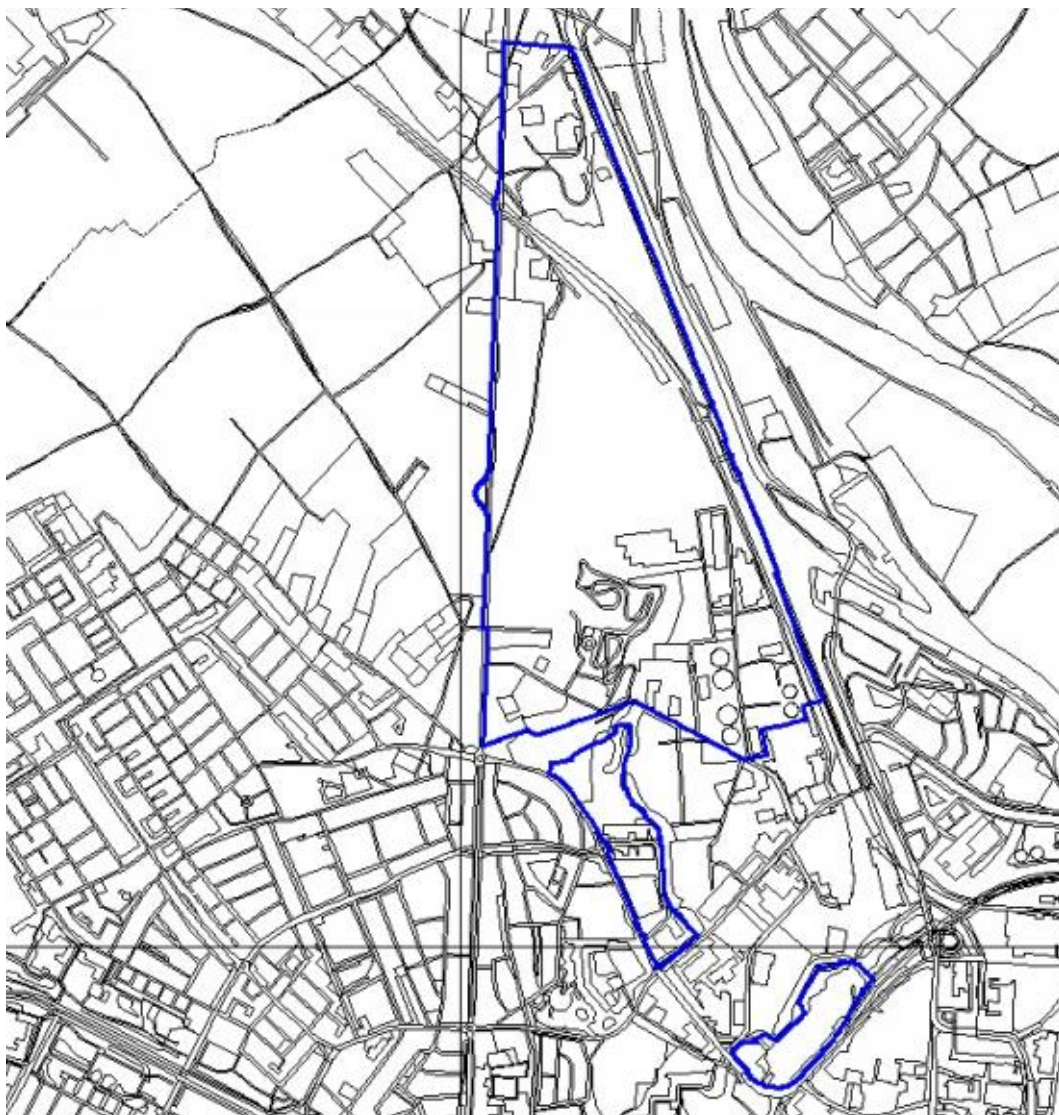
Beide databases verschaffen een compleet beeld van alle tot nu bekende archeologische waarden binnen het gebied van het onderhavige bestemmingsplan. Tijdens de inventarisatie is de gemeentelijke database (Flexiweb) geactualiseerd en vergeleken met de landelijke database van Archis II. Waar nodig zijn correcties doorgevoerd, met name in het geval van foutieve coördinaten. Daarnaast zijn gegevens van alle geregistreerde archeologische opgravingen (begeleidingen, proefsleuven en definitieve opgravingen) verzameld. Tot slot is in aanvulling op beide databases ook de Cultuurhistorische waardenkaart van de Provincie Limburg geraadpleegd.

Voor de reconstructie van de landschappelijke setting is gebruik gemaakt van de geomorfologische kaart (Berg 1989; Berg en Cate 1987) en bodemkaart (Steur en Heijink 1991; Vleeshouwer en Damoiseaux 1990) en de daarbij behorende toelichtingen. Tevens is achtergrondliteratuur geraadpleegd inzake de geologische en morfologische ontwikkeling van de Maasvallei, en de sedimentologische en bodemkundige geschiedenis van rivier- en lössafzettingen in het gebied.

---

¹ Quadflieg en Visser 2008.

Tenslotte is informatie verzameld over verstoringen van de bodem, die de gaafheid en conservering van archeologische resten in de ondergrond ernstig hebben aangetast. Hierbij zijn bodemsaneringsgegevens bij de gemeente geraadpleegd en zijn ontgrondingsgegevens bij de Provincie Limburg opgevraagd.

Figuur 1: afbakening onderzoeksgebied; dit is gelijk aan het plangebied

3 Gebiedsbeschrijving

Vanwege hun relevantie voor het archeologisch bodemarchief worden in het hiernavolgende een aantal kenmerken van het gebied van het bestemmingsplan Bosscherveld-Noord beschreven, zoals de geologische, geomorfologische en bodemkundige gegevens.

3.1 Geologie, geomorfologie en bodemgesteldheid van bestemmingsplan Bosscherveld-Noord

Het fysieke landschap geeft bruikbare indicaties over de bewoningsgeschiedenis, het archeologische potentieel alsmede de mate van gaafheid en conservering van archeologische vindplaatsen. Daarom is in dit deelrapport Archeologie een uitgebreide karakterisering van de geologie, geomorfologie en verschillende soorten bodems binnen het bestemmingsplangebied opgenomen. In de volgende paragrafen wordt verduidelijkt hoe de ondergrond en het fysieke landschap zich in de afgelopen 2 miljoen jaar ontwikkeld hebben binnen het plangebied.

3.2 Geologie: de diepere ondergrond

Het gebied van het bestemmingsplan ligt in het dal van de West-Maas. De West-Maas is circa 2 miljoen jaar geleden ontstaan en vormt tot op de dag van vandaag het Maasdal. De diepere ondergrond (>10 m onder maaiveld) bestaat uit de Formaties van Maastricht en Houthem, die grotendeels samengesteld zijn uit fijnkorrelige, zachte kalksteen ("mergel"). Deze mariene afzettingen zijn tijdens de laatste fase van het Krijt (het geologisch tijdvak van circa 99 tot 65 miljoen jaar geleden) en de eerste fase van het Tertiair (circa 65 tot 2,5 miljoen jaar geleden) in een ondiepe zee gevormd. Later in het Tertiair werden in deze ondiepe zee zanden van de Formatie van Tongeren op de kalksteen afgezet. Door tektonische werking van de aardkorst later in het Tertiair werden deze formaties tot ver boven het zeeniveau opgeheven.

Tijdens het Tertiair was het klimaat warm en vochtig, waardoor op grote schaal chemische verwerking van de kalksteen optrad. Mede door dit geologische proces en de laterale erosie van de Maas heeft zich toen in de Ardennen en Zuid-Limburg een uitgestrekte schiervlakte (*penepain*) ontwikkeld. Vervolgens hebben gedurende het Kwartair (circa 2,5 miljoen jaar

geleden tot heden) de Maas en andere rivieren en beken in Zuid-Limburg zich ingesneden in deze schiervlakte. In dit laatste geologische tijdvak hebben zich in Zuid-Limburg fluviatiele (door de Maas afgezet zand en grind) en eolische sedimenten (door de wind afgezette löss) gevormd. In geologisch opzicht behoren de fluviatiele Maasafzettingen tot de Formatie van Beegden (in het plangebied de Laagpakketten van Caberg en van Oost-Maarland) en de eolische afzettingen tot de Formatie van Boxtel (Laagpakket van Schimmert).

Löss

Löss is een zeer fijnkorrelig sediment (zwak zandige leem) dat tijdens de koudste en droogste perioden van het Pleistoceen, klimatologisch gekenmerkt door een poolwoestijn en de bijna volledige afwezigheid van vegetatie, door de wind is afgezet. Dit type sediment heeft het merendeel van de plateaus en Maasterrassen in Zuid-Limburg bedekt. Gedurende de twee laatste ijstijden, het Saalien en het Weichselien, is het Terras van Caberg afgedekt met een pakket löss van ca. 5 tot 6 meter dik. De löss is waarschijnlijk afkomstig van afzettingen uit het Noordzebekken. Het onderste lösspakket wordt gedateerd in het Saalien, waarin zich in het daarop volgende interglaciaal, het Eemien (circa 130.000 – 116.000 jaar geleden), een bruine bodem gevormd heeft, de zogenaamde Rocourtbodem. In het bovenste pakket löss zijn twee fases te onderscheiden, aangezien er gedurende het Weichselien twee perioden zijn geweest waarin op grote schaal löss is afgezet. De twee perioden van lössafzetting in het Weichselien worden gescheiden door de zogenaamde Nagelbeek Horizont, die zich vermoedelijk rond 21.000 jaar geleden heeft ontwikkeld. Deze horizont weerspiegelt een zeer koude periode, die wordt gekenmerkt door de ontwikkeling van permafrost, gevolgd door een plotselinge warme periode, waarbij sterke ontdooiing van de permafrost is opgetreden. In het oude bodemoppervlak worden daarom zgn. cryoturbate structuren aangetroffen. Vanwege het ontbreken van vegetatie is er nauwelijks een bodem gevormd, zodat dit oude oppervlak in boringen meestal niet te herkennen is.

In het bovenste lösspakket kunnen twee zogenaamde tephra-lagen aangetroffen worden, die gedurende vulkaanuitbarstingen in de Eifel zijn afgezet. Het betreft respectievelijk een laag als gevolg van de Eltville uitbarsting (tussen 22.000 – 21.000 jaar geleden) en de Laacher See uitbarsting (ca. 11.000 jaar geleden). Deze aslagen vertegenwoordigen een tijdsgrens in de löss. Het aantreffen van een laag met tephra van de Laacher See uitbarsting kan een indicatie geven voor de diepteligging van het oppervlak uit het Laat-Paleolithicum. Mogelijk zijn onder deze laag sporen van bodemvorming waar te nemen vanwege het

relatief milde klimaat (het Allerød Interstadiaal) voorafgaand aan de Laacher See uitbarsting.

3.3 Geomorfologie

Het Maasdal bij Maastricht wordt gekenmerkt door een opeenvolging van rivierterrassen. Deze rivierterrassen zijn gevormd door sedimentatie en insnijding van de Maas tijdens de koude (glaciale) en warme (interglaciale) perioden van het Pleistoceen (circa 2,5 miljoen tot 11.500 jaar geleden) en het Holoceen (11.500 jaar geleden tot heden). Tijdens de glaciale perioden (ijstijden) werden voornamelijk grove sedimenten (grind en zand) afgezet, terwijl in de interglacialen ook fijnere sedimenten (klei en leem) door de Maas werden afgezet. Als gevolg van de combinatie van tektonische opheffing van de Ardennen (en Zuid-Limburg), de laterale erosie en periodieke insnijdingen van de Maas en de afzetting van riviersedimenten is een groot aantal rivierterrassen ontstaan. De hoogstgelegen terrassen zijn het oudst, terwijl de laagste terrassen vlakbij de Maas het jongst zijn en uit het einde van het Pleistoceen en het Vroeg-Holoceen dateren.

In het plangebied zijn twee terrassen te onderscheiden, namelijk het westelijk deel dat tot het Terras van Caberg wordt gerekend en het oostelijke deel dat tot het Terras van Geistingen behoort. Het Terras van Caberg ligt 15-25 meter hoger dan het Geistingenterras dat hier op ca. 45 m+NAP ligt. De noord-zuid georiënteerde grens tussen beide terrassen ligt vrijwel midden in het plangebied.

Terras van Caberg

Dit terras is in meerdere fasen gevormd tijdens de voorlaatste ijstijd, het Saalien (glaciaal dat gedateerd kan worden tussen circa 370.000 en 130.000 jaar geleden) toen de Maas overwegend grof sediment afzette in een brede vlechtende riviervlakte, die bestond uit vele geulen en grindbanken. In de groeve Belvédère zijn enkele kampementen van jagers/verzamelaars aangetroffen in fijnkorrelige Maassedimenten, die dateren uit een relatief warme periode (ca. 250.000 jaar geleden). In latere, koude en droge fasen van het Saalien en het Weichselien werd een pakket löss van circa 5 à 6 meter dik gevormd. Op de Geomorfologische Kaart van Nederland vormen de hogere, vlakke delen een zgn.

"dalwandterras met löss" en de hellingen worden tot de "lösswanden" gerekend. In het uiterste noorden grenst het plangebied aan de droogdalen van de Zouw en het Heezerwater die zich hebben ingesneden in het terras.

Het Terras van Geistingen

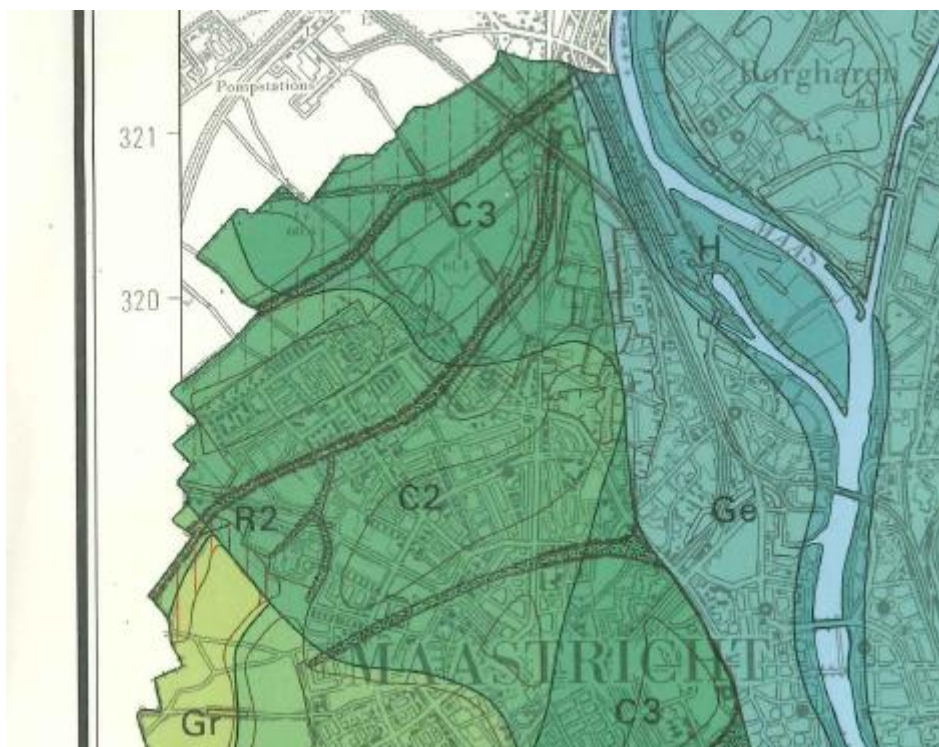
Het oostelijk deel van het bestemmingsplangebied bevindt zich op het Terras van Geistingen, een restant van een oude, brede riviervlakte, die is gevormd vanaf het midden van de laatste ijstijd, het Weichselien (circa 116.000 tot 11.500 jaar geleden). Het grootste deel van het terras dateert uit het laatste koude stadiaal, de Jonge Dryas (circa 12.500 – 11.500 jaar geleden). Op de Geomorfologische Kaart van Nederland wordt het Terras van Geistingen geclassificeerd als een relatief hooggelegen rivierdalbodem.

Aan het einde van de laatste ijstijd had de rivier een vlechtend geulenpatroon met meerdere ondiepe geulen en zand- en grindbanken. Kenmerkend voor het Terras van Geistingen is het ontbreken van een eolisch lösspakket op de grove rivierafzettingen. In het Holoceen vervoerde de Maas vooral fijnkorrelig sediment dat bij hoogwaterstanden en overstromingen op het Terras van Geistingen werd afgezet in de vorm van verschillende leempakketten, met een dikte van enkele decimeters tot enkele meters. De sedimenten zijn vooral afgezet in het vroeg-Holoceen ("oude rivierklei") en in het laat-Holoceen vanaf de Romeinse tijd ("jonge rivierklei"). In het midden-Holoceen vonden weinig overstromingen plaats en werd weinig sediment afgezet. Het oostelijk deel van het bestemmingsplangebied grenst aan de holocene dalvlakte met jonge Maasafzettingen die vermoedelijk gevormd zijn vanaf de Romeinse tijd.

Colluvium

Op de vrij steile overgang van het Terras van Caberg naar het Geistingenterras kan een pakket verspoelde löss aanwezig zijn in de vorm van colluvium. De zeer fijnkorrelige löss kan makkelijk geërodeerd worden door regenwater, zeker als er weinig tot geen vegetatie aanwezig is, bijvoorbeeld op braakliggende akkers. De geërodeerde löss wordt dan afgezet als colluvium aan de voet van hellingen van heuvels en terrassen, of wordt afgevoerd als sediment door rivieren zoals de Maas. Het colluvium is te herkennen als een zandiger en bruiner pakket sediment, waarin fijne grindjes worden aangetroffen en waarin geen duidelijke bodem is gevormd.

In de regel wordt verondersteld dat de erosie van de löss pas grootschalige vormen aannam na de ontginning van de plateaus en rivierterrassen, vaak gedateerd in de Romeinse tijd en middeleeuwen. Maar het kan zeker niet uitgesloten worden dat colluvium zich ook in eerdere perioden en mogelijk in het Vroeg-Holoceen heeft gevormd. In ieder geval kan colluvium oudere landschappen hebben afgedekt, die rijk kunnen zijn aan goed bewaarde archeologische resten.

Figuur 2: uitsnede van de Maasterrassenkaart van Nederland (bron: Berg 1989).

3.4 Bodemgesteldheid

Vanwege de ligging in stedelijk gebied is het grootste deel van het plangebied niet bodemkundig gekarteerd. Door extrapolatie van de bodemgesteldheid van aangrenzende gebieden kan toch een indruk worden verkregen van de in het plangebied aanwezige bodems. Deze zijn geclassificeerd als brikgronden en leemgronden in löss of als oude en jonge rivierkleigronden. De verschillende bodemtypes staan met hun gangbare codes vermeld in onderstaande tabel.

1. Leembrikgronden: Radebrikgronden in löss (code: BLd6)
2. Leembrikgronden: Bergbrikgronden in löss (code: BLb6)
3. Leemgronden: ooivaaggronden in löss in situ (code: Ld6)
4. Leemgronden: ooivaaggronden in colluviale löss (code: Ldh6)
5. Oude rivierkleigronden: ooivaaggronden in zware zavel en klei (code: KRd7)
6. Jonge rivierkleigronden op oude rivierklei (toevoeging ...m): kalkloze ooi- en poldervaaggronden in zware zavel en lichte klei (codes: Rd10Cm, Rd90Cm en Rn95Cm)

Op de hogere vlakke delen van het Caberg-terras die bedekt zijn met een pakket löss hebben zich radebrikgronden ontwikkeld (een niet-geërodeerde lössbodem met een kleinspoelings- of Bt-horizont). Op (flauwe) hellingen waar de bovenste horizonten (A- en E-horizont) door erosie zijn verdwenen ligt de kleinspoelingshorizont (Bt-horizont) van de zgn. bergbrikgronden aan het oppervlak. In de droogdalen, zoals die van de Zouw en het Heezerwater, ligt de C-horizont van de oorspronkelijke löss (ooivaaggronden in löss in situ) weer aan het oppervlak omdat de bovengrond daar is weggeërodeerd.

Op de overgang van het Terras van Caberg naar het Terras van Geistingen kunnen leemgronden voorkomen die zich hebben gevormd in colluvium. Dat wil zeggen de geërodeerde löss die zich langs de terraswand aan de hellingvoet heeft afgezet. Deze ooivaaggronden in colluviale löss kunnen als relatief jonge bodems worden beschouwd, waarin tekenen van langdurige bodemprocessen (uit- en inspoeling) ontbreken.

Op de hoogste delen van het Geistingenteras liggen oude rivierkleigronden (ooivaaggronden) aan het oppervlak, maar in de lagere delen ligt veelal een dun pakket jonge rivierklei op oude rivierklei (ooivaaggronden). De poldervaaggronden liggen over het algemeen nog wat lager en natter dan de ooivaaggronden, wat zich uit in het voorkomen van roest in het bodemprofiel.

De oude rivierklei dateert uit het vroeg-Holoceen (en mogelijk ook uit het Laat-Weichselien) en is ten minste 4000 jaar langer aan bodemvorming onderhevig geweest dan de jonge rivierklei, die overwegend vanaf de Romeinse tijd is afgezet. De oude rivierkleigronden liggen als koppen en ruggen te midden van de jonge rivierkleigronden. De sedimenten van de oude rivierkleigronden hebben als oorsprongsgebied de Ardennen en de Eifel. Ze bestaat daarom uit minder siltig materiaal dan de jonge rivierklei. De jonge rivierklei is hoofdzakelijk vanaf de Romeinse tijd afgezet en heeft een granulaire samenstelling die sterk overeenkomt met die van löss. Dit is niet verwonderlijk als men bedenkt dat de rivierkleigronden in dit gebied waarschijnlijk voor een belangrijk deel bestaan uit door de Maas verspoelde löss afkomstig uit de bovenstrooms gelegen lössgebieden in Zuid-Limburg en België. Het zijn betrekkelijk jonge gronden en bodemvorming heeft er, afgezien van gedeeltelijke ontkalking, homogenisatie en verbruining in de bovenste lagen, niet in plaatsgevonden.

Op het Terras van Caberg moet er rekening mee gehouden worden dat midden- en laat-paleolithische kampementen gevonden kunnen worden in paleosols (fossiele bodems) onder de verschillende lösspakketten, die tijdens het Saalien en Weichselien zijn afgezet op het terras.

Nadat de Maas zich in het vroeg-Holoceen had ingesneden als gevolg van de klimaatverandering werd het Geistingenterras, en daarmee het oostelijk deel van het plangebied, beter bewoonbaar voor de mens, omdat hoogwaters minder frequent optraden. In de (al of niet overdekte) oude rivierklei die het oostelijk deel van het plangebied vormt, zullen archeologische artefacten en sporen vanaf het Mesolithicum zich vooral in de bovenste lagen bevinden. De hoge delen van het oude rivierkleilandschap hebben de grootste trefkans. Waar dit landschap is overdekt met een laag jonge rivierklei zullen vondsten en sporen over het algemeen beter bewaard zijn gebleven. In de jonge rivierkleigronden zijn alleen sporen te verwachten die dateren uit de Romeinse tijd en later.

4 Maastrichts Planologisch Erfgoedregime

Het gemeentelijke beleid voor het culturele erfgoed is vastgelegd in het Maastrichts Planologisch Erfgoedregime, waarin de kaders worden geboden voor het huidige en toekomstige archeologie- en monumentenbeleid van Maastricht. Het uitgangspunt voor het archeologiebeleid is de toepassing van kwantitatieve normen voor behoud 'in situ' en 'ex situ'.

Binnen het vigerende gemeentelijk beleid ten aanzien van archeologische waarden wordt een indeling in drie zones gehanteerd en gerelateerd hieraan verschillende kwantitatieve ondergrenzen voor behoud *in situ* (conform het Verdrag van Valletta (Malta) en de Wet op de Archeologische Monumentenzorg (Wamz)) en de verplichting voor verkennend, karterend, waarderend en/of preventief archeologisch onderzoek in de vorm van definitieve opgravingen. Specifiek zijn deze kwantitatieve ondergrenzen: (1) zone A – zogenaamde 'zero-tolerance-zone'; (2) zone B – geen archeologisch onderzoek bij ingrepen kleiner dan 250 m²; (3) zone C – geen onderzoek bij ingrepen kleiner dan 2.500 m². Onderzoek naar de Maastrichtse situatie wijst uit dat de toepassing van dergelijke kwantitatieve ondergrenzen voor archeologische verplichtingen ertoe leidt dat slechts 10% van het totaal aantal vergunningen onderzoeksplichtig is en dat dan toch 85% van het te verstoren oppervlak onderzocht wordt. Dit toont aan dat het vigerende gemeentelijke beleid ten aanzien van archeologische waarden weloverwogen tot stand is gekomen, waarbij rekening is gehouden met zowel het wetenschappelijk belang, de maatschappelijke acceptatie als bestuurlijke verantwoordelijkheden in het kader van de omgang met archeologische waarden. Op het bestemmingsplan Bosscherveld-Noord zijn de regels zones A en C van toepassing.

Zone A:

Binnen zone A is preventief archeologisch onderzoek verplicht, indien er graafwerkzaamheden plaatsvinden dieper dan 40 centimeter onder het huidige maaiveld. Binnen deze 'zero-tolerance-zone' zijn alle bodemingrepen onderzoeksplicht. De enig toegestane uitzondering betreft zones binnen het plangebied, waarvoor is vastgesteld dat de

archeologisch waardevolle ondergrond volledig is verstoord bij het in werking treden van het onderhavige bestemmingsplan. Zone A is gelegen binnen een diameter van 50 meter rondom archeologische vindplaatsen, AMK-terreinen van 'zeer hoge archeologische waarde' en historische relictten.

Zone B:

Binnen zone B is preventief archeologisch onderzoek verplicht, indien er graafwerkzaamheden plaatsvinden dieper dan 40 centimeter onder het huidige maaiveld en de ingreep gelijk is aan of groter dan 250 m². Historische dorpskernen worden gerekend tot zone B, indien hier geen evidente archeologische vindplaatsen zijn gedocumenteerd op het moment van het in werking treden van het onderhavige bestemmingsplan.

Zone C:

Binnen zone C is preventief archeologisch onderzoek verplicht, indien er graafwerkzaamheden plaatsvinden dieper dan 40 centimeter onder het huidige maaiveld en de ingreep gelijk is aan of groter dan 2.500 m². Zone C betreft gebieden die buiten een straal van 50 meter rond archeologische vindplaatsen vallen, en buiten AMK-terreinen van 'zeer hoge archeologische waarde' alsmede historische dorpskernen en historische relictten.

Aan het einde van dit deelrapport Archeologie is een catalogus toegevoegd van alle bekende archeologische vindplaatsen binnen het plangebied zoals die bekend zijn bij de gemeente Maastricht (taakgroep Cultureel Erfgoed) en in de landelijke database Archis II bij het in werking treden van het onderhavige bestemmingsplan.

5 Archeologische waarden

5.1 AMK-terreinen (Archeologische Monumentenkaart)

De Archeologische Monumentenkaart (AMK) is een gedigitaliseerd bestand van alle bekende behoudenswaardige archeologische terreinen. De AMK is door het Rijk opgesteld, in samenwerking met de Provincie Limburg. AMK-terreinen zijn gewaardeerde archeologische vindplaatsen. De terreinen op de AMK zijn slechts gedeeltelijk wettelijk beschermd. De wettelijke bescherming is gebaseerd op de Wet op de Archeologische Monumentenzorg (Wamz) met bijbehorend vergunningstelsel. In het plangebied bevinden zich twee AMK-terreinen. Het AMK-terrein Oud-Caberg bevindt zich direct ten westen van het plangebied en is tevens meegenomen in deze inventarisatie.

Brusselse Weg; Belvedere: Verlengde Postbaan ('Terrein van zeer hoge archeologische waarde'; AMK nummer 8520)

Aan de Brusselse Weg, in de wijk Belvédère, ligt AMK-terrein 8520. Dit gebied van zeer hoge archeologische waarde betreft een vindplaats uit het Midden Paleolithicum (circa 300.000 – 35000 Before Present). In deze periode werd het gebied bewoond door Neanderthalers. Op het terrein – een lössgroeve – zijn vuursteenvondsten van minstens 250.000 jaar oud gedaan. Vermoedelijk gaat het om een jager-verzamelaarskamp. Er zijn tevens kampementrestanten uit een latere fase, 80.000 Before Present, aangetroffen.

Binnenstad van Maastricht ('terrein van hoge archeologische waarde'; AMK nummer 16343)

AMK-terrein 16343 betreft de binnenstad van Maastricht, waarbinnen een deel van plangebied Bosscherveld-Noord is gelegen.

De oude stadskern van Maastricht (AMK-nr 16343) wordt in archeologisch opzicht gekenmerkt door bewoningssporen vanaf de Romeinse tijd, tot en met de Nieuwe tijd. Het is gedurende die gehele periode continu bewoond gebleven. De Romeinen bouwden er een castellum, die zelfs na hun vertrek in gebruik is gebleven en bovendien van een nieuw grachtenstelsel werd voorzien. Ook de brug over de Maas bij het castellum bleef na de Romeinse tijd zijn functie behouden.

Het castellum diende tot in de 8ste eeuw als bisschoppelijke residentie. Buiten de muren van het castellum was al sinds de merovingische tijd een woonkern ontstaan. Een van de overige merovingische kernen was rond het graf van St. Servaas gelegen. In de omgeving ontstonden enkele kleine agrarische kernen, die later weer verdwenen. Ook lag er vermoedelijk een handelswijk langs de rivier.

In 1229 werd Maastricht van een stevige stadsmuur voorzien, die rond 1300 werd uitgebreid, zodat ook de ontstane 'voorsteden' bij de nederzetting betrokken werden. De stadsmuur telde dertien stadspoorten. Ook werd vanaf de 13de eeuw een aantal kloosters opgericht.²

Zie voor een uitgebreidere historie over de binnenstad: Mientjes, A.C., 2011: *Maastricht Centrum binnen de Singels. Cultuurwaardenonderzoek, Deelrapport Archeologie*, Gemeente Maastricht.

Oud-Caberg ('terrein van hoge archeologische waarde'; AMK nummer 16423)

AMK-terrein 16423 betreft de oude dorpskern van Oud-Caberg, een terrein met bewoningssporen uit de Late Middeleeuwen tot en met de Nieuwe Tijd. De oudste sporen van menselijke activiteit in de omgeving van Oud-Caberg zijn bij de nabijgelegen Belvédère-groef terug te vinden. Omstreeks 5300 v. Chr. betrokken de eerste landbouwers het gebied. In de directe nabijheid van Oud-Caberg zijn nederzettingssporen van de Bandkeramiek-cultuur gevonden. Ook gedurende het verdere Neolithicum was de menselijke activiteit in het gebied continu. Uit de Brons- en IJzertijd zijn eveneens sporen gevonden.

In de Romeinse tijd werd het Terras van Caberg afgegraven en ontgonnen. De Romeinen bouwden tevens enkele *villae* in het gebied.

Oud-Caberg zelf lijkt pas in de 13de eeuw te zijn ontstaan en werd toen Couwenberg genoemd. Het oorspronkelijke dorpslint heeft zich langs een bestaande weg ontwikkeld. In de 14de eeuw vonden grootschalige ontginningen en verkavelingen plaats. Vanaf deze periode vonden ook ontwikkelingen in de landbouw plaats.

In 1920 werd Caberg bij de stad Maastricht ingelijfd. In 1955 werd ten zuiden van Caberg een nieuwe wijk gevestigd: Nieuw-Caberg.

---

² Zie voor een uitgebreidere historie over de binnenstad: Mientjes, A.C., 2011: *Maastricht Centrum binnen de Singels. Cultuurwaardenonderzoek, Deelrapport Archeologie*, Maastricht (Gemeente Maastricht).

5.2 Historische relictten

Historische relictten zijn objecten en structuren van vóór 1830 en hun omgeving, zoals kastelen, historische landhuizen, molens, hoeves en kloosters, waarvan op basis van oude kaarten wordt verwacht dat de bodem waardevolle informatie kan herbergen over het nog aanwezige gebouwde monument en/of oudere voorgangers en andere archeologische resten. In deze paragraaf volgt een korte omschrijving van historische relictten, die op basis van de lijst van Rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten zijn geselecteerd. Let wel: alleen de monumenten van vóór 1830 zijn meegenomen. De overige rijks- en gemeentelijke monumenten zijn te vinden in de het deelrapport “Inventarisatie”. Op de locatie van historische relictten gelden de regels zoals vastgesteld voor zone A in het onderhavige bestemmingsplan.

Rijksmonumenten:

Er zijn geen rijksmonumenten in het bestemmingsplangebied Bosscherveld-Noord die ouder zijn dan 1830 en dus in de categorie ‘historisch relict’ vallen.

Gemeentelijke monumenten:

Vestingwerken: de Nieuwe Bossche Fronten

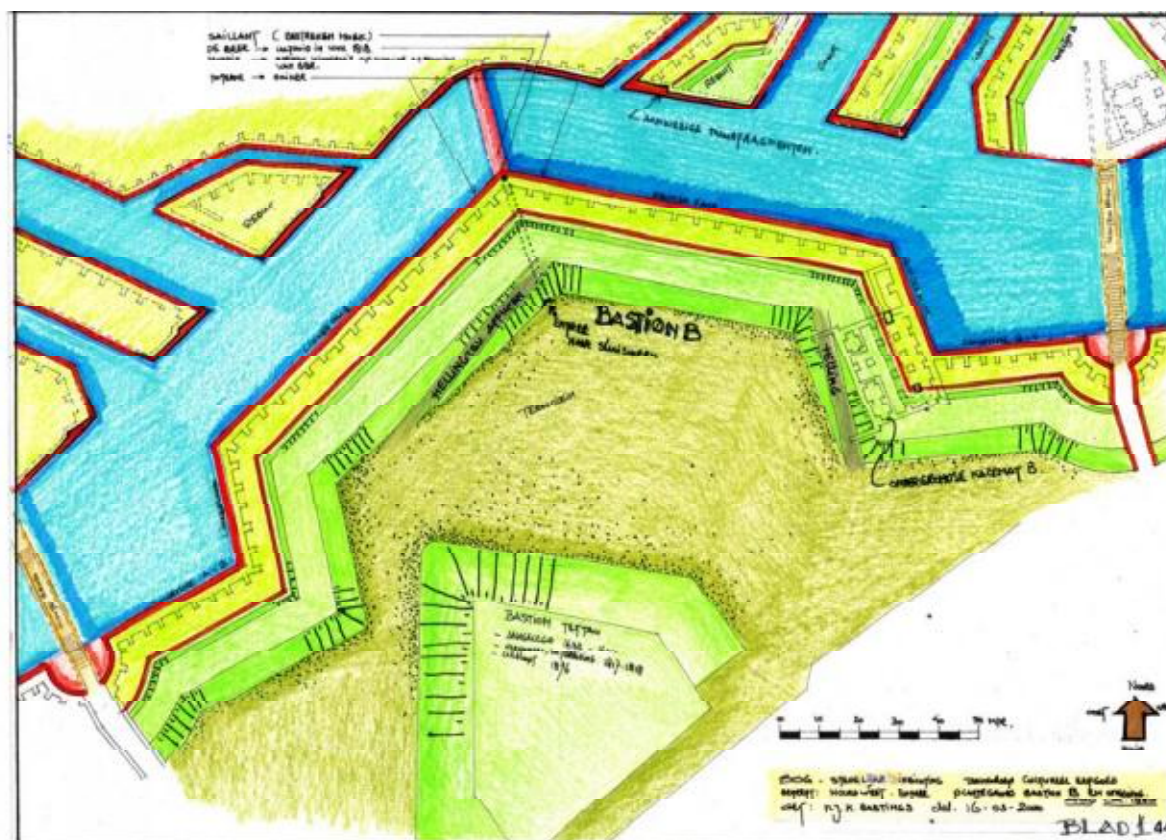
De Nieuwe Bossche Fronten, vernoemd naar hun ligging buiten de Boschpoort, zijn vestingwerken in het noordelijke deel van Maastricht. Nadat deze in 1794 door het Franse leger waren verwoest, werden de vestingwerken in het begin van de 19de eeuw onder het bewind van Koning Willem I vernieuwd. Het complex is opgetrokken in zware mergelblokken, de muren zijn bekleed met baksteen. Op de noordelijke flank van de Nieuwe Bossche Fronten, tot aan de Maas, was een deel van het in 1818 voltooide Fort Koning Willem I gelegen.

De Nieuwe Bossche Fronten waren opgebouwd uit vier bastions (A t/m D) en drie ravelijnen (a t/m c). De bastions lagen op enige afstand van elkaar en waren door een tussenliggend stuk muur met elkaar verbonden. In het complex waren zes kazematten opgenomen. Tegenwoordig zijn van de Nieuwe Bossche Fronten nog enkele delen zichtbaar,

zoals de linkerface en rechterflank van Bastion A (BUI 26) en het gehele Bastion B (BUI 29) – waaronder restanten van een beer en een kazemat. De beer, haaks op de saillant van Bastion B, droeg er zorg voor dat het water in dit westelijk deel van de vestinggracht vastgehouden kon worden en dat er uiteindelijk inundaties konden worden uitgevoerd. De nog zichtbare duiker – annex overloopkanaal – bij Bastion B (BUI 31) zorgde ervoor dat ook de oostelijke grachten van water werden voorzien. De duiker is bekroond met een sluitsteen, met daarop het gekroonde initiaal van Koning Willem I, alsmede het jaartal 1818.

Verder zijn nog de kazematten van ravelijn A en C, een aantal overige duikers, de doorbraak glacis tegenover Bastion C, en Courtine A-B (BUI 28) zichtbaar.

De caponnière en de kazemat van bastion A zijn gebouwd als onderdeel van de Nieuwe Bossche Fronten, maar maken door hun ligging deel uit van de Linie van DuMoulin en genieten derhalve de status van rijksmonument. Deze rijksmonumenten liggen buiten het plangebied.

Figuur 4: tekening van Bastion B (Maurice Bastings)

Figuur 5: Bastion B (rechts op de foto)

Figuur 6: duiker bij Bastion B

5.3 Archeologisch kader en vindplaatsen

In deze paragraaf wordt een korte beschrijving gegeven van vindplaatsen binnen het gebied van het bestemmingsplan Bosscherveld-Noord zoals aangegeven op de archeologische waarden-, beheers- en sturingskaart. Vindplaatsen worden vermeld met het Archis II waarnemingsnummer (landelijke database) en/of de WOK-code (dossiers bij de taakgroep Cultureel Erfgoed van de gemeente Maastricht).

Prehistorie

Plangebied Bosscherveld-Noord is rijk aan prehistorische vondsten.

Om te beginnen zijn tijdens de opgraving die in de jaren '90 bij steenfabriek Klinkers heeft plaatsgevonden, neolithische sporen en vondsten aan het licht gekomen (waarnemingsnummer 21236). De vondsten betreffen onder andere vier huisplattegronden, kuilen, LBK-aardewerk en vuurstenen voorwerpen. Ook bij het Bosscherveld (waarnemingsnummer 32776) zijn neolithische vondsten gedaan, in de vorm van handgevormd aardewerk, dierlijk botmateriaal en houten werktuigen.

De grootste prehistorische vindplaats in het plangebied, betreft de paleolithische site binnen de huidige Maastrichtse wijk Belvédère. Opgravingen in de gelijknamige löss- en grindhoeve in de jaren '80 hebben een groot aantal midden- en laat-paleolithische vondsten aan het licht gebracht. De waarnemingen (waarnemingsnummers 32716, 33767, 33770, 33774, 33777, 33780, 33784, 33785, 33786, 33791, 33795, 33796, 33797) betreffen zowel sporen van vuursteenbewerking – zoals afslagen, klingen en kernen –, als vuurstenen werktuigen zelf. Zo zijn er dissels, slijpstenen, messen en vuistbijlen aangetroffen. Ook is op diverse plaatsen dierlijk botmateriaal gevonden, afkomstig van onder andere mammoet, paard, wolharige neushoorn, edelhert, rendier, reuzenhert en oeros. Onder het vondstmateriaal bevonden zich op sommige sites tevens brokken oker en houtskool. Ook werd bij een specifieke opgraving handgevormd aardewerk uit de Brons- of IJzertijd gevonden (waarnemingsnummer 32716).

Romeinse tijd

Bij de löss- en grindhoeve van Belvédère heeft ook tijdens de Romeinse tijd nog bewoningsactiviteit plaatsgevonden. De omvang van deze activiteit lijkt echter beduidend kleiner te zijn dan in de voorgaande periode.

Er zijn onder andere Romeinse dakpanfragmenten aangetroffen (waarnemingsnummer 32716). Verder is tijdens een archeologische inspectie bij de steenfabriek Romeins gedraaid aardewerk gevonden (waarnemingsnummer 36160).

Middeleeuwen

Ook in de Middeleeuwen lijkt slechts op kleine schaal menselijke activiteit te hebben plaatsgevonden. De middeleeuwse waarnemingen bij Belvédère betreffen onder andere steengoedaardewerk (waarnemingsnummer 32716). Bij Steenfabriek Belvédère werd een aantal laatmiddeleeuwse waterputten, gedraaid (geglazuurd) aardewerk en dierlijk botmateriaal gevonden (waarnemingsnummers 36160 en 36167).

Nieuwe en Nieuwste tijd

Uit de Nieuwe en Nieuwste tijd is binnen het plangebied, bij de Bossscherweg, slechts een 20ste eeuwse waterput van mergelblokken en een bakstenen deksel bekend (WOK-code 8043).

Industrieterreinen

Vanaf het eind van de 19^e eeuw werd het grootste deel van het Bosscherveld ingericht als industriegebied. De oudste industrie op het terrein betrof de steenfabriek van Baeten & Lalieu in 1897. In de eerste helft van de 20^e eeuw werd de industrie uitgebreid met onder andere een spijkerfabriek, cokesfabriek, brikettenfabriek, gasfabriek, verfstoffenfabriek en teerfabriek. Ook een staalfabriek, zeepfabriek, zakkenfabriek en een rubberindustrie verschenen in het gebied. De steenfabriek heeft echter het meeste invloed gehad op het (onbebouwde) terrein. Voor de vervaardiging van de stenen werd op grote schaal klei en zand afgegraven in het plangebied.³ De kuilen die hierbij ontstonden werden later volgestort met afval. Hierdoor ontstonden de vuilstorten die in het gebied nog (afgedekt) aanwezig zijn. Ter plaatse van deze afgravingen en vuilstorten is het bodemarchief tot 1 meter onder maaiveld dermate verstoord dat intacte archeologische resten op deze plaatsen niet meer verwacht worden. De gebieden waarbij verstoringen hebben plaatsgevonden,

---

³ Informatie over de afgravingen is verkregen uit het gemeentearchief Maastricht, toegangsnr. 20.076A, inv. nummer 1019.

staan weergegeven op de archeologische waardenkaart. Bij het aantreffen van archeologische resten in deze gebieden geldt een meldingsplicht, conform art. 53 en 54 van de Monumentenwet 1988.

Dieper dan 1 meter onder maaiveld kunnen plaatselijk wel nog archeologische resten worden aangetroffen. Bij bodemingrepen dieper dan 1 meter kan aanvullend archeologisch onderzoek noodzakelijk zijn.

Figuur 7:afgravingen in groeve Belvédère (bron: Rooij, A. e.a., 2003, p. 76)

6 Literatuur

Berendsen, H.J.A. 1997. *Landschappelijk Nederland*. Assen: Van Gorcum en Comp. B.V.

Berg, M.W. van den 1989. *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000, Toelichting op kaartblad Genk-Sittard-Maastricht-Heerlen, 59-60-61-62*. Haarlem en Wageningen: Staring Centrum en Rijks Geologische Dienst.

Berg, M.W. van den 1989. *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Maasterrassen en Hellingklassen. Genk-Sittard-Maastricht-Heerlen, 59-60-61-62*. Haarlem en Wageningen: Staring Centrum en Rijks Geologische Dienst.

Berg, M.W. van den, en J.A.M. ten Cate 1987. *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Genk-Sittard-Maastricht-Heerlen, 59-60-61-62*. Haarlem en Wageningen: Staring Centrum en Rijks Geologische Dienst.

Berkmortel, B.J.H.M. van den, 2010: *Inventariserend Veldonderzoek d.m.v. controleboringen, Deellocatie Belvédère te Maastricht*, Doetinchem (Synthegra-rapport S100078)

Boogard, J. van de, en S. Minis 2001. *Monumentengids Maastricht*. Leiden: Primavera Pers.

Canoot, J. et al., 2012: *Vestingvisie 2010-2025*, Maastricht (gemeente Maastricht).

Damoiseaux, J.H. P. Haberts en T.C. Teunissen van Manen 1990. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000*. Wageningen: Stichting voor Bodemkartering (Stiboka).

Disch, A., 1972: Dr. J.H. Holwerda over Pre- en Protohistorische vondsten op de Caberg te Maastricht, in: *Jaarverslag Archeologische Werkgemeenschap Limburg 1971-1972*, pp. 33-47.

Gemeente Maastricht, 1991: *Inventarisatie Gemeentelijke Monumenten* (intern document).

Hamers, V. en G. Soeters, 2008: *Springlevend Verleden. Beleidsnota Cultureel Erfgoed Maastricht 2007-2012*, Maastricht (Gemeente Maastricht).

KNA 3.2: College voor de archeologische kwaliteit. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.2, mei 2010*.

Landesvermessungsamt Nordrhein Westfalen 1968. *Kartenaufnahme der Rheinlande durch Tranchot und Von Müfflung 1803-1820, kaart 83 Maastricht, schaal 1:25.000*. Bonn: Landesvermessungsamt Nordrhein Westfalen.

Minis, S. en M. Bastings, 2001: *Belvédère: cultuurhistorische verkenning*, Maastricht (Gemeente Maastricht).

Modderman, P.J.R. en W. ROEBROEKS, 1981: Maastricht-Belvedere, in: *Bulletin van de (Koninklijke) Nederlandse Oudheidkundige Bond* 80, pp. 162-167.

Nillesen, R., 2010: *Bureauonderzoek, Belvedere te Maastricht*, Doetinchem (Synthegra-rapport S100039).

Nillesen, R., 2012: *Bureauonderzoek, Spooraanpassing te Lanaken-Maastricht*, Doetinchem (Synthegra-rapport S110202).

Oranjewoud, Vestigia en IAA Architecten, 2003: *Cultuurhistorische waarden Belvédère. Aanvullend onderzoek*, Oranjewoud (projectnummer 1907-119664).

Peeters, J. (red.). *Beleidskaart Archeologie – Toelichting*. Maastricht, december 2008.

Polman, S., 1998: *Noord-West Entree. Gemeente Maastricht; Aanvullend historisch onderzoek; Archeologische begeleiding milieuboringen (fase 1)*, Amsterdam (RAAP-briefrapport 1998-1693/MW).

Ramakers, E. 2005. *Historische atlas van Maastricht. 2000 jaar aan Maas en Jeker*. Maastricht: SUN/Regionaal Historisch Centrum Limburg.

Roebroeks, W., 1988: From find scatters to early hominid behaviour: a study of middle paleolithic riverside settlements at Maastricht-Belvédère (The Netherlands), in: *Analecta Praehistorica Leidensia* 21, Leiden (University of Leiden).

Rooij, A. van, S. Minis en W. Mes, 2003: *Bossherveld & Belvédère. Industrierrein en uitbreidingsgebied van Maastricht*, Maastricht (Stichting Werkgroep Industriële Archeologie Maastricht [WIAM], deelrapport 6).

Steur, G.G.L. en W. Heijink (red.) 1991 (4e Uitgave). *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Algemene begrippen en indelingen*. Wageningen: Stichting voor Bodemkartering (Stiboka).

Tebbens, L.A.(red.) & R.J.M. van Genabeek (red.), 2005. *A2 passage Maastricht / Ruimte rond de A2. Inventariserend Archeologisch en Cultuurhistorisch Bureauonderzoek*. BAAC rapport 05.195.

Theunissen, L., 1990: Maastricht-Klinkers, een opgraving op de Caberg, in: *Archeologie in Limburg* 46, pg. 325-328.

Theunissen, L., 1991: Prehistorische bewoning op de Caberg (groeve Klinkers), in: *Publications de la Societe Historique et Archeologique dans le Limbourg* 126, pg. 211.

Theunissen, L., 1991: Maastricht-Klinkers, een opgraving op de Caberg (slot), in: *Archeologie in Limburg* 48, pg. 24-26.

Schreurs, J., 1992: The Michelsberg site Maastricht-Klinkers: a functional interpretation, in: *Analecta Praehistorica Leidensia* 25, p. 129-171.

Ubachs, P.J.H. en I.M.H. Evers 2005. *Historische Encyclopedie Maastricht*. Zutphen: Uitgeversmaatschappij Walburg Pers.

Vleeshouwer, J.J. en J.H. Damoiseaux 1990. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Toelichting bij kaartblad 61-62 West en Oost Maastricht-Heerlen*. Wageningen: Stichting voor Bodemkartering (Stiboka).

Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1992: *Grote Historische Provincie Atlas 1:25000. Limburg 1837-1844*, Groningen (Wolters-Noordhoff).

Geraadpleegde websites:

<http://archis2.archis.nl>

<http://www.kerkgebouwen-in-limburg.nl>

<http://monumentenregister.cultureelerfgoed.nl>

7 Lijst van afbeeldingen en foto's

<i>Afbeeldingen en foto's:</i>	<i>Pagina:</i>
Afbeelding omslag: Bosscherveld en omstreken 2012. (Bron: Google maps)	2
Figuur 1: afbakening onderzoeksgebied; dit is gelijk aan het plangebied	7
Figuur 2: uitsnede van de Maasterrassenkaart van Nederland (bron: Berg 1989).	12
Figuur 3: uitsnede van de bodemkaart van Nederland (bron: Steur 1991).	14
Figuur 4: tekening van Bastion B (Maurice Bastings)	21
Figuur 5: Bastion B (rechts op de foto)	22
Figuur 6: duiker bij Bastion B	23
Figuur 7: afgravingen in groeve Belvédère (bron: Rooij, A. e.a., 2003, p. 76)	26

Bijlage 1

Catalogus van archeologische vindplaatsen

In de catalogus zijn zowel de archeologische vindplaatsen uit het Maastrichts Gemeentelijk Archief (taakgroep Cultureel Erfgoed; WOK-codes) als uit de landelijke database Archis II opgenomen (Archis II waarnemingsnummers). Voor het gebied binnen een straal van 50 meter van archeologische vindplaatsen gelden de regels zoals vastgesteld voor zone A.

Archeologische vindplaatsen in het Maastrichts Gemeentelijk Archief (taakgroep Cultureel Erfgoed; WOK-codes)

WOK-code:	8043
Dossiernr.:	Geen13, Plateauweg 9 en 19; Bosscherweg
Projectcode:	00.MAWC.B
Archis II waarnemingsnr.:	
Toponiem:	Bosscherweg 173
Coördinaten:	176.214/319.197
Jaar melding:	2000
Verwerving:	waarneming
Complex:	onbekend
Vondsten:	Recente waterput 20e eeuw van mergelblokken en een deksel van baksteen
Begindatering:	Nieuwe tijd
Einddatering:	Nieuwe tijd

Archeologische vindplaatsen in de landelijke database (Archis II waarnemingsnummers)

.....

Archis II waarnemingsnr.: 21236

Toponiem: Klinkers

Coördinaten: 177.820 / 316.080

Jaar melding: 1990

Verwerving: archeologisch: opgraving

Complex: nederzetting, onbepaald

Vondsten: Neolithicum: 4 huisplattegronden, 96 kuilen, LBK-aardewerk, Michelsberg-aardewerk, vuurstenen: spitsen, klingen, schrebbers, boren, werktuigen, bijlen, afval; stenen: klopsteen, maalsteen, slijpsteen, hanger; Bronstijd: 3 kuilen, metaalresten, aardewerk; IJzertijd: handgevormd aardewerk; bronzen armband; gerst en verbrande eikels; speelgoed masker

Begindatering: Neolithicum **Einddatering:** IJzertijd

.....

.....

Archis II waarnemingsnr.: 32716

Toponiem: Belvedere

Coördinaten: 175.550 / 319.450

Jaar melding: 1925-1969

Verwerving: archeologisch: opgraving

Complex: nederzetting, onbepaald; versterking; pottenbakkerij; metaalbewerking/smederij

Vondsten: paalkuilen; vuurstenen werktuigen; steen: dissel, slijpsteen, maalsteen; handgevormd aardewerk (brons-tijd/ijzertijd); greppels/grachten; "hutkommen"; oker; gedraaid aardewerk (romeins/middeleeuws); dakpannen (romeins); steengoed (laat-middeleeuws); smeltkroes (romeins); oven (brons-tijd-romeins)

Begindatering: Neolithicum **Einddatering:** Middeleeuwen

.....

.....

Archis II waarnemingsnr.: 32776

Toponiem: Boscherveld

Coördinaten: 175.950 / 319.600

Jaar melding: 1880-1949

Verwerving: Niet-archeologisch: graafwerk

Complex: nederzetting, onbepaald

Vondsten: bot (dierlijk en menselijk); spits van gewei met weerhaken, gereedschappen van gewei; verkoolde bomen als onderdeel van constructie; werktuigen van bot; handgevormd aardewerk

Beginndatering: Paleolithicum   **Eindndatering:** Neolithicum

.....

.....

Archis II waarnemingsnr.: 33767

Toponiem: Belvedere (Site A)

Coördinaten: 175.275 / 319.995

Jaar melding: 1981

Verwerving: archeologisch: opgraving

Complex: vuursteenbewerking

Vondsten: vuurstenen kern, vuurstenen klingen en vuursteenafslag

Beginndatering: Paleolithicum   **Eindndatering:** Paleolithicum

.....

.....

Archis II waarnemingsnr.: 33770

Toponiem: Belvedere (site D)

Coördinaten: 175.320 / 319.825

Jaar melding: 1982

Verwerving: archeologisch: opgraving

Complex: nederzetting, onbepaald

Vondsten: vuurstenen kern en vuursteenafval

Beginndatering: Paleolithicum   **Eindndatering:** Paleolithicum

.....

.....

Archis II waarnemingsnr.: 33774

Toponiem: Belvedere (site B)

Coördinaten: 175.210 / 320.020

Jaar melding: 1981

Verwerving: archeologisch: opgraving

Complex: nederzetting, onbepaald

Vondsten: dierlijk bot (o.a. fragmenten van neushoorn, hert, schildpad, mollusken, kleine zoogdieren); vuursteen: Levallois-spits en -afslag, vuursteenafval en afslagen

Beginndatering: Paleolithicum   **Eindndatering:** Paleolithicum

.....

.....

Archis II waarnemingsnr.: 33777

Toponiem: Belvedere (site C)

Coördinaten: 175.215 / 319.980

Jaar melding: 1981

Verwerving: archeologisch: opgraving

Complex: nederzetting, onbepaald

Vondsten: vuursteenafslag (3067 fragmenten), Levallois-afslag, afslagkernen, vuurstenen schaaf; houtskool (2 concentraties); brokken oker; dierlijk bot

Begindatering: Paleolithicum **Einddatering:** Paleolithicum

.....

.....

Archis II waarnemingsnr.: 33780

Toponiem: Belvedere (site G)

Coördinaten: 175.235 / 319.890

Jaar melding: 1985

Verwerving: archeologisch: opgraving

Complex: nederzetting, onbepaald

Vondsten: vuurstenen werktuigen; dierlijk bot; vuursteenafslagen (helft < 2cm)

Begindatering: Paleolithicum **Einddatering:** Paleolithicum

.....

.....

Archis II waarnemingsnr.: 33784

Toponiem: Belvedere (site E)

Coördinaten: 175.360 / 319.780

Jaar melding: 1982

Verwerving: archeologisch: opgraving

Complex: nederzetting, onbepaald

Vondsten: vuursteenafslagen, Levallois-afslagen, vuurstenen schaaf, vuistbijl, kloptsteen, vuursteenafval; dierlijk bot (mammoet, paard, wolharige neushoorn, edelhert, rendier, rezenhert, oeros)

Begindatering: Paleolithicum **Einddatering:** Paleolithicum

.....

.....

Archis II waarnemingsnr.: 33785

Toponiem: Belvedere

Coördinaten: 175.326 / 319.964

Jaar melding: 1981

Verwerving: archeologisch: (veld)kartering

Complex: onbekend

Vondsten: 1 vuursteenafslag, 1 vuurstenen vuistbijl

Begindatering: Paleolithicum **Einddatering:** Paleolithicum

.....

.....

Archis II waarnemingsnr.: 33786

Toponiem: Belvedere (site F)

Coördinaten: 175.375 / 319.770

Jaar melding: 1983

Verwerving: archeologisch: opgraving

Complex: vuursteenbewerking; nederzetting, onbepaald

Vondsten: vuursteen: afslagkern, afval, werktuigen; houtskool

Beginndatering: Paleolithicum **Eindndatering:** Paleolithicum

.....
.....
Archis II waarnemingsnr.: 33791

Toponiem: Belvedere (site K)

Coördinaten: 175.235 / 319.755

Jaar melding: 1987

Verwerving: archeologisch: opgraving

Complex: nederzetting, onbepaald

Vondsten: vuursteen: afslagkernen, steker, messen, werktuigen, afval,
4 Mousterien-spitsen, schaven (deels Levallois); houtskool;
bot

Beginndatering: Paleolithicum **Eindndatering:** Paleolithicum

.....
.....
Archis II waarnemingsnr.: 33795

Toponiem: Belvedere (site N)

Coördinaten: 175.250 / 319.675

Jaar melding: 1988

Verwerving: archeologisch: opgraving

Complex: onbekend

Vondsten: vuursteen: afval, Mousterien-spits, schaven, messen,
werktuigen; dierlijk bot

Beginndatering: Paleolithicum **Eindndatering:** Paleolithicum

.....
.....
Archis II waarnemingsnr.: 33796

Toponiem: Belvedere (site H)

Coördinaten: 175.305 / 319.765

Jaar melding: 1987

Verwerving: archeologisch: opgraving

Complex: nederzetting, onbepaald

Vondsten: vuurstenen werktuigen, vuursteenafslagen

Beginndatering: Paleolithicum **Eindndatering:** Paleolithicum

.....
.....
Archis II waarnemingsnr.: 33797

Toponiem: Belvedere (Site J)

Coördinaten: 175.205 / 319.765

Jaar melding: 1986

Verwerving: archeologisch: opgraving

Complex: nederzetting, onbepaald

Vondsten: vuursteen: afslagen, werktuigen, schaven, messen, kernen,
klingen, stekers; dierlijk bot; houtskool
Begindatering: Paleolithicum **Einddatering:** Paleolithicum

.....

.....

Archis II waarnemingsnr.: 36160
Toponiem: Steenfabriek Belvedere; Industrieweg
Coördinaten: 175.400 / 320.150
Jaar melding: 1966
Verwerving: archeologisch: inspectie
Complex: nederzetting, onbepaald
Vondsten: Romeinse tijd: aardewerk, gedraaid; Middeleeuwen: 1
waterput, gedraaid aardewerk, dierlijk bot
Begindatering: Romeinse tijd **Einddatering:** Middeleeuwen laat

.....

.....

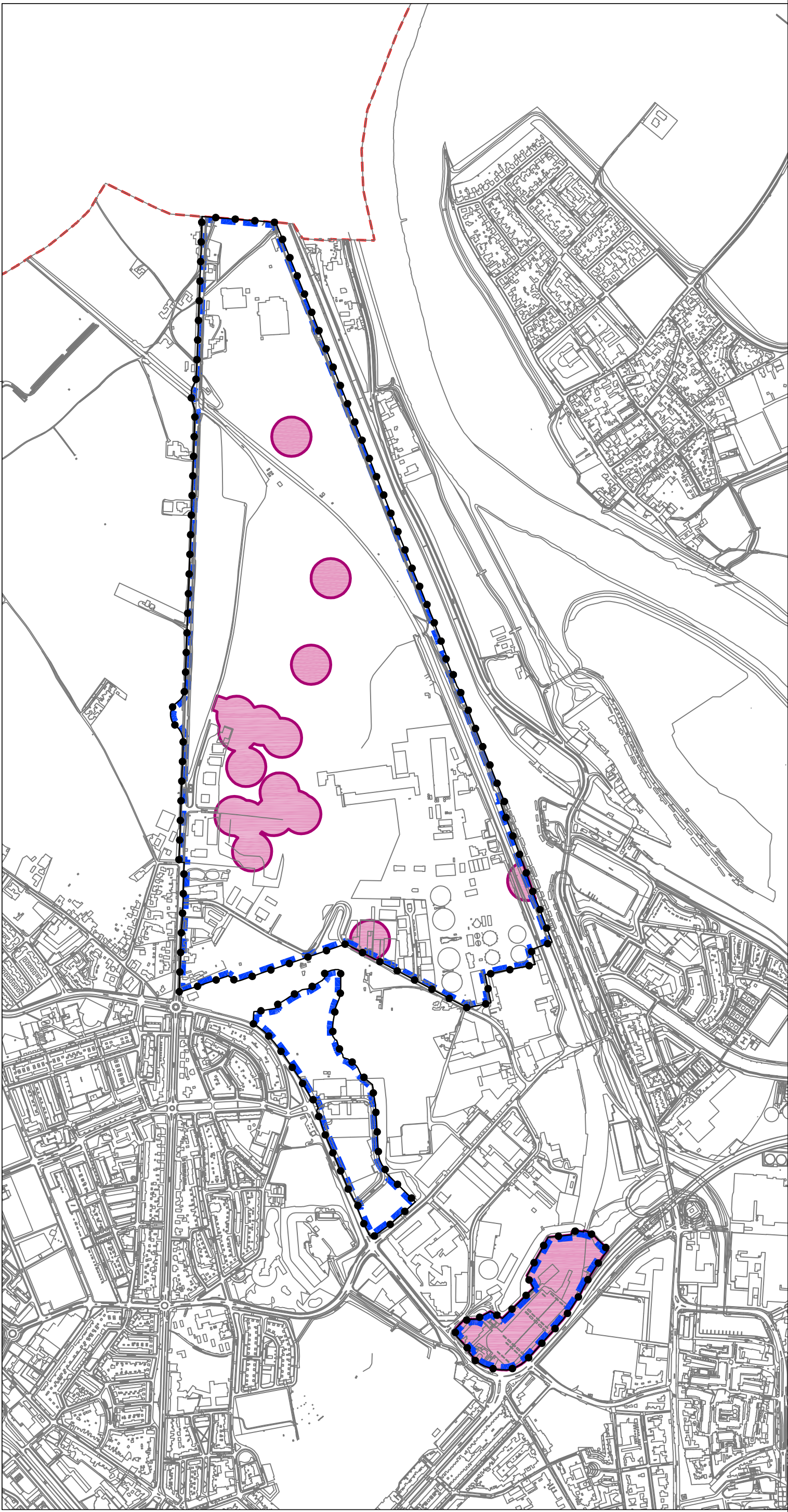
Archis II waarnemingsnr.: 36167
Toponiem: Steenfabriek Belvedere
Coördinaten: 175.450 / 320.370
Jaar melding: 1947
Verwerving: niet-archeologisch graafwerk
Complex: nederzetting, onbepaald
Vondsten: 1 waterput, bruin geglazuurd aardewerk
Begindatering: Middeleeuwen laat **Einddatering:** Middeleeuwen laat

.....

Bijlage 2

Archeologische waardenkaart

Archeologische beheer- en sturingskaart

LEGENDA

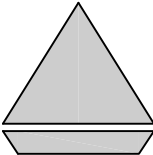
- GRENS PLANGEBIED
- WAARDE - MAASTRICHTS ERFGOED
- SPECIFIEKE VORM VAN WAARDE - ARCHEOLOGISCHE ZONE A

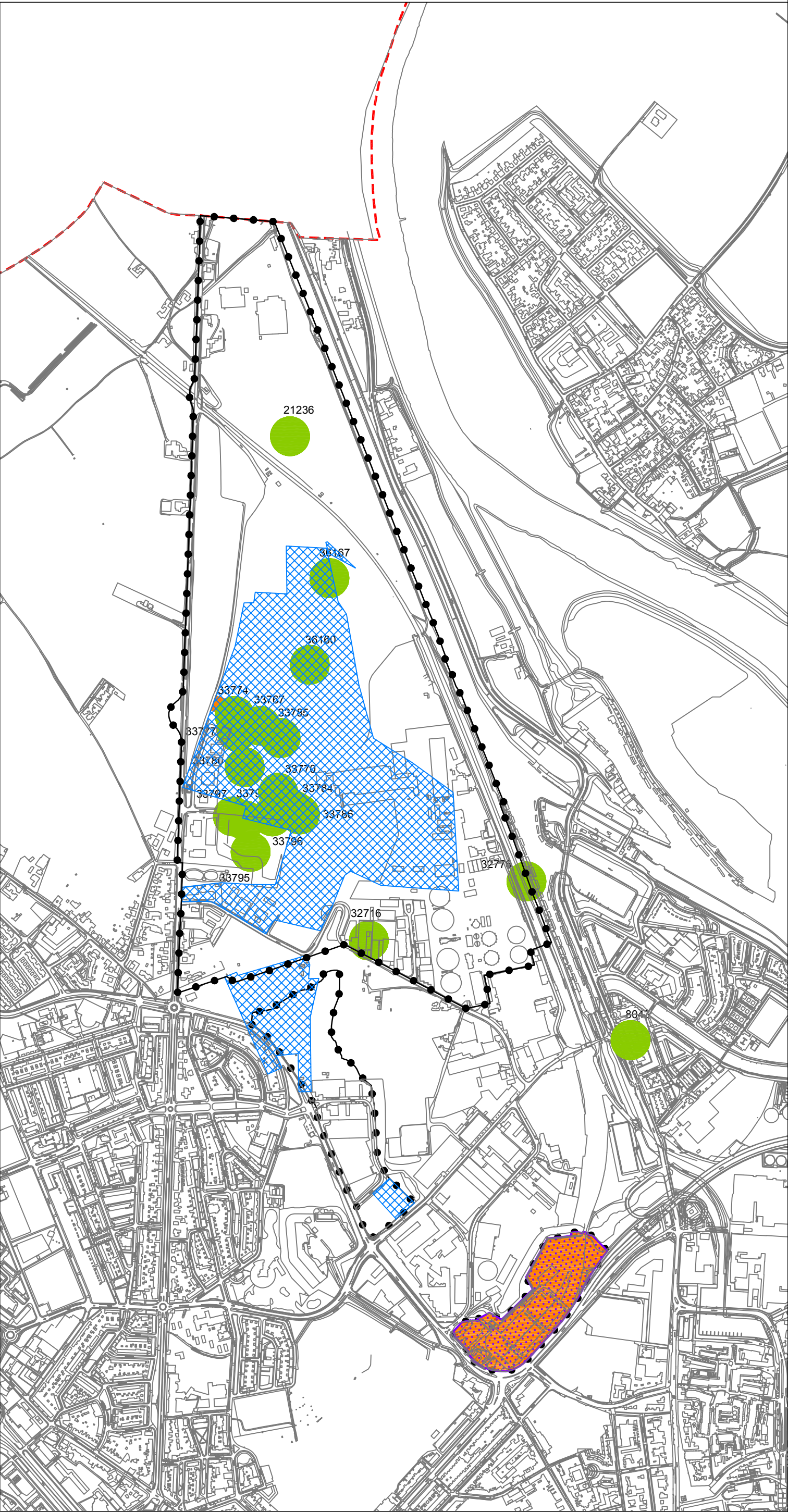
 ARCHEOLOGISCHE VINDPLAATSEN + 50MTR ZONE

 AMK- TERREIN VAN ARCHEOLOGISCHE WAARDE EN HOGE ARCHEOLOGISCHE WAARDE / VERMOEDELIJK TRACÉ ROMEINSE WEG + HISTORISCHE RELICTEN + 50MTR ZONE
- SPECIFIEKE VORM VAN WAARDE - ARCHEOLOGISCHE ZONE C

 BUITENGEBIED

*** aan de opgegeven maatvoering kunnen geen rechten worden ontleend ***					
 Gemeente Maastricht	Archeologische Beheer en sturingskaart			par.	datum
	Bosscherveld - Noord				juli 2012
					okt. 2012
sector Ruimte	team Ontwerp	schaal 1:10.000	IMRO-idn		

LEGENDA

- GRENS PLANGEBIED
- GEMEENTE C.Q. RIJKSGRENS
- TOPOGRAFIE
- HISTORISCHE RELICTEN (VAN VÓÓR 1830)
- AMK TERREINEN

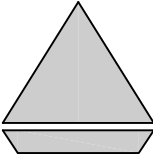
 TERREIN VAN HOGE ARCHEOLOGISCHE WAARDE (INCL. OUDE KERNEN)
- ARCHEOLOGISCHE WAARNEMINGEN (50MTR. ZONE)

5116

31519

 ARCHIS II WAARNEMINGSNUMMERS OF 4-CIJFERIGE WOK-CODE
- GEBIED WAAR AFGRAVINGEN EN OPHOGINGEN HEBBEN PLAATSGEVONDEN

*** aan de opgegeven maatvoering kunnen geen rechten worden ontleend ***					
 <i>Gemeente Maastricht</i>	Archeologische Waardenkaart			par.	datum
	Bosscherveld - Noord				juli 2012
					okt. 2012
sector Ruimte	team Ontwerp	schaal 1:10.000	IMRO-idn		

Inventarisatie

Bestemmingsplan Bosscherveld Noord

Oktober 2012

Gemeente Maastricht

Inhoudsopgave

1	Toelichting	4
1.1	Inleiding en systematiek	4
2	Algemene richtlijnen	6
2.1	Algemene richtlijnen voor onderhoud, restauratie, wijziging en herbestemming van dominante en kenmerkende bouwwerken alsmede voor waardevolle cultuurhistorische elementen	6
2.2	Algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen van waardevolle groenelementen	7
2.3	Algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen in cultuurhistorische attentiegebieden en beschermde stadsgezichten	8
3	Inventarisatie en specifieke richtlijnen	9
3.1	Inventarisatie en specifieke richtlijnen dominante en kenmerkende bouwwerken	9
3.2	Inventarisatie en specifieke richtlijnen cultuurhistorische attentiegebieden	28
3.3	Inventarisatie en specifieke richtlijnen waardevolle cultuurhistorische elementen	31

1 Toelichting

1.1 Inleiding en systematiek

Het voorliggende deelrapport *Inventarisatie* vormt een van de drie onderleggers die ten doel hebben het cultureel erfgoed van Bosscherveld Noord, goed gemotiveerd en gedocumenteerd, planologisch te beschermen (zie hiervoor de toelichting en de regels van dit bestemmingsplan)

Het is van belang om rekening te houden met de wettelijke verplichtingen, zoals vermeld in de wet Ruimtelijke Ordening en zoals vastgesteld door jurisprudentie. De voornaamste bepaling hierbij is de verplichting om iedere beslissing of aanbeveling goed te motiveren. Om aan deze eisen te voldoen is het noodzakelijk gebleken om het onderzoek op te delen in een drietal onderleggers die respectievelijk inzoomen op macro-niveau, micro-niveau en ondergronds niveau. Dit resulteert in een onderbouwing in drie deelrapporten, waarin de waarden en verwachtingen zijn beschreven:

- *Ruimtelijke karakteristiek*: 'Cultuurhistorische waarden Belvédère', Oranjewoud februari 2003
- *Inventarisatie*, Bestemmingsplan Bosscherveld Noord, oktober 2012
- *Archeologie*, Cultuurwaardenonderzoek Deelrapport Archeologie, augustus 2012

Deze worden vertaald in een beheer- en sturingskaart voor een analoge verbeelding. De juridische consequenties worden vervolgens in de planverbeelding vastgelegd. De beheer- en sturingskaart zelf heeft geen formele status, maar dient als extra visueel hulpmiddel. De archeologische zones worden op een aparte beheer- en sturingskaart vermeld.

Macro-niveau

Het deelrapport *Ruimtelijke karakteristiek*, cultuurhistorische waarden Belvédère, Oranjewoud februari 2003 behandelt het gebied Bosscherveld Noord op stedenbouwkundig niveau. Hierin wordt een aantal thema's behandeld (waaronder infrastructuur, groen, bebouwing, verkaveling) dat samen het karakter van het bestemmingsplangebied bepaalt. Ook de beeldkwaliteit is in kaart gebracht. Het rapport *Ruimtelijke karakteristiek* dient ter motivering voor de planologische bescherming van Bosscherveld Noord. Daarnaast kan het worden aangewend als instrument en inspiratiebron voor het beheer en de verdere ontwikkeling van het gebied.

Micro-niveau

Het deelrapport *Inventarisatie* behandelt het bestemmingsplangebied Bosscherveld Noord op object- en structuurniveau. Het rapport dient als motivering voor de planologische bescherming van behoudenswaardige panden, complexen, objecten, structuren en groenelementen. Omdat niet alleen het pand, maar ook de directe omgeving van belang is ook deze bij het behoud van de specifieke karakteristiek meegenomen in de beschrijving.

Door de toevoeging van zowel algemene als specifieke richtlijnen kan het worden toegepast als instrument voor het beheer en de ontwikkeling op pand- of objectniveau en op structuurniveau.

Het deelrapport *Inventarisatie* is van belang bij de beoordeling van de omgevingsvergunning met de activiteit bouwen, slopen en/of aanleggen en bij de ontwikkeling van bouwplannen.

Ondergronds niveau

Het deelrapport *Archeologie* heeft betrekking op het bodemarchief. Dit rapport fungeert als motivering van de planologische bescherming van de ondergrondse behoudenswaardigheden. Hierbij is tevens een archeologische waardenkaart gemaakt waarop inzicht wordt verschaft in de archeologische verwachtingswaarden.

Het rapport dient te worden geraadpleegd bij beslissingen op stedenbouwkundig niveau, bij de behandeling van ontheffingsprocedures en projectbesluiten en bij de beoordeling van de omgevingsvergunning met de activiteit bouwen, slopen en/of aanleggen.

Elk rapport moet worden beschouwd als een op zichzelf staand product en behelst enkele specifieke toepassingsmogelijkheden. Niettemin moeten deze drie rapporten die samen het MPE Bosscherveld Noord inhoud geven, als één totaalonderzoek worden beschouwd. Vandaar dat ze als onderdeel van het bestemmingsplan in de inspraak worden gebracht en de bijbehorende procedures zullen doorlopen.

2 Algemene richtlijnen

2.1 Algemene richtlijnen voor onderhoud, restauratie, wijziging en herbestemming van dominante en kenmerkende bouwwerken alsmede voor waardevolle cultuurhistorische elementen

De algemene uitgangspunten voor werkzaamheden aan cultuurhistorisch erfgoed zijn hieronder weergegeven. Of het nu een restauratie betreft, het aanpassen aan de huidige gebruikseisen of een herontwikkeling ten behoeve van toekomstig ander gebruik, de uitgangspunten welke hieronder staan beschreven moeten altijd een leidende rol spelen in het denkproces van omgang met cultureel erfgoed. Indien met gemotiveerde redenen voor vernieuwing en herontwikkeling wordt gekozen, dient dit eveneens te gebeuren vanuit deze cultuurhistorische randvoorwaarden.

Behoud gaat voor vernieuwen

Historische constructies, structuren en bouwmaterialen geven een pand belangrijke monumentale en historische waarde. Door de aanwezigheid hiervan is de geschiedenis en ontwikkeling van het monument afleesbaar. Vervangen of wijzigen van de bestaande constructies, structuren, materialen, details en indien van toepassing waardevolle interieuronderdelen gaan ten koste van de bouw- en cultuurhistorische waarde. Daarom dienen deze waarden gerespecteerd te worden.

Behoud door zorgvuldig ontwikkelen en vernieuwen

Toevoegingen dienen tot stand te komen op, in of bij de minst kwetsbare plekken van het beschermde pand. Een eigentijds ontwerp heeft hierbij de voorkeur, waarbij moderne materialen mogelijk zijn, mits passend bij de bestaande textuur en het kleurengamma. Dergelijke ingrepen dienen zorgvuldig te worden afgewogen en terughoudend worden vormgegeven.

Veranderingen of toevoegingen dienen bij voorkeur reversibel te zijn. Dit wil zeggen dat deze ooit weer ongedaan gemaakt kunnen worden zonder de monumentale waarden aan te tasten. De toe te passen technieken mogen geen mechanische, fysische of chemische schade toebrengen aan een monument.

Structuren eerbiedigen

Externe hoofdstructuren moeten gerespecteerd worden; dit geldt voor de voor- en achtergevelrooilijnen en de herkenbaarheid van bouwvolumes, zoals achterhuizen, schuren, koetshuizen en tuinhuisen.

Ook de interne structuur dient zoveel mogelijk in tact te blijven. Ingrepen in de structuur dienen te gebeuren met de grootst mogelijke zorgvuldigheid, waarbij optimaal aansluiting gezocht wordt bij het oorspronkelijke concept. Ingrepen moeten zodanig uitgevoerd worden, dat de oorspronkelijke structuur herkenbaar blijft.

Respect voor historisch materiaal

Alvorens tot vervanging van historisch materiaal over te gaan moet eerst onderzocht worden of bij het bestaande materiaal in slechte staat technisch herstel mogelijk is. Bij noodzakelijke vervanging van historisch materiaal wordt tot op detailniveau uitgegaan van gelijksoortig materiaalgebruik conform bestaande toestand. Indien dit niet mogelijk blijkt dient aansluiting gezocht te worden bij de historische materialen en substanties.

Respect voor authenticiteit

Bij restauratie moet men de historische gelaagdheid en de afleesbaarheid van het verleden in vormgeving, constructie en materiaalgebruik respecteren. Het transformatieproces, door verandering van het gebruik of functie, dat een gebouw door de tijd heen ondergaat, heeft historische waarde. Een monument ontleent ondermeer zijn waarde aan de bouwgeschiedenis.

Indien het oorspronkelijke materiaal reeds volledig verloren is gegaan wordt niet gepleit voor reconstructie, maar voor een eigentijds ontwerp zodat de geschiedenis in afleesbaar blijft.

Respect voor details

De kwaliteit van een monument wordt vaak bepaald door de aanwezigheid van historische bouwdetails. De oorspronkelijke detaillering in de vorm van voegwerk, gevelafwerking, decoraties, metselpatronen, roedeverdelingen in vensters, et cetera dient optimaal gerespecteerd te worden. Indien er sprake is van eigentijdse interventies, dient de detaillering qua maat en schaal in overeenstemming te zijn met het historische karakter van het pand.

Afweging bij sloop

Indien in uitzonderlijke gevallen ondanks de monumentale waarden toch sprake is van een afweging tot gehele of gedeeltelijke sloop van een rijksmonument of een gemeentelijk monument in het Maastrichts Planologisch Erfgoed (MPE) dient een zorgvuldige belangenafweging plaats te vinden.

Dit wil zeggen dat bij de planvorming het volgende vereist is:

- een gefundeerde onderbouwing dat behoud niet mogelijk is (technisch en ruimtelijk).
- documentatie van de te slopen onderdelen in de vorm van een bouwhistorische rapportage met fotomateriaal en opmetingstekeningen.

Archeologische toets bij graafwerkzaamheden

Indien er graafwerkzaamheden plaatsvinden dieper dan 40 cm is een toets, of een nader archeologisch onderzoek uitgevoerd moet worden, verplicht indien:

- de ingreep gelegen is binnen een straal van 50 meter van een bekende vindplaats of historisch relict, omdat hierbinnen de kans groot is aanvullende informatie hierover aan te treffen (archeologische zone A)
- de ingreep gelegen is binnen de eerste stadsmuur (de zero-tolerance-zone ofwel archeologische zone A).
- De ingreep gelegen is binnen:
  - de eerste en tweede stadsmuur of binnen een historische dorpskern en een omvang heeft van minimaal 250 m² (archeologische zone B)
  - het buitengebied en een omvang heeft van minimaal 2500 m² (archeologische zone C)

Gebrekenrapport, bouwtechnisch rapport en/of cultuurhistorisch rapport (met bouwhistorisch onderzoek)

Indien de bouwkundige en/of monumentale kwaliteit van het object vooraf niet bekend is, kan het zijn dat bij de planbeoordeling een onderbouwing hiervan wordt vereist. Voor meer informatie hierover wordt verwezen naar de indieningseisen van de vergunning en de planregels van het bestemmingsplan.

Zorgvuldigheid tijdens uitvoering werkzaamheden

Historisch waardevolle elementen moeten tijdens restauratie- en verbouwwerkzaamheden afdoende beschermd worden tegen beschadigingen.

Indien tijdens de uitvoering van vergunde werkzaamheden historische onderdelen (zowel wanneer dit archeologische elementen als bouwhistorische elementen betreft) te voorschijn komen waarvan het bestaan voordien niet bekend was, is de vergunninghouder verplicht dit te melden bij de gemeente Maastricht.

2.2 Algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen van waardevolle groenelementen

- Behoud gaat vóór vernieuwen, vervangen of wijzigen. Indien toch voor vernieuwing, vervanging of wijziging wordt gekozen vanwege bijvoorbeeld afsterven of ziekte, dient dit te geschieden vanuit deze cultuurhistorische randvoorwaarden. De karakteristieke elementen en patronen in het landschap alsmede de sporen die de natuur en de mens in het landschap hebben achtergelaten, moet men zoveel mogelijk intact laten en het uiterlijk daarvan zoveel mogelijk behouden, respecteren en zo mogelijk versterken.

- Bij onderhoud en/of verandering moet men de plaatsing, vorm, groeiwijze, omvang en structuur respecteren. Er dient zoveel mogelijk aansluiting gezocht te worden bij de omgevingsarchitectuur en de cultuurhistorische karakteristiek.
- Bij herplant of nieuwe beplanting dient uitgegaan te worden van de oorspronkelijke soort, tenzij deskundig advies anders uitwijst.
- Geen schade in algemene zin mag worden toegebracht aan het waardevol groenelement alsmede moeten snoei- en onderhoudswerkzaamheden en/of het gebruik van bestrijdingsmiddelen, dusdanig uitgevoerd worden dat geen blijvende schade wordt toegebracht aan het waardevol groenelement.
- Bebouwing, aanleggen of slopen binnen, bij, op of aan een waardevol groenelement is alleen mogelijk indien de bestaande karakteristieken qua maat, schaal, materiaal en kleur gehandhaafd blijven.

2.3 Algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen in cultuurhistorische attentiegebieden en beschermde stadsgezichten

- Bij vernieuwing, vervanging of wijziging dient dit te geschieden vanuit deze cultuurhistorische randvoorwaarden en bij voorkeur middels een eigentijds ontwerp, afgestemd op de omgeving. De historisch gegroeide en stedenbouwkundige structuur, inclusief de openbare ruimte en groenstructuren, moet men zoveel mogelijk intact laten en de ruimtelijke samenhang daarvan zoveel mogelijk behouden, respecteren en zo mogelijk versterken.
- Bij onderhoud en/ of verandering moet men het oorspronkelijk stedenbouwkundig concept respecteren. Hierbij dient rekening gehouden te worden met oorspronkelijke en/of bestaande rooilijnen, bouwmassa's, hoogten, bebouwingseenheden, kapvormen, situering, openingen in de gevelwand, parcelering, groenstructuren enz.
- Wijzigingen in het cultuurhistorisch attentiegebied of het beschermd stadsgezicht moeten afgestemd zijn op de schaal en maat van de historische karakteristiek en het architectonisch idioom. Gevel- en raamindeling, kleur- en materiaalgebruik alsmede de textuur en de korrelgrootte van de vernieuwing dienen afgestemd te zijn op de omgeving.
- Bij de inrichting van de openbare ruimte dient men rekening te houden met waardevolle details zoals bijvoorbeeld straatmeubilair, terreinafscheidingen, bestratingsmateriaal en beeldbepalende bomen of hagen.
- Bij sloop van niet nader gewaardeerde panden, dient een cultuurhistorische verkenning te worden uitgevoerd, om vast te kunnen stellen of er niet eerder opgemerkte cultuurhistorische waarden aanwezig zijn en om de juiste afweging tot besluit tot sloop te kunnen maken.

3 Inventarisatie en specifieke richtlijnen

3.1 Inventarisatie en specifieke richtlijnen dominante en kenmerkende bouwwerken

ADRES	Brusselseweg 480 6219 NP Maastricht
GEGEVENS	Oorspronkelijke functie: Hoeve Huidige functie: Hoeve
STATUS	Dominant bouwwerk
FOTO'S	 <i>Brusselseweg 480 hoeve</i>
OMSCHRIJVING	Inleiding Boerderij met bedrijfsruimten in vierkant. Het pand is gebouwd in het jaar 1880 in Traditioneel-ambachtelijke stijl. Het linkerdeel dat is gelegen aan de straat is het bedrijfsgedeelte. Het rechterdeel is het woongedeelte. Beschrijving Het tweelaags gebouw met kelder en kapverdieping onder zadeldak is gedekt met oud Hollandse pannen. Het dak is voorzien van drie schoorstenen, een dakvenster en een eenvoudige mastgoot, die steunt op een gemetselde rand. Het pand is opgetrokken in baksteen met metselwerk in kruisverband en heeft een gecementeerde plint. Het geheel is verlevendigd met gemetselde lisenen en decoratief metselwerk boven de vensters van de eerste en tweede bouwlaag en onder de dakrand. Boven de vensters en de deur van de eerste bouwlaag zijn betonnen lateien aangebracht, boven de vensters in de tweede bouwlaag zijn gemetselde rollagen aangebracht. Alle vensters hebben betonnen vensterdorpels en gemetselde rollagen in de tweede bouwlaag. De houten T-vensters in de eerste bouwlaag zijn recht, in de tweede bouwlaag zijn onder segmentboog. De poort is ellipsboogvormig. De gevel aan de straatkant heeft van links naar rechts de volgende gevelindeling: twee keldervensters, een grote dubbele houten poort, een venster, een deur met bovenlicht en een venster. De tweede bouwlaag heeft van links naar rechts een klein houten luik en drie vensters. De rechterzijgevel van het complex heeft in de eerste

	bouwlaag een groot venster, vier kleine segmentboogvormige vensters en twee rechte vensters. De tweede bouwlaag heeft tevens een groot venster en een klein venster. De linkerzijgevel is blind.
WAARDERING	Het gebouw is “dominant” gewaardeerd vanwege de architectuurhistorische waarden, en meer in het bijzonder omdat: • het object ruimtelijk bepalend c.q. markant voor de omgeving is, door de prominente ligging aan de Brusselseweg en de relatie met de aangrenzende agrarische bebouwing aan de oostzijde van de Brusselseweg • het ontwerp architectonische gaafheid bezit. • het gebouw een bijzondere detaillering en bijzondere ornamenten heeft, zoals gemetselde lisenen en decoratief metselwerk boven de vensters Waardevolle elementen die bijdragen aan bovengenoemde waardering zijn onder andere: • Het metselwerk met gemetselde lisenen en decoratief metselwerk boven de vensters • De grote dubbele houten poort • betonnen lateien boven de vensters en deuren
RICHTLIJNEN	Algemeen: • Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende bouwwerken, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport. Objectgericht: • Nvt

ADRES	Brusselseweg 500 6219 NP Maastricht
GEGEVENS	Oorspronkelijke functie: Mytylschool Huidige functie: Immanuelkerk van de Pinkstergemeente
STATUS	Kenmerkend bouwwerk, bouwmassa, gevels en kap
FOTO'S	<i>Brusselseweg 500 vml. mytylschool zuidzijde</i> <i>Brusselseweg 500 vml. mytylschool Noordzijde</i> <i>Brusselseweg 500 : koetshuis op de noordoosthoek</i>
OMSCHRIJVING	Inleiding Vrijstaand schoolgebouw met op de noordoostelijke hoek een vrijstaand koetshuis Beschrijving Éénlaags pand met souterrain in lengterichting met aan beide kopgevels aanbouwen. Het pand is in dezelfde stijl als de onderwijzerswoning (zie Brusselseweg 502). Het pand is opgetrokken in baksteen met metselwerk in kruisverband en knipvoegen en is voorzien van hoeklisenen. De plint is éénsteens uitkragend en afgezet met rode verblendsteen en gemetselde baksteen mozaïeken in de vulstukken boven de gevelopeningen. Tevens zijn de vensters voorzien van rode gemetselde rollagen met natuurstenen aanzetstenen en vensterdorpels, die dienst doen als waterlijsten. De voorgevel is gelegen aan de straatkant en heeft in de eerste bouwlaag vijf vierkante kunststof vensters. De tweede bouwlaag heeft een aluminium deur met een brandtrap. De rechterzijgevel heeft links een uitbouw met afgeronde hoek. Uiterst rechts is een kleine toiletuitbouw, vermoedelijk uit dezelfde tijd. Van links naar rechts zijn de volgende gevelopeningen: vijf kunststof vensters en drie smalle houten vensters, vijf kleine vensters onder de dakrand en in de toiletuitbouw ook vijf smalle vensters. De vensters zijn voorzien van rollagen en baksteen vensterdorpels. De achtergevel heeft diverse aanbouwen, ook van zeer recente datum. Een van de

	functies van deze aanbouwen is waarschijnlijk een kerk. De linkerzijgevel heeft van links naar rechts twee grote vernieuwde vensters met dichtgezet bovenlicht, een nieuwe dubbele kunststof deur met dichtgezet bovenlicht en een klein dichtgezet venster. Links is een dichtgezet souterrainvenster. Boven de deur zijn drie geschakelde vensters, twee grote vensters met dichtgezet bovenlicht, een dichtgezet klein venster en twee grote vernieuwde houten vensters met dichtgezet bovenlicht en een klein dichtgezet venster. De entreepartij is voorzien van een deels hardstenen trap en deels kunststenen trap en aan weerszijden een bakstenen muurtje met hardstenen dekplaat van recentere datum. Het dak is gedekt met grijze OHV-pannen. Op het dak staat een kleine dakruiter met een spitstoelopende koperen bekroning. Op de noordoostelijke hoek van het terrein achter de Mytyschool ligt een vrijstaande stal of koetshuis van een bouwlaag onder een langgerekt schilddak. Aan de zuidzijde bevindt zich in het midden een rondboogpoort, die geflankeerd wordt door telkens twee staldeuren. De nieuwbouwvleugel met plat dak aan de zijde van de Sandersweg is uitgesloten van deze bescherming.
WAARDERING	Het woonhuis is “kenmerkend” gewaardeerd vanwege zijn architectuurhistorische waarden en stedenbouwkundige waarden en meer in het bijzonder omdat: • het object ruimtelijk bepalend c.q. markant voor de omgeving is, door de prominente ligging aan de Brusselseweg en de relatie met de aangrenzende onderwijzerswoning • het ontwerp architectonische gaafheid bezit. • het gebouw een bijzondere detaillering en bijzondere ornamenten heeft, zoals de gemetselde baksteen mozaïeken in de vulstukken boven de gevelopeningen • Vanwege de typologie van het bouwwerk als klein schoolgebouw Waardevolle elementen die bijdragen aan bovengenoemde waardering zijn onder andere: • Het rijke metselwerk in rode verblendsteen • de gemetselde baksteen mozaïeken in de vulstukken boven de gevelopeningen • de dakruiter met een spitstoelopende koperen bekroning. Het gebouw is niet dominant gewaardeerd vanwege te weinig authenticiteit en de kunststof kozijnen met dichtgezette bovenlichten en de messing deuren.
RICHTLIJNEN	Algemeen: • Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende bouwwerken, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport. Objectgericht: • Het verdient aanbeveling om de kunststof kozijnen te vervangen door duurzame houten kozijnen met een aangepaste detaillering • De brandtrap tegen de achtergevel vormt een aantasting van het gevelbeeld: het zou beter zijn intern een adequate vluchtweg te maken.

ADRES	Brusselseweg 502 6219 NP Maastricht
GEGEVENS	Oorspronkelijke functie: Onderwijzerswoning Huidige functie: Woning
STATUS	Kenmerkend bouwwerk, bouwmassa, gevels en kap
FOTO'S	<i>Brusselseweg 502 vml onderwijzerswoning</i>
OMSCHRIJVING	Inleiding Vrijstaand bouwwerk Beschrijving Tweelaags pand met kapverdieping en kelder onder zadeldak, gedekt met muldenpannen. In het dakschild bevindt zich een dakvenster, de afwatering geschiedt via een zeer eenvoudige bakgoot. Het pand is opgetrokken in baksteen met metselwerk in kruisverband. De gevels zijn verder gedecoreerd door gele baksteen met metselwerk in kruisverband. De gevels zijn verder gedecoreerd door gele baksteen banden en gemetselde baksteen mozaïeken in de vulstukken boven de gevelopeningen. Tevens zijn de vensters voorzien van rode gemetselde rollagen met natuurstenen aanzetstenen en vensterdorpels, die dienst doen als waterlijsten. De voorgevel heeft in de eerste bouwlaag de volgende gevelindeling: een deur en twee vensters. De tweede bouwlaag heeft drie vensters. De derde bouwlaag heeft een venster met aan weerszijden twee nissen die trapsgewijs kleiner worden. De rechterzijgevel is blind. De achtergevel heeft een uitbouw in dezelfde stijl als het woonhuis met daaraan een sobere aanbouw van latere datum. Het woonhuis heeft in de eerste bouwlaag een venster. De tweede bouwlaag heeft een venster en een deur. De derde bouwlaag heeft een venster. De uitbouw heeft een venster en een deur. Alle vensteropeningen zijn voorzien van kunststof kozijnen met dichtgezette bovenlichten. De deur is vernieuwd in messing.
WAARDERING	Het gebouw is “kenmerkend” gewaardeerd vanwege zijn architectuurhistorische waarden en stedenbouwkundige waarden en meer in het bijzonder omdat: • het object ruimtelijk bepalend c.q. markant voor de omgeving is, door de prominente ligging aan de Brusselseweg en de relatie met de aangrenzende

	schoolbebouwing van Brusselseweg 500 • het ontwerp architectonische gaafheid bezit. • het gebouw een bijzondere detaillering en bijzondere ornamenten heeft, zoals de gemetselde baksteenlagen en rood en geel • Vanwege de typologie van het bouwwerk als kleine onderwijzerwoning Waardevolle elementen die bijdragen aan bovengenoemde waardering zijn onder andere: • Het rijke metselwerk in rode verblendsteen • de gele baksteen banden en gemetselde baksteen mozaïeken in de vulstukken boven de gevelopeningen Het gebouw is niet dominant gewaardeerd vanwege te weinig authenticiteit en de kunststof kozijnen met dichtgezette bovenlichten en de messing deur.
RICHTLIJNEN	Algemeen: • Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende bouwwerken, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport. Objectgericht: • Het verdient aanbeveling om de kunststof kozijnen te vervangen door duurzame houten kozijnen met een aangepaste detaillering

ADRES	Brusselseweg 520 6219 NP Maastricht
GEGEVENS	Oorspronkelijke functie: Villa Huidige functie: Villa
STATUS	Dominant bouwwerk Zie ook het hekwerk als waardevol cultuurhistorisch element
FOTO'S	Brusselseweg 520
OMSCHRIJVING	Inleiding Villa Bon Abri is omstreeks 1913 gebouwd in Chaletstijl. Het geheel ligt verder terug van de straat nog net binnen de bebouwde kom, in een landschappelijke tuin met links en rechts een slingerende oprijlaan. Beschrijving Het pand is gelegen in een parkachtige tuin. Het frontaanzicht wordt bepaald door twee naar voor springende delen van verschillende hoogten eindigend in topgevels in chaletstijl. Drielaags veelvormig pand met souterrain onder zadeldak, schilddak en afgeplat mansardedak met overstek, gedekt met leien in maasdekking en voorzien van bakgoten. De eerste bouwlaag is opgetrokken in baksteen met metselwerk in kruisverband. De tweede bouwlaag en een uitbouw aan de achterzijde zijn geel gepleisterd. De plint is in breuksteen. Links van het pand is een schoorsteen tegen de gevel gesitueerd die ook met breuksteen is bekleed. De gevelopeningen zijn merendeels recht; enkele deuren zijn onder segmentboog, evenals het venster met zijlichten in de tweede bouwlaag van het hoofdvolume. De vensters zijn voorzien van natuurstenen vensterdorpels en lateien. Tevens zijn de vensters deels voorzien van tussenstijlen, zowel verticaal als horizontaal om de bovenlichten van de vensters te scheiden. De voorgevel heeft in de eerste bouwlaag een deur met bovenlicht, een dubbele openslaande deur met twee zijlichten en vier smalle vensters met bovenlicht. De tweede bouwlaag is voorzien van een venster met twee zijlichten. De derde bouwlaag is voorzien van een venster. In de rechterzijgevel bevindt zich de entree. Het park heeft recentelijk een nieuwe structuur gekregen.
WAARDERING	

	Het gebouw is “dominant” gewaardeerd vanwege de ligging in een parkachtige omgeving en de architectuurhistorische waarden, en meer in het bijzonder omdat: • het object ruimtelijk bepalend door de markante parkachtige ligging aan de Brusselseweg • het ontwerp architectonische gaafheid bezit • het gebouw een bijzondere detaillering en bijzondere ornamenten heeft, zoals de schilddakvorm en de leien dekking & natuurstenen vensterdorpels
RICHTLIJNEN	Algemeen: • Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende bouwwerken, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport. Objectgericht: • Vanwege de ligging en het beperkt zicht is uitgebreider onderzoek aan te raden.

ADRES	Brusselseweg 800-804 6219 NP Maastricht
GEGEVENS	Oorspronkelijke functie: Douanekantoor Huidige functie: woonhuis
STATUS	Dominant bouwwerk
FOTO'S	Brusselseweg 800-804
OMSCHRIJVING	Inleiding Douanekantoor: sinds ca. 1990 opgedeeld in twee woningen Beschrijving Vrijstaand bouwwerk dat opgebouwd is uit twee bouwlagen en waarvan de massa bestaat uit twee bouwvolumes onder zadeldaken, die dwars op de weg staan. Tussen deze twee volumes is een tussenlid onder platdak waar op de begane grond de oorspronkelijke hoofdentree is met rondboog. Deze entree wordt geflankeerd door twee smalle verticale venstertjes. Op de verdieping van het tussenlid loopt over de gehele breedte een langgerekt balkon met smeedijzeren spijlen hekwerk. (was oorspronkelijk van hout). In de twee hoofdvolumes zijn aan de voorzijde op de begane grond twee vensters onder een rondboog geplaatst: deze vensters zijn gevuld met de oorspronkelijke kozijnen en ramen met een T-raamverdeling. Op de verdieping is in ieder bouwdeel een getoogd venster geplaatst dat eveneens met een T-raamverdeling is ingedeeld. Deze twee hoofdvolumes hebben gemetselde gevels in kruisverband. Op de hoeken zijn hoeklisenen aangebracht en deze lopen langs de dakranden door als een sierlijst met een muizentanddecoratie. In het midden bevindt zich vlak onder de nok nog een extra sierelement in de vorm van twee uitgemetselde consoles. De daken zijn gedekt met gesmoorde OHV-pannen en aan de voorzijde bevindt zich een brede dakoverstek die rust op sierlijk geprofileerde korbelen. Aan weerszijden van de twee hoofdvolumes zijn nog zijvolumes aangebracht onder lessenaarsdaken. In deze zijvolumes is op de begane grond aan de voorzijde een entree aangebracht onder een rondboog. In het rechterdeel (nr. 802) zijn de oorspronkelijke kleuren hersteld met gevelaccenten aan de plint, vensteromlijstingen in lichtgrijze kleur
WAARDERING	Het bouwwerk is “dominant” gewaardeerd vanwege zijn architectuurhistorische waarden en meer in het bijzonder omdat:

	• het object ruimtelijk bepalend c.q. markant voor de omgeving is, door de bijzondere bouwvolumes • het object architectuurhistorische betekenis heeft vanwege de esthetische kwaliteit van het ontwerp. • het ontwerp een hoge mate van architectonische gaafheid bezit. • het een bijzondere detaillering en bijzondere ornamenten heeft, zoals de dakoverstek op korbelen en het siermetselwerk. • Vanwege de typologie van het bouwwerk als voormalig douanekantoor Waardevolle elementen die bijdragen aan bovengenoemde waardering zijn onder andere: • de oorspronkelijke deuren en kozijnen • de houten korbelen • de oorspronkelijke ramen: met uitzondering van de raamindeling op de verdieping van nr. 802. • de overloop tussen de beide bouwvolumes
RICHTLIJNEN	Algemeen: • Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende bouwwerken, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport. Objectgericht: • Het schilderwerk van nr. 800 (linker bouwvolume) zou beter afgestemd kunnen worden op het schilderwerk van nr. 802 (rechter bouwdeel), waardoor de symmetrie van het gebouw hersteld wordt.

ADRES	Cabbergerweg 1-3 6219 PE Maastricht
GEGEVENS	Oorspronkelijke functie: Woonhuis Huidige functie: Woonhuis
STATUS	Dominant bouwwerk
FOTO'S	Cabbergerweg 1-3: woonhuis
OMSCHRIJVING	Inleiding Vrijstaand bouwwerk dat opgebouwd is uit twee bouwlagen Beschrijving Het woonhuis aan de Cabbergerweg was de woning van Jean Duchateau die in de eerste helft van de 20ste eeuw een timmerfabriek en meubelbedrijf had. Het woonhuis heeft een sterk frontaal gericht aanzien met een pronkgevel aan de straatzijde. De twee zijgevels zijn opgetrokken in mergel en deze zijn geheel blind. De voorgevel is opgemetseld met steenrode baksteen in kruisverband. De gevel is geled door horizontale banden van gele baksteen ter hoogte van de hardstenen raamdorpels, de raamkalven en de getoogde bogen boven de ramen. De gevel wordt bekroond door een rijkgedecoreerd fries met kleine gemetselde pijlertjes. Op de hoeken van dit fries staan gemetselde hoekpijlers die met een hardstenen bol zijn bekroond. In het midden is het fries hoger opgemetseld en ook dit metselvlak heeft op de uiteinden hardstenen bollen. In het midden van dit vlak is het bouwjaar in gele baksteen aangeduid: 19-17. De gevel heeft vijf vensterassen. De middenas is uitgevoerd als een licht naar voren springend risaliet. Op de begane grond bevindt zich hier de hoofdentree met de ingang die een licht getoogde bovendorpel heeft: deze getoogde boog heeft een hardstenen sluitsteen en twee hardstenen aanzetstenen en daartussen zijn afwisselend gele en rode bakstenen geplaatst. Dezelfde boogjes bevinden zich in de getoogde bogen van alle vensters. De vier vensters op de begane grond en de vijf vensters op de verdieping zijn gevuld met de oorspronkelijke kozijnen en ramen. Deze hebben een T-vorm, waarbij de bovenlichten een glas-in-loodvulling hebben met acht groene ruiten. De deur heeft in de onderste helft geprofileerde panelen en in de bovenste helft zijn drie verticale venstertjes aangebracht. Het bovenlicht is identiek aan die van de vensters. De aanbouwen aan de achterzijde en de houten timmerloods op het achterterrein is zeer sterk verbouwd en is uitgesloten van bescherming

WAARDERING	Het woonhuis is “dominant” gewaardeerd vanwege zijn architectuurhistorische waarden, en meer in het bijzonder omdat: • het object ruimtelijk bepalend c.q. markant voor de omgeving is, door de prominente ligging aan de Cabergerweg • het ontwerp een hoge mate van architectonische gaafheid bezit. • het gebouw een bijzondere detaillering en bijzondere ornamenten heeft, zoals siermetselwerk in twee kleuren en het rijkgedecoreerd fries met kleinen gemetseld pijlertjes • Vanwege de typologie van het bouwwerk als woonhuis van de directeur van een kleine timmerfabriek Waardevolle elementen die bijdragen aan bovengenoemde waardering zijn onder andere: • Het rijke metselwerk in rode en gele bakstenen • de oorspronkelijke deuren en kozijnen • de glas-in-loodramen in de bovenlichten • het rijkgedecoreerd fries met kleinen gemetselde pijlertjes
RICHTLIJNEN	Algemeen: • Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende bouwwerken, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport. Objectgericht: • Nvt

ADRES	Cabbergerweg – Lage Frontweg
GEGEVENS	Oorspronkelijke functie: vestingwerken Huidige functie: groen
STATUS	Dominant bouwwerk
	Muur van Bastion B stadszijde <<< Plan voor de Nieuwe Bossche Fronten dd 1816 >>>
OMSCHRIJVING	Inleiding Restanten van het vestingstelsel 'De Nieuwe Bossche Fronten', gebouwd tussen 1816 en 1823, ter versterking van de noordelijke verdedigingslinie van Maastricht. Geschiedenis De meeste vestingwerken in het noordelijk deel van Maastricht werden in het begin van de 19e eeuw onder het bewind van Koning Willem I vernieuwd. Deze vestingwerken waren buiten de Boschpoort gelegen en werden daarom ook wel de (Nieuwe) Bossche Fronten genoemd. Dit gebied was één van de Lage Fronten van de vesting, hetgeen betekende dat de grachten (aanvankelijk) van water uit de Maas werden voorzien. In dit laaggelegen gebied had het Franse leger in 1794 de aanval op de stad ingezet en de vesting was aan deze zijde geheel verwoest. Onder het Napoleontische bewind werd in 1803 een reconstructieplan voor het noordelijk vestingfront opgesteld, maar pas onder Willem I werd op basis van het Franse plan de daadwerkelijke modernisering van dit deel van de Lage Fronten aanbesteed. De Nieuwe Bossche Fronten werden tussen 1816 en 1818 aangelegd. Hiervoor werden eerst de oude vestingwerken tussen de Maas en de Hoge Fronten gesloopt. De linie is uitgevoerd met vier bastions, die met de letters A, B, C en D zijn benoemd. Het ontwerp van de Lage Fronten is vooral van belang vanwege de waterwerken. Het gebied ligt feitelijk te hoog om de grachten met het water van de Maas te kunnen voeden, maar al aan het eind van de zeventiende eeuw was er langs de westzijde van de stad een onderaards kanaal gegraven om het water van de Jeker naar de noordzijde van de stad te leiden. Dit zogenaamde Jekerkanaal liep van de natte gracht aan de Tongersepoort tot de Lindenkruispoort, waar het water overliep in de grachten van de Lage Fronten. Het water werd in deze zone met keermuren op peil gehouden en de verschillende compartimenten van de gracht werden via duikers van water voorzien. De duiker van bastion B is nog intact en zelfs de bedieningspost van het sluiswerk is bewaard gebleven. Ook onder het glacis van de Lage Fronten liep een aquaduct waardoor ook het Bosscherveld geïnundeerd kon worden. De aanleg van de Nieuwe Bossche Fronten vormde de laatste grote moderniseringsoperatie die aan de Maastrichtse vesting is uitgevoerd: een halve eeuw na de voltooiing van dit werk (1867) werd de vestingstatus van Maastricht opgeheven. Omstreeks 1875 werd de gracht van de linie uitgediept en verbreed, zodat deze kon dienen voor scheepstransport van goederen voor de fabrieken die aan de noordzijde van de vesting verzezen. Tot in de twintigste eeuw zou er vóór de courtinemuur tussen bastion A en B een loskade zijn.

	Beschrijving De Nieuwe Bossche Fronten bestonden uit vier bastions (A t/m D) en drie ravelijnen (a t/m c). De bastions lagen op enige afstand van elkaar en waren door een tussenliggend stuk muur, de courtine, met elkaar verbonden. De ravelijnen vulden, net als de lunetten in de linie, de inspringende hoeken tussen de bastions op. In het complex waren zes kazematten opgenomen, om manschappen en kruit in onder te brengen. Vandaag bestaat het complex van de Nieuwe Bossche fronten nog uit de volgende onderdelen: <i>Bastion B</i> Bastion B werd aangelegd in 1818, het grondwerk - zoals de borstwering en het terreplein - werd opgeleverd in 1820. Het bastion is opgetrokken in zware mergelblokken waarbij de buitenmuren zijn opgetrokken in baksteen in kruisverband. Aan de buitenschil is te zien dat er diverse herstellingen als gevolg van vorstschade hebben plaatsgevonden. Het voegwerk is lichtrood van kleur. Het bastion is circa 9 meter hoog, terwijl de overige werken gemiddeld 7 meter hoog waren. De saillant met linker en rechter face, alsmede de linker flank en het terreplein van het bastion zijn nog intact; alleen de rechter flank is afgebroken. In de saillant van bastion B was een beer (gemetselde waterkering) gebouwd (zie beneden). De muren waren van achteren versterkt met contreforten (steunberen) en hadden een afdekking van aan de voorzijde afgeronde cordonblokken van Sibber- of Sichenersteen. De hoekblokken bestonden eveneens uit mergelsteen. Aan weerszijden van de saillant - en aan de voet van de doorgebroken beer - bevindt zich een als sluiswerk fungerende duiker (zie beneden). Vanuit het terreplein van het bastion bevindt zich de ingang tot een 32 meter lange gang die naar het sluiswerk leidt. Ook bevindt zich op het bastion nog een keienstraatje, mogelijkwerwijs het restant van een hellingbaan waarover de kanonnen naar boven werden getrokken. De courtine tussen de bastions A en B is aangelegd in 1818 (funderingen) en gereedgekomen in 1819. De muur is nog volledig intact en is, evenals de overige onderdelen van de vestingwerken, opgetrokken in zware mergelblokken waarbij de muren zijn bekleed met baksteen. De gemiddelde hoogte is 7 meter. De muren waren aan de binnenzijde versterkt met contreforten (steunberen) en hadden een afdekking van aan de voorzijde afgeronde cordonblokken van Sibber- of Sichenersteen. Halverwege is een afwijkend stuk, waarbij ook de hoogte een halve meter lager is dan van de delen aan de linker en rechter zijde daarvan. Dit is de plek waar zich ooit een houten draaibrug heeft bevonden die het terreplein met ravelijn a verbond. De brug was toegankelijk via een overwelfde doorgang. De constructie is geheel verdwenen, en de courtine is op deze plek opnieuw opgemetseld. Aan de overzijde, ter hoogte van ravelijn a, is nog te zien waar de brug aan de overzijde van de vestinggracht uit kwam.
WAARDERING	Het ensemble van bouwwerken is “dominant” gewaardeerd vanwege zijn architectuurhistorische, typologische en cultuurhistorische waarden en meer in het bijzonder omdat: - het vestingstelsel de Nieuwe Bossche Fronten onderdeel uitmaakt van de ontwikkeling van de vestingwerken van Maastricht en zodoende van cultuurhistorische waarde is. - dit het enige gedeelte van de vesting was, waar de stad door middel van natte grachten werd verdedigd en daarom bijzonder is. - de ruimtelijke structuur van de vestingwerken nog herkenbaar is. - het stelsel sterk bepalend is voor de latere ruimtelijke ontwikkelingen in het

	gebied. - het een voorbeeld is van vroegnegentiende-eeuwse vestingbouw, ten tijde van koning Willem I. - de architectonische opzet van de kazemat van ravelijn a nog goed herkenbaar is. Waardevolle elementen die bijdragen aan bovengenoemde waardering zijn onder andere: • de individuele onderdelen van de vestingstructuur • het oorspronkelijk muurwerk • de natuurstenen elementen (hardsteen en mergel).
RICHTLIJNEN	Algemeen: • Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende bouwwerken, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen van waardevolle groenelementen, zie paragraaf 2.2 van dit rapport. Objectgericht: • De vestingwerken verkeren in een slechte technische staat door verwaarlozing, vandalisme en overdadige plantgroei. Een structureel herstel- en onderhoudsplan is aan te bevelen. • Het herstel van de houten brug in de courtine tussen de bastions A en B wordt aanbevolen.

ADRES	Industrieweg ong. Spoorwegonderdoorgang 6219 NP Maastricht
GEGEVENS	Oorspronkelijke functie: Spoorwegonderdoorgang Huidige functie: Spoorwegonderdoorgang
STATUS	Dominant bouwwerk
FOTO'S	
OMSCHRIJVING	Inleiding Spoortunnel gesitueerd over Industrieweg, met daarop een enkelspoor van de spoorlijn Maastricht-Hasselt. Deze spoorlijn werd aangelegd in 1856 door de in 1846 opgerichte Aken-Maastrichtse Spoorwegmaatschappij. In 1853 was al de spoorverbinding tussen Maastricht en Aken tot stand is gekomen en middels een spoorbrug over de Maas werden beide lijnen aan elkaar gekoppeld. Het reizigersverkeer van en naar Hasselt werd aanvankelijk afgehandeld via een speciaal op de westelijke Maasoever aangelegd station bij de Boschpoort. Dit station lag niet binnen de vesting, maar direct ten noorden ervan. Door tegenvallende activiteiten op de lijn werd het gebruik van het station Boschpoort in 1861 reeds gestaakt. De spoorverbinding met Hasselt was na de oorlog weinig rendabel, waardoor de lijn in 1975 werd gesloten. Beschrijving De spoortunnel is opgetrokken uit rode baksteen met metselwerk in kruisverband. De tunnel is symmetrisch van opbouw, waarbij aan weerszijden een rondboogvormige onderdoorgang wordt geflankeerd door twee uitkragende bakstenen pilasters. Beide pilasters zijn voorzien van een uitkragende sierrand en worden aan de bovenzijde afgedekt met een rollaag. Ook de rondboog wordt gemarkeerd door rollagen. De breedte van de spoortunnel was overigens berekend op de aanleg van een tweede spoor.
WAARDERING	De spoortunnel heeft historisch-ruimtelijke waarde vanwege de ruimtelijke samenhang in relatie tot de regionale ontwikkelingsgeschiedenis. Bovenal heeft de voormalige spoortunnel cultuurhistorische waarde als relict van de opkomst en ontwikkeling van de spoorwegen vanaf de tweede helft van de 19e eeuw. Ook is de spoortunnel van belang voor de historische geografie. Tenslotte is de spoortunnel gaaf en herkenbaar bewaard gebleven en -in Maastricht- typologisch zeldzaam.

RICHTLIJNEN	Algemeen: • Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende bouwwerken, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport. Objectgericht: • nvt

ADRES	Bij Sortieweg 39 (bijgebouw gelegen aan de Industrieweg) 6219 NR Maastricht
GEGEVENS	Oorspronkelijke functie: Kantoorgebouw chemische fabriek Ten Horn Huidige functie: Archiefbergplaats
STATUS	Kenmerkend bouwwerk: bouwmassa, gevels, kap
FOTO'S	Industrieweg 10 A
OMSCHRIJVING	Inleiding Vrijstaand bouwwerk dat opgebouwd is uit twee bouwlagen onder een plat dak werd in 1948 ontworpen door architect Alphons Boosten Beschrijving Het bouwwerk aan de Industrieweg was het kantoor van de firma Ten Horn die in 1923 van de Wyckergrachtstraat werd overgeplaatst naar het Bosscherveld. Na de oorlog werd de fabriek uitgebreid met een nieuw kantoor naar ontwerp van A. Boosten. Het bouwwerk heeft een vrij ondergeschikte begane grond-verdieping en een prominente bovenverdieping. Het gebouw is gedekt met een plat betonnen dak dat aan alle zijden een overstek heeft. De gevels zijn opgemetseld in staand verband met mangaanbruine stenen. Op de hoeken is over de gehele hoogte een terugliggende verkenning aangebracht. De gevel aan de Industrieweg telt vijf gevelassen, met in het midden de entree met een vernieuwde stalen deur onder een kleine betonnen luifel: aan weerszijden van de deur bevinden zich twee kleine horizontale vensters met een middenstijl. Op de verdieping is deze gevel voorzien van een hoge stalen vensterpui die geflankeerd wordt door twee lagere horizontale stalen vensters met zeslichts roedeverdeling binnen een betonnen omlijsting. De zijgevel aan de noordzijde telt 8 vensterassen. Op de begane grond is in het midden een stalen deur geplaatst met aan weerszijden drie vierkante stalen ramen met een middenstijl en op de verdieping zijn acht horizontale stalen vensters met zeslichts roedeverdeling aangebracht binnen een betonnen omlijsting. De gevel aan de zuidzijde is identiek aan de gevel op de noordzijde, maar op de verdieping zijn hier de twee middelste vensters achterwege gebleven.
WAARDERING	De archiefbergplaats is “kenmerkend” gewaardeerd vanwege zijn architectuurhistorische waarden, en meer in het bijzonder omdat:

	• het object ruimtelijk bepalend c.q. markant voor de omgeving is, door de prominente ligging aan de Industrieweg • het ontwerp een hoge mate van architectonische gaafheid bezit. • het gebouw een bijzondere detaillering en bijzondere ornamenten heeft, zoals de omlijstingen van de vensters op de verdiepingen en de verkenningen op de hoeken. Vanwege de typologie van het bouwwerk als kantoor van de verffabriek Ten Horn Waardevolle elementen die bijdragen aan bovengenoemde waardering zijn onder andere: • Het rijke metselwerk in staand verband met mangaanbruine bakstenen. • de oorspronkelijke stalen kozijnen op de verdiepingen • het overkragende betonnen dak Het bouwwerk is niet dominant gewaardeerd vanwege te weinig uniciteit.
RICHTLIJNEN	Algemeen: • Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende bouwwerken, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport. Objectgericht: • Aan de gevels bevinden zich enkele detonerende elementen zoals een brandtrap aan de noordzijde; schotelantenne op het dak en beveiligingscamera, die afbreuk doen aan het architectonische concept.

3.2 Inventarisatie en specifieke richtlijnen cultuurhistorische attentiegebieden

ADRES	Cabergerweg – Lage Frontweg	
GEGEVENS	Oorspronkelijke functie: vestingwerken Huidige functie: groen	
STATUS	Cultuurhistorisch attentiegebied	
	<i>luchtfoto Bastion B</i>	<i>Muurfragment Bastion B stadzijde</i>
OMSCHRIJVING	Inleiding Restanten van het vestingstelsel 'De Nieuwe Bossche Fronten', gebouwd tussen 1816 en 1823, ter versterking van de noordelijke verdedigingslinie van Maastricht. De aanleg van de Nieuwe Bossche Fronten vormde de laatste grote moderniseringsoperatie die aan de Maastrichtse vesting is uitgevoerd. Omstreeks 1875 werd de gracht van de linie uitgediept en verbreed, zodat deze kon dienen voor scheepstransport van goederen voor de fabrieken die aan de noordzijde van de vesting verzezen. Tot in de twintigste eeuw zou er vóór de courtinemuur tussen bastion A en B een loskade zijn. Beschrijving Bastion B werd aangelegd in 1818, het grondwerk - zoals de borstwering en het terreplein - werd opgeleverd in 1820. Het bastion is opgetrokken in zware mergelblokken waarbij de buitenmuren zijn opgetrokken in baksteen in kruisverband. Aan de buitenschil is te zien dat er diverse herstellingen als gevolg van vorstschade hebben plaatsgevonden. Het voegwerk is lichtrood van kleur. Het bastion is circa 9 meter hoog, terwijl de overige werken gemiddeld 7 meter hoog waren. De saillant met linker en rechter face, alsmede de linker flank en het terreplein van het bastion zijn nog intact; alleen de rechter flank is afgebroken. In de saillant van bastion B was een beer (gemetselde waterkering) gebouwd. De muren waren van achteren versterkt met contreforten (steunberen) en hadden een afdekking van aan de voorzijde afgeronde cordonblokken van Sibber- of Sichenersteen. De hoekblokken bestonden eveneens uit mergelsteen. Aan weerszijden van de saillant - en aan de voet van de doorgebroken beer - bevindt zich een als sluiswerk fungerende duiker. Vanuit het terreplein van het bastion bevindt zich de ingang tot een 32 meter lange gang die naar het sluiswerk leidt. Ook bevindt zich op het bastion nog een keienstraatje, mogelijk het restant van een hellingbaan waarover de kanonnen naar boven werden getrokken. De courtine tussen de bastions A en B is aangelegd in 1818 (funderingen) en gereedgekomen in 1819. De muur is nog volledig intact en is, evenals de overige onderdelen van de vestingwerken, opgetrokken in zware mergelblokken waarbij	

	de muren zijn bekleed met baksteen. De gemiddelde hoogte is 7 meter. De muren waren aan de binnenzijde versterkt met contreforten (steunberen) en hadden een afdekking van aan de voorzijde afgeronde cordonblokken van Sibber- of Sichenesteen. Halverwege is een afwijkend stuk, waarbij ook de hoogte een halve meter lager is dan van de delen aan de linker en rechter zijde daarvan. Dit is de plek waar zich ooit een houten draaibrug heeft bevonden die het terreplein met ravelijn a verbond. De brug was toegankelijk via een overwelfde doorgang. De constructie is geheel verdwenen, en de courtine is op deze plek opnieuw opgemetseld. Aan de overzijde, ter hoogte van ravelijn a, is nog te zien waar de brug aan de overzijde van de vestinggracht uit kwam.
WAARDERING	Het ensemble van bouwwerken is als cultuurhistorisch attentiegebied gewaardeerd vanwege zijn typologische en cultuurhistorische waarden en meer in het bijzonder omdat: - het vestingstelsel de Nieuwe Bossche Fronten onderdeel uitmaakt van de ontwikkeling van de vestingwerken van Maastricht en zodoende van cultuurhistorische waarde is. - dit het enige gedeelte van de vesting was, waar de stad door middel van natte grachten werd verdedigd en daarom bijzonder is. - de ruimtelijke structuur van de vestingwerken nog herkenbaar is. - het stelsel sterk bepalend is voor de latere ruimtelijke ontwikkelingen in het gebied. - het een voorbeeld is van vroegnegentiende-eeuwse vestingbouw, ten tijde van koning Willem I. Waardevolle elementen die bijdragen aan bovengenoemde waardering zijn onder andere: • de individuele onderdelen van de vestingstructuur • het oorspronkelijk muurwerk • de natuurstenen elementen (hardsteen en mergel). • Het keienweggetje • De overwelfde gang die naar het bedieningsmechaniek van het sluiswerk
RICHTLIJNEN	Algemeen: • Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende bouwwerken, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen van waardevolle groenelementen, zie paragraaf 2.2 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen in cultuurhistorische attentiegebieden en beschermde stadsgezichten, zie paragraaf 2.3 van dit rapport. Objectgericht: • De vestingwerken verkeren in een slechte technische staat door verwaarlozing, vandalisme en overdadige plantgroei. Een structureel herstel- en onderhoudsplan is aan te bevelen. • Het herstel van de houten brug in de courtine tussen de bastions A en B wordt aanbevolen.

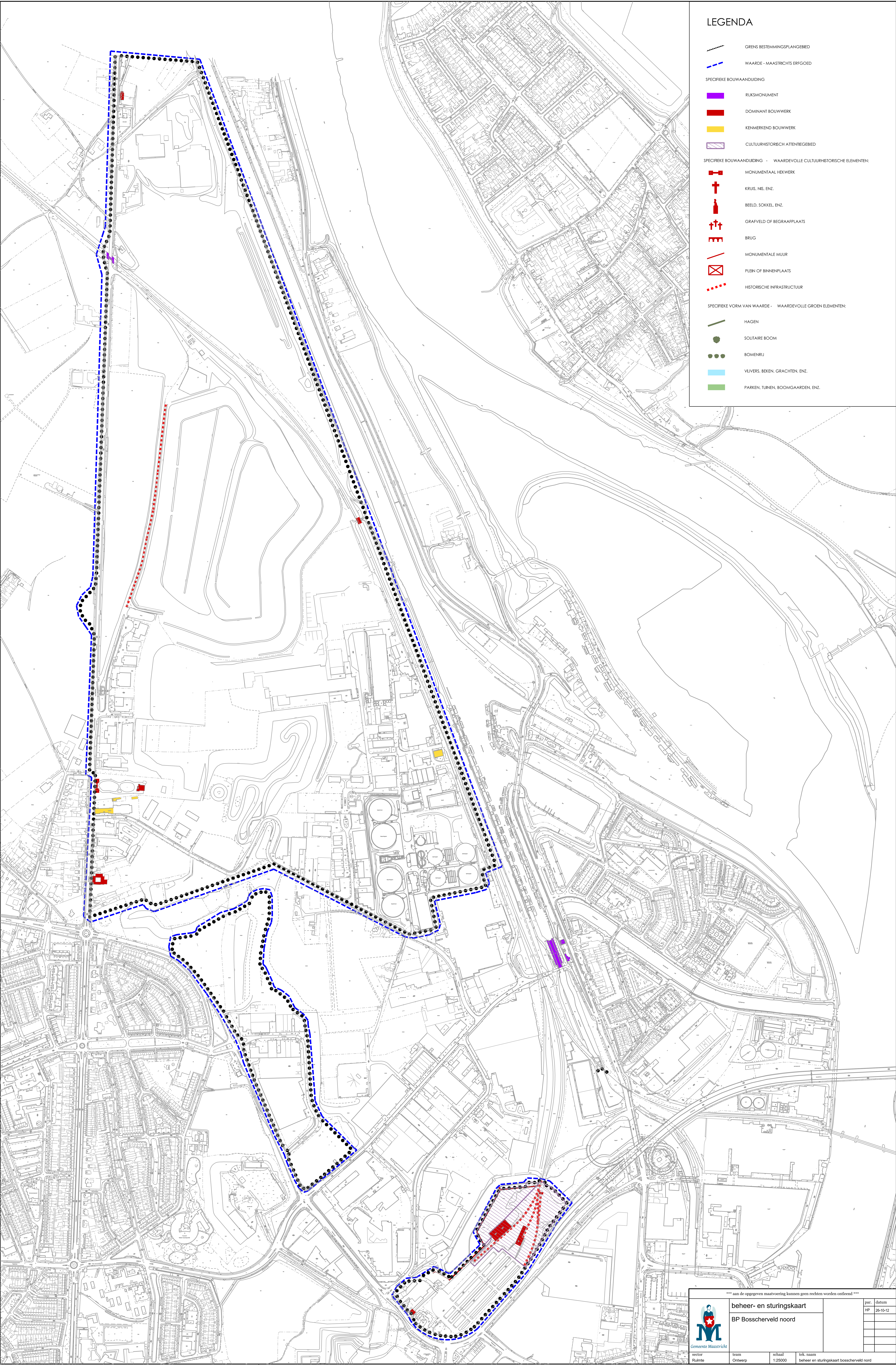
ADRES	Cabbergerweg – Lage Frontweg
GEGEVENS	Oorspronkelijke functie: Spooremlacement Huidige functie: groen
STATUS	Cultuurhistorisch attentiegebied
OMSCHRIJVING	Inleiding In het laatste kwart van de 19de eeuw werd de gracht van de Lage Fronten uitgediept en verbreed, zodat deze kon dienen voor scheepstransport van goederen voor de glas- en aardewerkfabrieken die aan de noordzijde van de vesting verzezen. In het eerste kwart van de 20ste eeuw werd bovenop het Bastion B een spooremlacement gebouwd voor de overslag van grondstoffen en goederen. De grondstoffen werden vanuit de gracht door middel van een vaste kraan overgeslagen naar het spooremlacement. Beschrijving Van het spooremlacement zijn drie spoorbanen met houten bielzen behouden gebleven, alsmede een ijzeren stootblok met houten stootbalk en twee betonnen laadperrons met opritten in aarden taluds
WAARDERING	Het spoorenssemble is als cultuurhistorisch attentiegebied gewaardeerd vanwege de ruimtelijke samenhang tussen de natte gracht die de scheepvaartverbinding vormt naar de Zuid-Willemsvaart en de spoorverbinding naar de aardewerk en glasfabrieken van petrus Regout (Sphinx). Daarnaast heeft het attentiegebied ook typologische en cultuurhistorische waarden. Waardevolle elementen die bijdragen aan bovengenoemde waardering zijn onder andere: • de drie ijzeren spoorbanen met houten bielzen • stootblok met houten stootbalk • twee betonnen laadperrons.
RICHTLIJNEN	Algemeen: • Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende bouwwerken, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen van waardevolle groenelementen, zie paragraaf 2.2 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen in cultuurhistorische attentiegebieden en beschermde stadsgezichten, zie paragraaf 2.3 van dit rapport. Objectgericht: • De twee laadperrons verkeren in een slechte technische staat door verwaarlozing, vandalisme en overdadige plantgroei. Een structureel herstel- en onderhoudsplan is aan te bevelen.

3.3 Inventarisatie en specifieke richtlijnen waardevolle cultuurhistorische elementen

ADRES	Brusselseweg 520 6219 PE Maastricht
GEGEVENS	Oorspronkelijke functie: Pylonen Toegangshekwerk tot de Villa Bon Abri Huidige functie: idem
STATUS	Cultuurhistorisch element
FOTO'S	<i>Cabergerweg 3: woonhuis</i>
OMSCHRIJVING	Beschrijving Twee hardstenen pylonen aan weerszijden van het smeedijzeren toegangshek markeren de entree van de Villa Bon Abri aan de Brusselseweg. Het hekwerk is samengesteld uit verticale met diagonale verstevigingverbindingen en aan de bovenzijde een reeks sierlijk gesmede krullen. De twee vierkante hardstenen pylonen hebben aan de vier zijden een decoratie met verticale panelen en ze worden bekroond door een eenvoudig kapiteel dat is samengesteld uit geprofileerde dekplaten die rusten op kleine kraagstenen. In het midden worden de kapitelen bekroond door een sierlijke piron die aan vier zijden door vier smeedijzeren krullen wordt gesteund.
WAARDERING	Het hekwerk is als “cultuurhistorisch element” gewaardeerd vanwege zijn architectuurhistorische waarden, en meer in het bijzonder omdat: • het object in ruimtelijke zin de toegang markeert van het park bij de villa Bon Abri • het ontwerp een hoge mate van ambachtelijke gaafheid bezit. • het gebouw een bijzondere detaillering en bijzondere ornamenten heeft, zoals siersmeedwerk en de rijkgedecoreerde hardstenen pylonen.
RICHTLIJNEN	Algemeen: • Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende bouwwerken, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport. Objectgericht: • Nvt

ADRES	Cabbergerweg – Lage Frontweg
GEGEVENS	Oorspronkelijke functie: Spooreplacement Huidige functie: groen
STATUS	Waardevolle cultuurhistorische elementen • Twee ijzeren spoorbanen met houten bielzen • IJzeren stootblok met houten stootbalk • Twee betonnen laadperrons
OMSCHRIJVING	Inleiding In het laatste kwart van de 19de eeuw werd de gracht van de Lage Fronten uitgediept en verbreed, zodat deze kon dienen voor scheepstransport van goederen voor de glas- en aardewerkfabrieken die aan de noordzijde van de vesting verzezen. In het eerste kwart van de 20ste eeuw werd bovenop het Bastion B een spooreplacement gebouwd voor de overslag van grondstoffen en goederen. De grondstoffen werden vanuit de gracht door middel van een vaste kraan overgeslagen naar het spooreplacement. Beschrijving Van het spooreplacement zijn drie spoorbanen met houten bielzen behouden gebleven, alsmede een ijzeren stootblok met houten stootbalk en twee betonnen laadperrons.
WAARDERING	Het spoorensamble bestaat uit waardevolle cultuurhistorische elementen vanwege de typologische en cultuurhistorische waarden en meer in het bijzonder omdat: de elementen relictten zijn van het begin twintigste eeuwse industrieel verleden en het goederenstation van Regout.
RICHTLIJNEN	Algemeen: • Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende bouwwerken, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen van waardevolle groenelementen, zie paragraaf 2.2 van dit rapport. Objectgericht: • De twee laadperrons verkeren in een slechte technische staat door verwaarlozing, vandalisme en overdadige plantgroei. Een structureel herstel- en onderhoudsplan is aan te bevelen.

ADRES	Postbaan tracé ten oosten van de Brusselseweg 6219 NP Maastricht
GEGEVENS	Oorspronkelijke functie: Tracé vml. Postbaan Huidige functie: Tracé vml. Postbaan
STATUS	Cultuurhistorisch element
FOTO'S	<i>Postbaan (links)</i>
OMSCHRIJVING	Inleiding De Postbaan heeft een zeer oude oorsprong: de cultuurwaardenkaart van de gemeente Maastricht dateert de weg van zeker vòòr 1000 na Christus en Renes (1988) stelt dat de weg eerder dan -of gelijktijdig met- de middeleeuwse verkaveling tot stand is gekomen, althans, het gedeelte ten oosten van de Brusselseweg Beschrijving Op het zuidelijk gedeelte van de Postbaan bevinden zich nog diverse oude huizen en boerderijen die tot het oude dorpje Caberg hebben behoord. Bij de kruising met de Lanakerweg wordt de Postbaan min of meer afgesneden door de kaarsrechte Brusselseweg. Bij kilometerpaal 3440 aan deze weg gaat de Postbaan verder in noordoostelijke richting. De weg heeft hier een stolverharding en is circa 3 meter breed. Na een kleine 800 meter buigt de weg af in noordwestelijke richting. Vanaf dat moment is het tracé volledig vernieuwd. Het gedeelte van de Postbaan dat parallel aan de Posthoornstraat loopt is uitgesloten van bescherming omdat dit gedeelte rond 1995 geheel nieuw is ingericht als een bedrijventerrein.
WAARDERING	Het tracé van de Postbaan heeft cultuurhistorische waarde, vanwege de ruimtelijke samenhang met het landschap en vanwege de reminiscentie aan het verloop van het vroegere tracé van de weg naar Lanaken.
RICHTLIJNEN	Algemeen: - Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende bouwwerken, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport. Objectgericht: - nvt

LEGENDA

ORENS BESTEMMINGSPLANGEBIED

WAARDE - MAASTRICHTS ERFGOED

SPECIEKE BOUWAANDUIDING

RIJMONUMENT

DOMINANT BOUWWERK

KENMERKEND BOUWWERK

CULTUURHISTORISCH ATTENTIEGEBIED

SPECIEKE BOUWAANDUIDING - WAARDEVOLLE CULTUURHISTORISCHE ELEMENTEN:

MONUMENTAAL HEKWERK

KRUIS, NS, ENZ.

BEELD, SOKKEL, ENZ.

GRAFVELD OF BEGRAAFPLAATS

BRUG

MONUMENTALE MUUR

PLEIN OF BINNENPLAATS

HISTORISCHE INFRASTRUCTUUR

SPECIEKE VORM VAN WAARDE - WAARDEVOLLE GROEN ELEMENTEN:

HAGEN

SOLITAIRE BOOM

BOMENRIJ

VLIJVERS, BEKEN, GRACHTEN, ENZ.

PARKEN, TUIJEN, BOOMGAARDEN, ENZ.

*** aan de opgegeven maatvoering kunnen geen rechten worden ontleend ***

beheer- en sturingskaart
BP Bosscherveld noord

per. datum
HP 26-10-12

team
Ontwerp

schaal
1:25000

tek. naam
beheer en sturingskaart bosscherveld noord

sector
Ruimte

Cultuurhistorische waarden Belvédère
Aanvullend onderzoek

projectnr. 1907-119664
revisie 02
februari 2003

Cultuurhistorische waarden Belvédère

Aanvullend onderzoek

projectnr. 1907-19664

revisie 02

februari 2003

Auteur(s)

Oranjewoud

Vestigia / IAA Architecten

Opdrachtgever

Gemeente Maastricht

Dienst Stadsontwikkeling en Grondzaken

Postbus 115

6201 BC MAASTRICHT

datum vrijgave

7 februari 2003

beschrijving revisie 02

Eindrapport

goedkeuring

R. Bronckers

vrijgave

R. van Dongen

Inhoud

Blz.

1	Inleiding	2
1.1	Onderzoeksmethode	3
1.1.1	Bureauonderzoek	3
1.1.2	Veldonderzoek: gebouwinspectie	4
1.1.3	De cultuurhistorische inventarisatie van het plangebied	4
2	Onderzoeksresultaten bureau onderzoek	5
2.1	Periode 1, Prehistorie tot en met Vroege Middeleeuwen	5
2.1.1	Landschappelijke ontwikkeling	5
2.1.2	Relicten bovengronds	6
2.1.3	Relicten ondergronds	6
2.2	Periode 2: Late Middeleeuwen tot ontmanteling van de vesting	7
2.2.1	Ruimtelijke ontwikkelingen	7
2.2.2	Relicten bovengronds	11
2.2.3	Relicten ondergronds	12
2.3	Periode 3: industriële ontwikkeling tot heden	13
2.3.1	Ruimtelijke ontwikkelingen	13
2.3.2	Relicten bovengronds	16
2.3.3	Relicten ondergronds	17
3	Waardering	18
3.1	De archeologische verwachting	18
3.2	De cultuurhistorische verwachting	18
3.2.1	De fortificatiezone	19
3.2.2	De vroeg-industriële zone	19
3.2.3	De laat-industriële zone	21
3.2.4	Het water	21
3.3	De cultuurhistorische beoordeling van het plangebied	22
3.3.1	Beoordelingskader	22
3.3.2	Eindoordeel	24

Bijlagen:

1. Bronvermelding
2. Overzicht cultuurhistorische elementen plangebied Belvédère
3. Kaart: archeologische verwachtingswaarde
4. Kaart: cultuurhistorische objecten + ensemble
5. Beoordelingskader

1 Inleiding

De gemeente Maastricht heeft voor de nabije en verdere toekomst ruimtelijke ambities, die door ruimtegebrek steeds moeilijker te vervullen zijn.

Voor de periode 2000-2020 staat de gemeente Maastricht voor de opgave om te voorzien in de vraag van 8.000 tot 10.000 woningen. Het gebied Belvédère, gesitueerd ten noorden van de binnenstad van Maastricht kan wellicht in een groot deel van de woningbehoefte voorzien. Op figuur 1.1 is het plangebied Belvédère weergegeven. De gemeente Maastricht wil het gebied herinrichten en herontwikkelen. De bedoeling is dat in het plangebied in de periode 2000-2020 circa 4.000 woningen worden ondergebracht alsmede meer dan 100.000 m² kantoren en meer dan 30.000 m² voor nieuwe vormen van detailhandel en bedrijvigheid.

Figuur 1 Begrenzing van het plangebied Belvédère

In het gebied spelen verschillende aspecten een belangrijke rol, waaronder de aanwezigheid van verschillende archeologische resten en cultuurhistorische objecten. Onder meer ten behoeve van de m.e.r.-procedure die thans is gestart, is goede inzicht in deze cultuurhistorische waarden noodzakelijk.

De taakgroep Cultureel Erfgoed van de Dienst Stadsontwikkeling & Grondzaken (SOG) heeft in 2001 reeds een verkennend onderzoek uitgevoerd naar de cultuurhistorische waarden in het gebied, dat heeft geresulteerd in het rapport "Belvédère, cultuurhistorische verkenning". Het voor u liggende rapport is bedoeld als aanvulling op deze verkenning.

Het **doel** van dit onderzoek is het inventariseren en waarderen van de aanwezige cultuurhistorische en archeologische objecten/locaties, zodat dit als basis kan dienen voor de verdere planvorming (inclusief de m.e.r.).

Het onderzoek is opgebouwd uit een aantal stappen, die deels parallel zijn uitgevoerd:

- Bureauonderzoek, met name gericht op het bepalen van een archeologische verwachtingswaarde en de inventarisatie van cultuurhistorische elementen binnen het plangebied;
- Bouwkundig onderzoek, waarbij van een aantal gebouwen in het gebied de bouwkundige staat is bepaald;
- Het bepalen van een algehele cultuurhistorische, archeologische en bouwkundige waardering van het gebied en de daarin aanwezige relicten.

1.1 Onderzoeksmethode

1.1.1 Bureauonderzoek

Om de archeologische en cultuurhistorische verwachting voor het gebied nader te definiëren is een bureauonderzoek uitgevoerd. Tijdens dit onderzoek zijn relevante gegevens die beschikbaar zijn over het onderzoeksgebied geïnventariseerd en bestudeerd. Door een analyse van deze gegevens kan een duidelijk beeld worden verkregen van de landschappelijke, bouwkundige en archeologische kenmerken van het gebied. De (historische) topografische kaarten en kadasterkaarten zijn een belangrijke bron van informatie over het gebruik van het landschap in historische tijd. De combinatie van de verschillende kaarten geeft bovendien informatie over verstoringen van de bodem in het gebied.

Om tot een indeling van het plangebied te komen is gebruik gemaakt de archeologische kaart van de gemeente Maastricht. Op deze kaart staat een aantal archeologisch belangrijke zones binnen het plangebied aangegeven. Het gaat hierbij om de volgende gebieden:

1. De zone tussen de Brusselse straat en de voormalige vuilnisstort bij de groeve Belvédère;
2. De driehoekige zone tussen de Bosscherweg en de Savelstraat;
3. De zone tussen de Bossche weg en de Maas;
4. De zuidelijke zone van het Plangebied Belvédère. Deze zone wordt in het zuiden begrensd door de zuidelijke grens van het plangebied. In het noorden wordt deze zone ruwweg begrensd door de Fort Willemweg in het noorden. In het noordwesten loopt deze zone verder door aan weerszijde van de Cabergerweg en grenst aan archeologische zone 1.

Op basis van deze gegevens is een archeologische verwachtingskaart voor het plangebied opgesteld. De beschouwde zones zijn te vinden op de kaart in bijlage 3.

Om te voorkomen dat voor verschillende periodes verschillende waardenkaarten moeten worden geraadpleegd zijn alle archeologische waarden in één kaartbeeld samengevoegd, ondanks het feit dat niet ieder gebied in iedere periode even geschikt is geweest voor bewoning. Voor het kader waarbinnen deze verwachtingskaart wordt opgesteld is het echter van primair belang om de archeologische waarden in het plangebied vast te leggen, ongeacht de archeologische periode. De niet ingekleurde gebieden hebben een lage archeologische verwachtingswaarde.

1.1.2 Veldonderzoek: gebouwinspectie

Ter aanvulling op het bureauonderzoek is een verkenning van het gebied gemaakt en is een gebouwinspectie uitgevoerd naar de volgende complexen:

- Fabrieksgebouwen Sphinx
- Vestingwerken Lage Fronten
- Fort Koning Willem I
- De voormalige gasfabriek op Fabrieksterrein Bosscherveld

Tijdens dit onderzoek zijn deze bouwwerken in het plangebied onderzocht op een aantal criteria, te weten algehele bouwkundige staat, ensemblewaarde en gebruiksmogelijkheden.

1.1.3 De cultuurhistorische inventarisatie van het plangebied

Tijdens de verkenning van het gebied en de waardering van de gebouwen, zoals omschreven onder 1.1.2, kwam duidelijk naar voren dat naast deze objecten nog veel meer cultuurhistorisch interessante gebouwen en structuren aanwezig zijn in het plangebied. In samenwerking met de taakgroep Cultureel Erfgoed van de Dienst Stadsontwikkeling & Grondzaken (SOG) is een lijst opgesteld van waardevolle cultuurhistorische objecten in het plangebied. Deze objecten zijn geïnventariseerd en gewaardeerd op basis van een aantal uitgangspunten die d.d. 16/10/02 tijdens een workshop zijn opgesteld.

De volledige lijst van objecten is opgenomen in bijlage 2, grafisch weergegeven in bijlage 4.

2 Onderzoekresultaten bureau onderzoek

Dit hoofdstuk geeft een beschrijving van de cultuurhistorische ontwikkeling van het plangebied Belvédère, vanaf de prehistorie tot nu. Het hoofdstuk is opgedeeld drie tijdperioden, te weten:

- Periode 1: Prehistorie tot en met de Vroege Middeleeuwen (tot ± 1000 na Chr.);
- Periode 2: Late Middeleeuwen tot ontmanteling van de vesting (± 1000-1867);
- Periode 3: Industriële ontwikkeling tot heden (na begin 19^e eeuw).

De tweede en derde periode kunnen elkaar deels overlappen, aangezien in het gebied reeds voor de ontmanteling van de vesting wat industrie binnen de stadsmuren ontstond. Gekozen is echter om omwille van de leesbaarheid de militaire geschiedenis van Maastricht (tot de ontmanteling van de vesting) bij periode 2 te beschrijven en de industriële ontwikkeling bij periode 3.

Per periode is aangegeven:

- wat de (ruimtelijke) ontwikkelingen zijn geweest;
- wat hier nog aan overblijfselen (bovengronds) van aanwezig zijn;
- wat in de ondergrond aan resten verwacht mag worden.

2.1 Periode 1, Prehistorie tot en met Vroege Middeleeuwen

2.1.1 Landschappelijke ontwikkeling

Geologisch gezien wordt het Belvédèregebied gekarakteriseerd door de aanwezigheid van rivierterrassen. Het relatief hoog gelegen westelijk deel van het plangebied, ten oosten van de Brusselse weg wordt gerekend tot het terras van Caberg. De sedimenten waaruit dit terras is opgebouwd dateren uit de voorlaatste ijstijd (het Saalien) en worden gerekend tot de formatie van Veghel. Op het terras van Caberg is aan het einde van de laatste ijstijd een pakket van vijf tot tien meter zanden en löss afgezet die gerekend worden tot de Formatie van Twente.

De afzettingen in het centrale en oostelijk deel van het plangebied dateren uit het Holocene. Deze laagterras-sedimenten worden gerekend tot de Oost-Maarland 3 afzettingen (Betuwe Formatie). In de dalvlakte van de Maas bestaan de sedimenten voornamelijk uit Holocene zavel- en kleiafzettingen van de Maas. Het plangebied kent relatief grote hoogte verschillen, variërend van 65 meter +NAP op het terras van Caberg en langs de Brusselse weg, tot 42 meter +NAP aan de oostelijke zijde van het gebied in de dalvlakte van de Maas. Deze hoogteverschillen zijn veroorzaakt doordat de Maas zich in zijn eigen terrasafzettingen heeft ingesneden. Hierdoor is een kenmerkende stijlrand ontstaan. De locatiekeuze voor bewoning was in deze periode nog grotendeels bepaald door natuurlijke factoren. Daar waar de natuurlijke factoren het meest gunstig waren vestigde men zich het liefst. De voorkeur voor een bepaalde locatie is in de loop der duizenden jaren wel veranderd. De jagers/verzamelaars uit de Oude Steentijd stelden andere eisen aan hun omgeving dan de Lineaire Bandceramische boeren of de agrariërs uit de Romeinse Tijd en de Vroege Middeleeuwen.

In deze hele periode is er in het gebied, in tegenstelling tot de periodes hierna, nog spraken van een landelijke omgeving. De inlijving van het gebied tot de stad Maastricht vindt pas plaats in de loop van de 14de eeuw.

2.1.2 Relicten bovengronds

De enige bovengrondse relict in het plangebied uit deze periode worden gevormd door de resten van een aantal oude doorgaande verbindingswegen door het gebied. De route langs de Boschstraat in noordelijke richting vormde al in de Romeinse Tijd een belangrijke verbindingsweg met Nijmegen. Deze route behoort tot het ensemble waar ook de Zuid-Willemsvaart en de spoorweg toe behoren.

In het plangebied liggen de oudste archeologische resten van Nederland. Het gaat om resten van vroege mensachtige die hier ruim 250.000 jaar geleden hebben gewoond. Deze resten liggen op grote diepte, maar aan de oppervlakte wijst een recent geplaatste gedenksteen op de unieke resten in de ondergrond.

De bovengrondse relict zijn weergegeven in bijlage 3.

2.1.3 Relicten ondergronds

In zone 1 (zie bijlage 3), tussen de Brusselsestraat en de voormalige vuilstort bij de groeve Belvédère liggen de meest unieke archeologische resten van het plangebied. Er kunnen archeologische resten verwacht worden uit alle mogelijke bewoningsperiodes van ons verleden; vanaf het Vroege Paleolithicum tot en met de Nieuwe Tijd.

De Rijksuniversiteit Leiden heeft in een deel van dit gebied in de 80-er jaren opgravingen verricht naar de vroegste bewoners van Nederland. In de groeve Belvédère heeft men op een diepte van ongeveer 15 meter onder maaiveld sporen van menselijke bewoning aangetroffen die meer dan 250.000 jaar oud zijn, ruim 150.000 jaar voordat de Neanderthaler verschijnt.

Die delen van het gebied die zijn afgegraven voor de winning van löss, zand en grind zijn archeologisch niet meer interessant, maar die delen die niet zijn afgegraven zijn archeologisch van internationale waarde. Doordat deze archeologische schatten zo diep onder het huidige oppervlak liggen, worden ze alleen door bijzondere bodemingrepen, zoals zand- en grindwinning bedreigd. Een klein deel van dit gebied heeft de status van Archeologisch Rijksmonument (monumentnummer 8520). Voor andere bodemingrepen en landschappelijke inrichtingsplannen liggen deze resten op een veilige diepte.

Toch gaat het in het gebied niet alleen om deze unieke archeologische vondsten uit de diepe ondergrond. In zone 1 en de directe omgeving daarvan, zijn ook vrijwel direct aan de oppervlakte archeologische resten aangetroffen. Bijvoorbeeld van de eerste landbouwers in Nederland, de makers van het zogenaamde Lineaire Bandkeramiek (ARCHIS 32716). Deze boeren kozen omstreeks 5300 voor Christus met name de randen van Lössplateaus, op de overgang naar een beek- of rivierdal uit om hun boerderijen te bouwen.

Vanaf deze periode hebben de mensen waarschijnlijk onafgebroken in dit gebied gewoond. Op verschillende plaatsen zijn vondsten uit de daaropvolgende perioden aangetroffen in zone 1. In het noorden van zone 1 zijn bewoningssporen uit de Bronstijd aangetroffen (ARCHIS 21236 en 32716). Op verschillende plaatsen zijn bewoningssporen uit de IJzertijd gevonden, waaronder aanwijzingen voor een grafveld in de vorm van een urn met crematieresten (ARCHIS 35324, 32716). Uit de Romeinse Tijd zijn eveneens

diverse vondstmeldingen bekend (ARCHIS 37586 en 32716). Net buiten het plangebied zijn mogelijk resten aangetroffen van een Romeinse villa (ARCHIS 37586). Het gebied is in de Middeleeuwen eveneens bewoond geweest (ARCHIS 32716, 36160, 36167 en 42741). In de Belvédère groeve zijn bijvoorbeeld twee middeleeuwse waterputten aangetroffen (ARCHIS 36160 en 36167).

In zone 2, het driehoekige gebied tussen de Bosscherweg en de Savelstraat staat een vondstmelding geregistreerd (ARCHIS 32776). Deze vondstmelding is zeer opmerkelijk. In 1880 werd door C. Ubachs op deze plaats bij een grindwinning langs de Zuid-Willemsvaart een opmerkelijke vondst gedaan. Het zou hierbij gaan om resten van een prehistorische paalnederzetting, vergelijkbaar met gelijksoortige nederzettingen die rond deze periode voor het eerst in Zwitserland werden aangetroffen. Nadere bestudering van het materiaal heeft aangetoond dat in ieder geval een deel van het vondstmateriaal als falsificatie kan worden afgedaan. Waarschijnlijk zijn de houtresten die zijn aangetroffen afkomstig uit een op natuurlijke wijze ontstane concentratie organisch materiaal. De kans bestaat dat hiertussen daadwerkelijk prehistorisch materiaal is aangetroffen. Vergelijkbare opeenhopingen van prehistorisch hout, inclusief prehistorische vondsten zijn bij grindafgavingen ten zuiden van Maastricht aangetroffen. Zone 2 is vrijwel volledig bebouwd met (sub)recente bouwwerken. De kans dat in deze zone nog archeologische resten in situ kunnen worden aangetroffen lijkt gering.

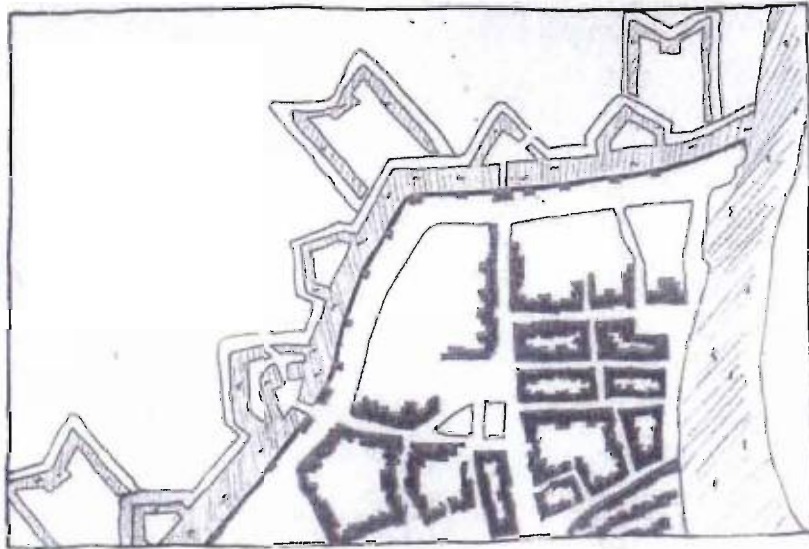
Zone 3, het gebied tussen de Bosscheweg en de Maas, is gelegen langs de oude verbindingsweg vanuit Maastricht richting Noorden. Deze route is in ieder geval al vanaf de Romeinse Tijd in gebruik.

Hoewel tot op heden geen vondsten zijn gedaan in dit gebied, is de kans erg groot dat langs deze verbindingsweg allerlei vondsten uit de Romeinse Tijd en de Vroege Middeleeuwen kunnen worden aangetroffen. De natuurlijke bodemopbouw in het gebied is waarschijnlijk nog grotendeels intact.

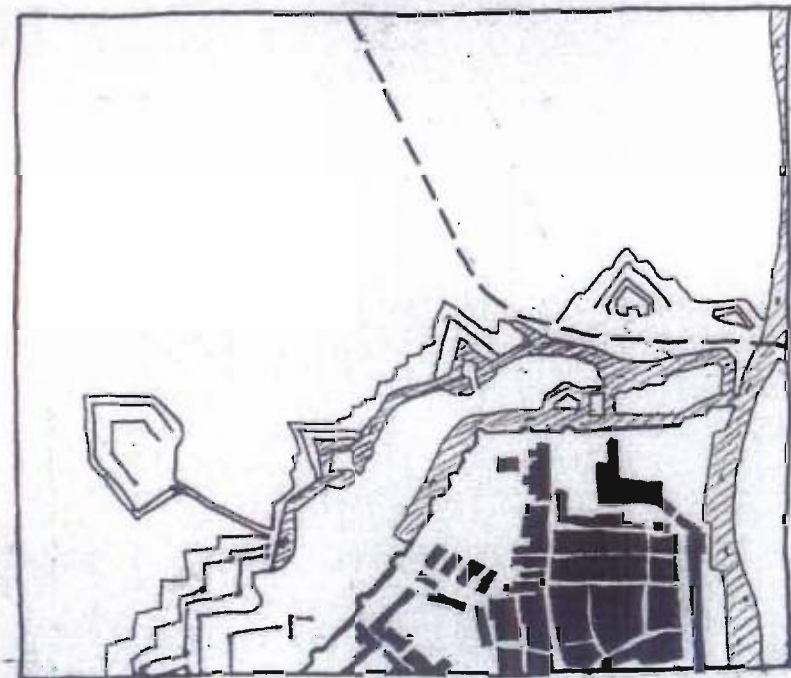
2.2 Periode 2: Late Middeleeuwen tot ontmanteling van de vesting

2.2.1 Ruimtelijke ontwikkelingen

In de loop van de 14de eeuw komt een breuk in de inrichting van het gebied tot stand. In deze periode wordt de omgeving van het huidige plangebied bij de stad Maastricht getrokken. Door het gebied komt de stadsmuur te liggen. De stadsmuur vormt in die tijd een absolute grens. Alles binnen de veste hoorde bij de stad Maastricht, het gebied er buiten hoorde in dit gebied tot Vroenhoven.

Figuur 1 Het Belvédère-gebied omstreeks 1500

Figuur 2 Het Belvédère-gebied omstreeks 1866

De oude stadsmuur en versterkingen

Vanaf de 14de eeuw tot in de 19de eeuw liep de grens van de stad dus dwars door zone 4 van het plangebied heen.

Aan de noordzijde van de stad bevond zich de Boschpoort, ook wel Hochtterpoort genaamd. Aan de westzijde van de stad lag, net buiten het plangebied, de Lindenkruispoort. Het noordwestkwartier van de stad was niet dicht bebouwd.

Vanaf 1559 werd Maastricht een garnizoensstad. Het militaire karakter van de stad werd steeds belangrijker. De vesting werken werden in de loop der tijd dan ook steeds verbeterd en gemoderniseerd. In 1579 werd voorafgaand aan het beleg van de stad door de Spanjaarden door Sebastiaan Tapijn de stadsmuur versterkt. Hij liet langs de buitenrand van de stadsgracht rondom de vesting een zogenaamde bedekte weg met

aarden wallen en borstwering aanleggen. De dekkingswal van deze bedekte weg liep langzaam glooiend uit in het voorterrein, een zogenaamd glacis.

Tussen 1632 en 1645 werd door prins Frederik Hendrik buiten de oude stadsmuur een nieuwe vestinggordel volgens het Oud-Nederlands stelsel aangelegd. Hierbij werd de noordwestelijke ommuring versterkt met hoornwerken en bolwerken. Tussen de Tongersepoort en de Boschpoort liet hij de nieuwe vestingwerken ondergronds voorzien van mijngalerijen en zogenaamde kazematten. De mijngangen werden door middel van houtwerk gestut. De stadsgracht langs de tweede ommuring werd tot deze tijd gevoed met Maaswater. Dit betekende dat in het droge seizoen met name de noordwestzijde van de grachten droog kwam te staan.

In 1673 werd de vesting onder leiding van Lodewijk XIV door de Fransen veroverd. Tussen 1673 en 1678 moderniseerden de Fransen onder leiding van Vauban de vesting wederom. Vauban liet de Hoge Fronten en de Lage Bossche Fronten aanleggen. De Lindenkruispoort werd dichtgemetseld en geheel begraven onder aarden verdedigingswerken. In het voorterrein werden verschillende mijngangen gegraven om eventuele ondermijning van de vesting door de vijand te voorkomen. Vauban liet eveneens een ondergrondse watergang aanleggen waarmee de noordwestzijde van de grachten van water werd voorzien. Dit zogenaamde Jekerkanaal is geheel in baksteen uitgevoerd, is 1165 meter lang, 1,10 meter breed en 1,70 meter hoog. Na het vertrek van de Fransen in 1678 werd het moderniseren van de vesting voortgezet door de Staten Generaal. Uitgangspunt hierbij was het door Menno van Coehoorn ontworpen Nieuwe Nederlands Stelsel.

In 1748 werd Maastricht wederom door de Fransen belegerd. Voorafgaande aan deze belegering zijn verschillende werkzaamheden uitgevoerd. Zo werd rond de hele vesting een stelsel van zogenaamde fougasgalerijen aangelegd. Dit zijn gemetselde gangen die telkens in groepen van drie voor de uitspringende hoeken van de verdedigingswerken werden aangelegd. Ook werd in deze periode Bastion la Reine aangelegd. In de periode 1748 – 1771 worden diverse kleinere aanpassingen in de vestingwerken uitgevoerd. Tussen 1771 en 1783 worden onder leiding van kolonel Du Moulin de laatste grootschalige aanpassingen in de vesting Maastricht uitgevoerd, waarbij onder andere de Hoge Fronten werden voorzien van een geheel nieuw kazematten stelsel. Van de oude stelsels bleef slechts weinig behouden. Op verschillende plaatsen zijn hiervan echter nog wel fragmenten blijven bestaan.

Fort Willem

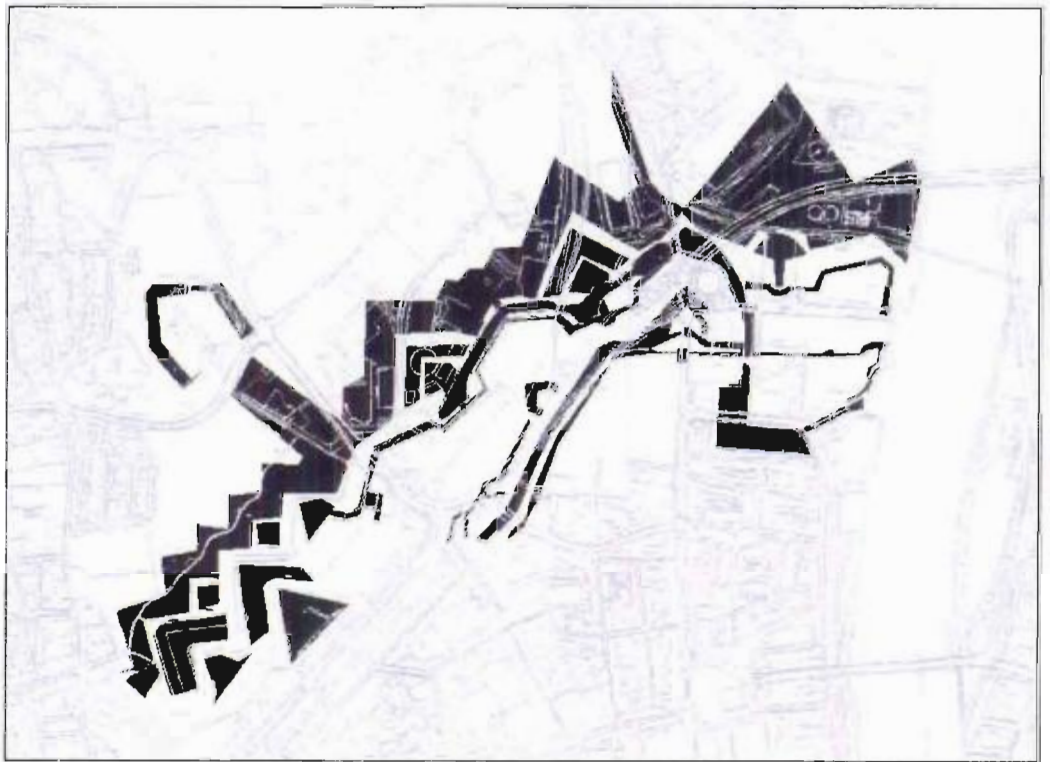
Tussen 1815 en 1823 werd de vesting Maastricht voor de laatste keer gemoderniseerd. Het Fort Willem I werd gebouwd. Dit gedetacheerde fort met vijfhoekig grondplan is gebouwd tussen 1815 en 1818. Het vestingwerk bestaat uit een ondergrondse bunker, die verbonden is met uitgestrekte galerijen. Rond het fort ligt een droge gracht, welke aan weerszijden door een ringgalerij wordt omsloten. Het open gebied tussen de Hoge Fronten en Fort Willem I vormt het laatste tastbare overblijfsel van het glacis van de vesting. In deze periode werden ook de Nieuwe Bossche Fronten aangelegd en werd de vesting ten oosten van de Boschpoort doorbroken om de Zuid Willemsvaart ingang tot de stad te verschaffen. Deze doorgang door de vesting vormde een zwakke schakel binnen de verdediging, zodat rond de doorgang extra verdedigingswerken werden aangelegd.

Ontmanteling van de vesting

Op 29 mei 1867 wordt de vesting Maastricht opgeheven. Vrij snel hierna begint men met de sloop van de vestingwerken.

Hoewel men er bij de aanbesteding van de sloopwerkzaamheden vanuit is gegaan dat de vestingwerken volledig gesloopt zouden worden is dit nooit uitgevoerd. De meeste muurresten zijn slechts tot vlak onder maaiveld verwijderd en de gangenstelsels in de ondergrond zijn nog grotendeels intact.

Vrij spoedig na de ontmanteling zijn de voormalige vestingterreinen ook in gebruik genomen voor andere doeleinden, zoals industrie en woningbouw (zie ook §3.3)

Figuur 3 De vestingwerken

De kloosters

Het noordwest kwartier van Maastricht was in de Late Middeleeuwen niet dicht bebouwd. In dit gebied lagen veel tuinen en een tweetal poelen. De bebouwing concentreerde zich tot een lintbebouwing langs de Boschstraat en de Maagdendries. Uitzonderingen hierop werden gevormd door een aantal grote complexen, waaronder het Antonietenklooster, het huis van de Duitse Orde en het St. Andriesklooster.

Het klooster van de Antonieten werd in 1241 gesticht aan het einde van de huidige St. Teunisstraat. Het complex bestond uit een kloostergebouw en een kerk. Het complex had zijn ingang op de hoek van de huidige St. Teunisstraat en de Biesenstraat. Aan de noordkant van de kerk sloten de kloostergebouwen aan. Deze gebouwen waren gegroepeerd rond een tweetal binnenplaatsen. Rondom de grootste binnenplaats lagen de woonvertrekken. Rond de kleine binnenplaats lagen de stallen en een grote schuur. Het complex was ommuurd en was toegankelijk via een poort aan de Biesenstraat. Het klooster werd in 1783 gesloten. In 1786 werd het complex per openbare verkoop verkocht. De nieuwe eigenaar richtte in het voormalige klooster een aantal woningen in. De gebouwen zijn grotendeels verwoest tijdens de beschietingen van 1793 en 1794. In 1358 verwierf de Duitse Orde een groot perceel grond in de noordoosthoek van de stad Maastricht, ten noorden van het Antonietencomplex. Het complex strekte zich uit langs de noordzijde van de walmuur vanaf de Boschpoort tot de noordoosthoek van de stadsmuur bij de Maas. Dwars door het complex liep de Biesenstraat, ter hoogte van de huidige

fabrieksstraat op het KNP Maastricht terrein. Het complex bestond uit een grote boomgaard, de Biesen Boomgaard, een kerk, het grote (versterkte?) huis en de pandhof met refter, bak- en brouwhuis. Het Nieuwe Biesen complex lag strategisch niet gunstig in de stad, omdat het dicht tegen de stadsmuur aan gelegen was. Bij de belegering van Maastricht in 1579 werd het complex, met uitzondering van de kerk, vrijwel volledig verwoest. Het complex werd weer herbouwd, maar verloor zijn versterkte karakter. In de loop der jaren kwam het complex tot grote bloei en werden verschillende gebouwen toegevoegd. Tijdens de Franse bezetting in 1794 kwam, net als het Antonietenklooster, een einde aan het complex van de Nieuwen Biesen. De gebouwen werden in de strijd vrijwel volledig verwoest. De gebouwen zijn in zwaar gehavende staat blijven staan tot ca 1825. Hierna moest het complex wijken voor de aanleg van het kanaal naar Luik. Het kanaal is dwars door de voormalige kerk heen gegraven. Het havenbassin is aangelegd in de voormalige boomgaard.

Het St. Andriesklooster

In de periode 1350 en 1375 is aan de Maagdendries, nabij de Lindenkruispoort, een begijnencomplex gesticht. Het complex bestond uit een wooneenheid voor de begijnen en een kerk, gewijd aan St. Andries. Het kloostercomplex raakte tijdens het beleg in 1676 ernstig beschadigd en werd vervolgens verbouwd.

Ten noorden van het St. Andriesklooster werd aan het einde van de 17de eeuw door de Penitenten nog een klooster gesticht. Dit klooster was gelegen aan de Boschstraat op een terrein dat vroeger deel uit maakte van de goederen van de Duitse Orde. Het complex bestond uit een vierkant klooster en een kerk. Na de confiscatie in 1797 kregen de gebouwen een militaire functie als kledingmagazijn en kazerne. Uiteindelijk is, na de ontmanteling van de vesting, het geheel gesloopt en opgenomen in het Sphinx-terrein.

Naast de vele kerkelijke bezittingen in het gebied lag tussen het einde van de 18de eeuw en het begin van de 19de eeuw een Joodse begraafplaats in het plangebied. Vanaf 1782 werd de Joodse godsdienst in Maastricht in het openbaar beleden en heeft men een eigen begraafplaats gekregen ten noorden van de St. Andrieskapel. De begraafplaats ter plaatse is uiterlijk tot 1812 in gebruik geweest. Na deze tijd is op de nieuwe Algemene Begraafplaats een eigen deel voor de Joodse gemeenschap gereserveerd. De begraafplaats is niet exclusief in gebruik geweest voor Joodse bijzettingen. Tijdens een grote toring uitbraak onder garnizoenssoldaten zijn op deze (niet officiële) begraafplaats massagraven voor de slachtoffers van deze epidemie aangelegd. Vanaf de eeuwwisseling is het terrein van de begraafplaats ingelijfd bij het terrein van Sphinx (dat in 1899 haar huidige naam kreeg) en hebben verschillende bouwactiviteiten het terrein bepaald. In de huidige situatie ligt de locatie van de Joodse begraafplaats onder het asfalt van het Sphinx-terrein. De graven zijn waargenomen door de archeologische dienst van de gemeente Maastricht.

2.2.2 Relicten bovengronds

De oude stadsmuur en versterkingen

Van de versterkingen in het noorden van Maastricht zijn nog verschillende fragmenten aanwezig; de Hoge Fronten en Fort Willem zijn hiervan de meest in het oog springende voorbeelden. Daarnaast liggen echter op verschillende plaatsen binnen het plangebied, soms min of meer verstopt, nog tastbare resten van deze vesting.

De kloosters

In het oude fabrieksgebouw van de KNP is nog muurwerk bewaard gebleven van het kloostercomplex de Nieuwe Biesen.

Van het gebouwencomplex aan de Maagdendries is niet meer bewaard gebleven. De St. Andriëskapel bestaat echter nog steeds en is gelegen aan de zuidkant van het Sphinx-terrein. Archeologisch en bouwhistorisch onderzoek heeft aangetoond dat de oudste delen van deze kapel uit het derde kwart van de 14de eeuw stammen.

2.2.3 Relicten ondergronds

Hoewel tot op heden geen bewoningssporen uit de Late Middeleeuwen zijn opgegraven in noordelijke zone van het plangebied, mogen we er zeker van zijn dat hier resten aanwezig zullen zijn. Net buiten zone 1 is een pottenbakkerij uit deze periode gevonden (ARCHIS 32716).

De zuidelijke zone van het plangebied Belvédère

Deze zone is vooral voor de periode Middeleeuwen tot en met Nieuwe Tijd archeologisch zeer interessant en intensief in gebruik geweest. Dit deel van het plangebied ligt aan de rand van de Laat middeleeuwse stad Maastricht. In het gebied is een grote diversiteit aan archeologische resten te verwachten.

De oude stadsmuur en versterkingen

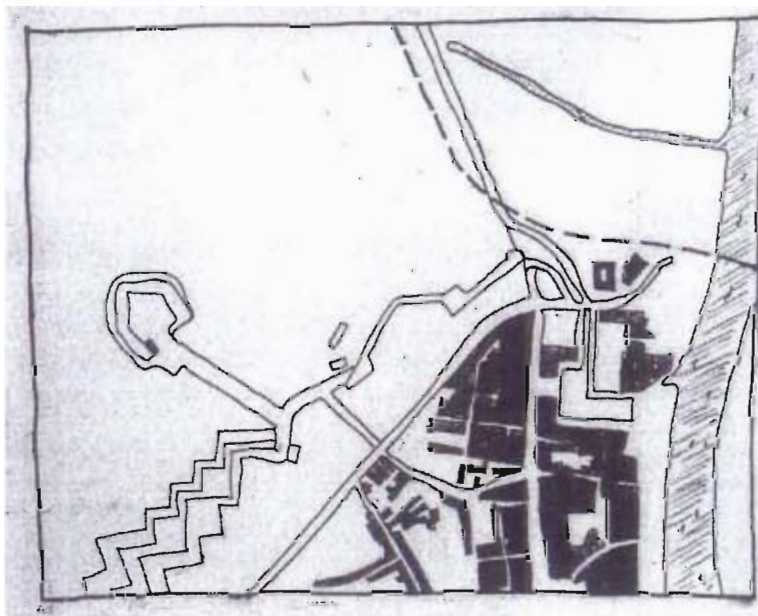
Vanaf de 14de eeuw tot in de 19de eeuw liep de grens van de stad dwars door zone 4 van het plangebied heen. Ondanks het feit dat de vesting in 1867 is ontmanteld, heeft archeologisch onderzoek op verschillende plaatsen binnen het gebied van de vesting aangetoond dat sporen van deze vestingwerken nog goed bewaard zijn gebleven in de ondergrond. Naar het zich laat aanzien zijn de vestingwerken tot vlak onder maaiveld ontmanteld en zijn dieper ingegraven resten nog redelijk tot zeer goed bewaard gebleven. Deze resten kunnen bestaan uit muurresten, relictten van aarden wallen en grachten, maar ook uit gangenstelsels en kazematten. Deze ondergrondse tunnels kunnen zowel in steenbouw als in hout zijn uitgevoerd.

Kloosters en andere (Post) Middeleeuwse bebouwing

In zone 4 hebben verschillende kloosters en andere gebouwen gestaan. Een deel van deze resten zal door latere bodemverstorende activiteiten aangetast zijn. Archeologisch onderzoek op verschillende locaties binnen zone 4 heeft aangetoond dat van deze oude bebouwing op diverse plaatsen in zone 4 nog resten bewaard zijn gebleven. De te verwachten relictten zullen onder andere kunnen bestaan uit muurresten, houtbouw resten, beerputten, waterputten, afvalkuilen en ophogingslagen. De resten van de Joodse begraafplaats onder het huidige Sphinx terrein zijn zeer slecht bewaard gebleven. Door een archeologische waarneming naar resten van deze begraafplaats door de Afdeling Archeologie van de gemeente Maastricht is gebleken dat het aanleggen van massagraven voor toringlijders deze begraafplaats grotendeels verstoord heeft. De resten van deze massagraven kunnen mogelijk nog wel interessant zijn. De archeologische resten in zone 4 zullen relatief dicht aan het oppervlak liggen.

2.3 Periode 3: industriële ontwikkeling tot heden

2.3.1 Ruimtelijke ontwikkelingen

Figuur 4 Het Belvédère-gebied omstreeks 1900

De vroege industrie

Tussen 1814 en 1845 veranderde Maastricht duidelijk van karakter. De vestingstad werd steeds meer een handel- en industriestad. De eerste aanzet hiertoe werd gegeven door koopman koning Willem I. Hij zorgde er voor dat Maastricht, mede door het aanleggen van de Zuid Willemsvaart (1817-1826) en het bassin, een belangrijke positie verkreeg in de handel tussen de Zuidelijke en de Noordelijke Nederlanden. Deze opbloei van de handel kwam ernstig in het gedrang door het uitbreken van de Belgische Opstand tussen 1830 en 1839. In deze periode van oorlog bleef de stad zich echter wel op industrieel vlak ontwikkelen. Zo werden in deze periode de eerste fabrieken van Petrus Regout aan de Boschstraat gesticht voor het vervaardigen van glas, aardewerk, geweren, potas, menie en spijkers. In de loop der jaren groeiden deze fabrieken steeds verder uit. Rond 1845 was het totale fabrieksterrein al bijna een kwart van het huidige oppervlak van het Sphinx terrein. Het fabriekscomplex lag op een zeer strategische plaats, vlakbij het Bassin, de havenkom van de Zuid Willemsvaart. Deze havenkom was, tot de komst van de spoorwegen rond 1857, de enige aanvoer mogelijkheid voor steenkool en grondstoffen en de afvoer van industriële producten. Al snel bleek het Bassin te krap te worden voor de grote toestroom aan schepen, mede door de start van een papierfabriek in 1850 door de ondernemers Lhoëst en Weustenraad op het voormalige terrein van het klooster de Nieuwe Biesen, de latere KNP Maastricht (Sappi). Doordat de havenkom binnen de vesting gelegen was en omdat in de omgeving van het Bassin aan alle kanten fabrieksterreinen tot bloei kwamen, was het niet mogelijk om de havenkom te vergroten. Deze uitbreidingsmogelijkheden deden zich pas voor na het opheffen van de vesting in 1867.

In 1885 wordt ter hoogte van de Lage Fronten, in de nabijheid van het station Boschpoort dan ook een tweede havenkom in de Zuid Willemsvaart aangelegd.

Na de ontmanteling van de vesting bloeide de industrie in Maastricht verder op. De vrijgekomen vesting terreinen werden uitsluitend voor industriële doeleinden gereserveerd. Zo wist bijvoorbeeld Petrus Regout al spoedig vestinggronden voor de uitbreiding van zijn aardewerkbedrijf aan te kopen. Hierdoor werd het mogelijk eindelijk een grootscheepse nieuwbouwambitie te volbrengen. Hij vestigde op zijn terrein onder andere een gasfabriek. Vóór de ontmanteling besloeg het bedrijf een oppervlakte tot ongeveer de noordzijde van de achterzijde van de kistenmakerij. In 1899 is het huidige Sphinx terrein volgebouwd.

Figuur 5 Het fabrieksterrein van de Sphinx in de 20-er jaren (bron: Kruisinga e.a., 2000)

Fabrieksterrein Bosscherveld

Vanaf 1867 werden plannen ontwikkeld en is begonnen de onderhandelingen met de Nederlandse Staat voor de herinrichting van de overige vestingsterreinen. Deze plannen omvatten de ontwikkeling van industrie, de Havenkom en een goederenstation. De daadwerkelijke overdracht kwam pas in 1881, echter reeds daarvoor werd begonnen met de sloop van de vestingwerken. In 1878 verrijst dan ook al het eerste bedrijf in het gebied: een depotoir voor de verwerking van de ontlasting van de Maastrichtenaren.

In de periode 1874-1876 werd begonnen met de infrastructurele herinrichting door het aanleggen van boulevards aan de uiteinden van de Capucijnenstraat – de huidige Fronten- en Statensingel. In 1885 werd de tweede Havenkom aangelegd voor de verbetering van het goederenvervoer over het water, destijds de belangrijkste vervoerswijze. De huidige Cabergerweg werd in 1900 aangelegd; het goederenstation pas in 1903.

Maastricht heeft echter nooit gedetailleerde plannen willen maken voor wegeaanleg in het gebied, in verband met de ligging van de gemeentegrens. Destijds lag deze gelijk aan de grens met de vestingwerken, ongeveer op de plaats waar nu de Fort Willemweg gelegen is. Ten noorden was de toenmalige gemeente Oud-Vroenhoven gelegen. Deze ligging van de gemeentegrens was niet gecorrigeerd met de overdracht van de vestingwerken. Reeds in 1869 had Maastricht een verzoek ingediend voor de annexatie van Oud-Vroenhoven; deze werd echter pas in 1920 ingewilligd.

Rond 1900 vestigt de eerste industrie zich in Bosscherveld. De voltooiing van het goederenstation in 1903 is hier een belangrijke aanjager voor geweest. De meeste

industrie vestigde zich langs de Industrieweg op grondgebied van het toenmalige Oud-Vroenhoven. Voor deze vestigingsplaats waren de volgende redenen aan te wijzen:

- Er was ruim voldoende vrije grond aanwezig;
- Het gebied had een zeer gunstige ligging ten opzichte van de infrastructurele voorzieningen. De Industrieweg was gelegen vlak langs de spoorverbinding naar Hasselt en de Zuid-Willemsvaart.

Vanaf de Tweede Wereldoorlog begon de gemeente Maastricht met het ontwikkelen van een visie op Bosscherveld. In deze visie werd de ontwikkeling toegespitst op de vestiging van kleinindustrie. De infrastructuur was een belangrijk hulpmiddel om dit te bewerkstelligen, zo deelt de Lage Frontweg het terrein van het voormalige energiebedrijf Hollando-Belge in tweeën en voorzagen meerdere uitbreidingsplannen in een aanzienlijke verdichting van het wegennet. Deze uitbreidingsplannen haalden echter meestal niet de goedkeuring van GS; pas in 1951 werd een uitbreidingsplan uitgevoerd. Hierin heeft het wegennet praktisch de huidige structuur.

Gemeentelijke gasfabriek

In 1912 werd begonnen met de bouw van de derde grote verwerker van steenkolen in Maastricht, de tweede gemeentelijk gasfabriek, aan de Cabergerweg; deze kwam in 1914 gereed. De eerste was gevestigd aan de Capucijnenstraat.

Gekozen werd voor bedrijventerrein Bosscherveld om een aantal redenen.

- Bosscherveld was een groot terrein, waar nog voldoende ruimte beschikbaar was. Er waren daardoor weinig belemmeringen aanwezig;
- Er was reeds een aantal voor die tijd vrij grote infrastructurele voorzieningen aanwezig, waar vrij eenvoudig op kon worden aangesloten;
- De distributie van gas ging via de oude vestiging aan de Capucijnenstraat. Door de nieuwe vestiging op relatief korte afstand te bouwen was ook een korte pijplijn voldoende, waardoor de kosten daarvan beperkt bleven;
- De beoogde locatie was onderdeel van de voormalige vestingwerken. De grond was dus al eigendom van de gemeente Maastricht.

Het fabrieksterrein had een grootte van 4 hectare en besloeg een hoog en een laag gedeelte. Dit laatste had een functionele reden: het bedrijf had zeven silo's voor opslag in gebruik, die tegen het hoge deel aan liggen. Op die manier konden de kolen vrij eenvoudig gelost worden vanaf het hoge gedeelte. De kolen werden meestal per spoor of schip naar het bedrijf vervoerd. Voor de schepen was een loswal aan de Havenkom beschikbaar.

In 1928 werd een overeenkomst gesloten voor de centrale levering van gas uit de Staatsmijnen. Om die reden werd de gemeentelijke gasfabriek in 1930 gesloten.

Figuur 6 Detail van de gasfabriek

Spoorverbinding Maastricht – Hasselt

Station Boschpoort was het derde treinstation op Maastrichts grondgebied en is aangelegd in het midden van de 19e eeuw. De officiële opening was op 1 oktober 1856. Het werd echter weer, net zoals de twee voorgaande Wyck I en Wyck II, een station ver van de stad verwijderd.

Door de aanleg van de lijn Aken – Landen inclusief de realisering van 19 reizigersstations was de spoorwegmaatschappij in grote financiële problemen gekomen. Omdat provincie en aanliggende gemeenten niet bereid waren voor het behoud van de lijn te vechten was een halvering van het aantal treinen het gevolg. Hierdoor, en door de lange weg die reizigers moesten afleggen om het station te bereiken, stapten uiteindelijk gemiddeld nog slechts 28 mensen per dag op de trein bij station Boschpoort. Al na vijf jaar, in oktober 1861, kwam de beslissing het station 'tijdelijk' te sluiten. Ook de kleine stadspoort (poterne) in het verlengde van de Boschstraat, die door de genie was gebouwd om de weg naar het station te verkorten, werd tijdelijk gesloten. Er is echter nooit verandering in gekomen en het reizigersstation Boschpoort is nooit meer in bedrijf geweest.

Ten tijde van de bouw werd tevens de Zuid-Willemsvaart ter plaatse verbreed, zodat er enige laad- en losplaatsen voor schepen konden komen, compleet met losbermen op de oevers en een hellend vlak met rails. Op de oever van de Zuid-Willemsvaart tegenover het reizigersstation (tussen het kanaal en de Bosscherweg) werd een goederenloods gebouwd.

Petrus Regout heeft altijd gepleit voor een goederenstation binnen de vesting, in de buurt van zijn fabrieken aan de Maagdenries. De financieel aan de grond zittende spoormaatschappij was echter niet te vermurwen, ondanks de vasthoudendheid van Petrus Regout. Alhoewel hij het zelf niet meer heeft meegemaakt, is het goederenstation er uiteindelijk toch gekomen, zij het pas in 1903 op kosten van de gemeente. In 1885 werd deze voorafgegaan door de aanleg van een nieuwe havenkom op de plaats van de Lage Fronten. Het goederenstation, eveneens Boschpoort genaamd, kreeg van oost naar west een douanebureau, een douaneloods en een goederenloods.

Regout heeft voor zijn bedrijf een eigen spoorlijn richting het Sphinx-terrein en de havenkom aan laten leggen. Dit was rond 1850 het eerste spoorlijntje in Maastricht.

2.3.2 Relicten bovengronds

Vroege industrie

De meeste gebouwen op het Sphinx-terrein van voor het derde kwart van de 19e eeuw bestaan nu niet meer. Zij zijn door de beperkte omvang van het terrein in de loop der jaren vervangen door nieuwbouw. Mogelijk zijn op enkele plaatsen wel enige keldergewelven bewaard gebleven. Uit de late 19de eeuw zijn nog verschillende gebouwen bewaard gebleven. Het gaat hierbij om Gebouw A, B, C, plus het poortgebouw aan de Boschstraat (1873-1885), de Brikkenbouw (1875), het decoratieatelier (1877), Het gipsfabricage gebouw (1877), het Molengebouw (1893) en de poort op de hoek van de Statensingel/Boschstraat (1873).

Figuur 7 Het huidige gebouw van de Sphinx

Op het KNP terrein staat nog steeds de grote fabriekshal uit 1850 en de affuitloods, de loods waarin de onderstellen voor kanonnen werden opgeslagen voordat de vesting in 1867 werd opgeheven.

Langs het Bassin staat nu nog het Veempakhuis, waarin een appartementencomplex is gerealiseerd en enkele werfkelders. Daarnaast zijn het Bassin en de Zuid-Willemsvaart, inclusief sluizen en andere waterstaatkundige werken zelf natuurlijk belangrijke cultuurhistorische relictten uit deze periode.

Fabrieksterrein Bosscherveld

De meeste bedrijven zijn nog relatief nieuw en cultuurhistorisch minder van belang. Bouwwerken die nog wel een waardevolle betekenis hebben zijn aangegeven op de kaart (zie de kaart in bijlage 4).

Spoorverbinding Maastricht – Hasselt

De spoorverbinding en goederenemplacement zijn al geruime tijd niet meer in gebruik, maar is nog altijd in het plangebied te vinden. Het treinstation is niet meer aanwezig.

2.3.3 Relicten ondergronds

Verschillende gebouwen op het Sphinx-terrein zijn opgetrokken op de oude funderingen van eerdere industriële bebouwing ter plaatse; er mag dan ook vanuit gegaan worden dat deze oudere resten in de bodem bewaard zijn gebleven. Mogelijk zijn ook op diverse andere plaatsen in het plangebied nog ondergrondse resten aanwezig van oude industriële bouwwerken. De vraag is echter in hoeverre deze resten archeologisch gezien als relevant worden gezien.

3 Waardering

3.1 De archeologische verwachting

Het onderzoek heeft aangetoond dat binnen het plangebied verschillende arealen aanwezig zijn met een middelhoge en hoge archeologische verwachtingswaarde uit de diverse archeologische perioden. Deze verwachtingswaarden zijn aangegeven op de verwachtingskaart die voor het plangebied is opgesteld (zie bijlage 3). Daarnaast hebben de onderzochte gebouwen en vestingwerken een hoge cultuurhistorische waarde. Het verdient aanbeveling om bij de verdere planvorming zoveel mogelijk rekening te houden met de archeologische en cultuurhistorische waarden binnen het plangebied.

De gebieden met een middelhoge archeologische verwachtingswaarde zouden als archeologisch attentiegebied aangegeven moeten worden. Dit impliceert dat bij bodemverstoringen dieper dan 50 cm-mv in deze gebieden de Afdeling Archeologie van de gemeente Maastricht vooraf op de hoogte wordt gebracht van de geplande bodemverstoring, zodat zij hierop eventueel kunnen anticiperen. De gebieden met een hoge archeologische verwachtingswaarde zouden zoveel mogelijk gevrijwaard moeten blijven van bodemverstoringen. Hierop zou een aanlegvergunningstelsel van toepassing kunnen worden verklaard. Voor eventuele bodemingrepen dieper dan 50 cm-mv op deze locaties zal dan altijd een aanlegvergunning moeten worden aangevraagd bij B&W. B&W moeten in een dergelijk geval de Afdeling Archeologie om advies vragen over de voorwaarden waaronder vergunning verstrekt kan worden.

Duidelijk herkenbare structuren en fenomenen, zoals de verschillende relictten van de Tachtigjarige Oorlog en de Middeleeuwse infrastructuur van het gebied zouden zelfs uitermate geschikt kunnen zijn als inspiratiebron bij de planvorming of verdere inrichting van het gebied.

3.2 De cultuurhistorische verwachting

Uit ervaring met het hergebruik van gebouwen komt duidelijk naar voren dat vaak niet alleen de gebouwen sec belangrijk zijn, maar dat in veel gevallen juist het stedenbouwkundig ensemble de kwaliteit heeft die behouden dient te worden. Het ensemble vertelt vaak het achterliggende verhaal van de gebouwen. Een goed voorbeeld daarvan is het textielmuseum in Tilburg. Van oorsprong was de bedoeling, dat slechts een tweetal gebouwen – de fabrikantenvilla en de daarachter liggende weverij – zouden blijven; gebouwen die door hun architectuur sterk in het oog sprongen. Allengs bleek echter dat gebouwdelen, die weliswaar bouwkundig minder beeldbepalend waren, een net zo grote bijdrage leverden aan de kennis over de ontstaansgeschiedenis van het complex.

De bespreking van de cultuurhistorische elementen valt in grote lijn in drie delen uiteen.

- De fortificatiezone
- De vroeg-industriële zone
- De laat-industriële zone

3.2.1 De fortificatiezone

De relictten van de fortificaties aan de noordwest-zijde van de stad vormen een indrukwekkend geheel. Deze gaan echter vaak verscholen, waardoor hiervan weinig te merken is.

De landelijke openheid van de omgeving van de Fronten en het fort Willem I biedt kansen voor het creëren van een stedenbouwkundig ensemble, waarbij de cultuurhistorische waarde zichtbaar gemaakt kan worden.

De relictten van Bastion B, de ruïne van de kazemat, onderdeel van Ravelijn A, het water en het groen zijn erg waardevol. Instandhouding van deze kwaliteit vergt echter een zeer zorgvuldige aanpak van ontwikkeling en gebruik. Van de overige bastions en ravelijnen zijn slechts fragmenten bovengronds aanwezig. Deze resten liggen sterk verscholen en zijn niet goed toegankelijk. Toch vormen zij een wezenlijk onderdeel van de gehele fortificatiezone.

De algehele bouwkundige staat van de vestingselementen is redelijk te noemen. Op verschillende plaatsen is het metselwerk en voegwerk in slechte staat, maar nergens is het achterstallig onderhoud dermate slecht dat hergebruik van de elementen geen optie is.

Verschillende elementen van de vestingwerken in het gebied hebben op dit moment nog een functie, bijvoorbeeld als opslagplaats of als studentenvereniging. Hoewel deze functies wellicht als nuttig en bruikbaar worden ervaren dragen zij niet bij tot een adequaat onderhoud van deze cultuurhistorische elementen. De verschillende gebouwen zouden zich goed lenen voor het onderbrengen van bijvoorbeeld natuur- en cultuurhistorisch educatieve functies en wellicht, in het geval van Bastion B, voor kleinschalige horeca.

Figuur 8 Deel van de Lage Fronten

3.2.2 De vroeg-industriële zone

De vroeg-industriële zone is het gebied dat vroeger binnen de muren lag en waar de industriële activiteiten zijn begonnen. Het gebied valt stedenbouwkundig in twee delen op te splitsen: west en oost van de Boschstraat. Opvallend is de evenwichtige structuur van het gebied dat gedomineerd wordt door twee markante gebouwen van de Sphinx aan

de westelijke kant en van Sappi aan de oostelijke kant. Daarnaast is het industriële karakter van de Boschstraat in deze situatie een interessant gegeven. Hoewel de Sphinx zich ook aan de andere kant heeft ontwikkeld, is er toch eerder sprake van een ruimtelijke betrokkenheid bij Sappi en het Bassin dan bij de Sphinxfabrieken. De Boschstraat bindt en scheidt: bindt door dezelfde industriële sfeer van de gevelwanden, maar scheidt door de belangrijke verkeersfunctie.

De Boschstraat oost

De Sphinxbebouwing aan de oostzijde van de Boschstraat is een voorbeeld van een stedenbouwkundig ensemble dat als geheel waardevol is, ondanks dat ieder gebouw afzonderlijk misschien niet de kwaliteit of historische waarde heeft dat het behouden waard zal zijn. Interessant is de sfeer en uitstraling uit een verdwenen periode en de typische architectonische en constructieve details uit die tijd, maar ook interessante mogelijkheden voor hergebruik in relatie met ontwikkelingen rond het Bassin.

De algehele bouwkundige staat van de gebouwen is goed. Wellicht is de bouwkundige staat van het eerste betonnen gebouw van het Spinx-complex, de kistenmakerij van rond 1905, minder goed. Over het algemeen zijn oude betonconstructies gevoelig voor betcnrot. Hiernaar zou nader onderzoek noodzakelijk zijn.

De Boschstraat-west

Op oude foto's is te zien, dat de bebouwing langs westelijke wand van de Boschstraat een vrijwel aaneengesloten front vormde van de Sphinxfabrieken. Nu is de op die plek gebouwde overdekte hal voor de tunnelovens een ruimtelijk weinig fraai contrast met de achterliggende hoogbouw. De gesloten gevelwand spreekt niet aan en is in deze vorm als entree voor het plangebied niet aansprekend. De daarvan noordelijk gelegen gebouwdelen hebben deze kwaliteit wel en zijn zoals gezegd bepalend voor de kwaliteit van de Boschstraat als industriestraat.

De panden verkeren in een bouwkundig goede staat.

Sphinxcomplex

Van de oorspronkelijke gebouwen van het Sphinxcomplex is weinig of niets meer over. In de loop der jaren heeft er op het terrein een proces van slopen en nieuwbouw plaatsgevonden, waar geen aandacht voor het verleden bij hoorde. Terugkijkend uit de huidige tijd zijn echter delen van het huidige complex interessant door hun markante verschijningsvorm, de herinnering die door wordt opgeroepen of het verhaal wat erdoor kan worden verteld.

Markant is de bebouwingsstrook Eiffel I, II, en III. Het gebouw torent hoog boven het centrum van Maastricht uit en is daardoor beeldbepalend geworden voor het silhouet van de stad.

Een belangrijk stedenbouwkundig ensemble ligt aan de Statensingel. De singel met beplanting, muur en de gebouwdelen A, B en C vormen samen met de vormenmakerij een stedenbouwkundig geheel. In combinatie met het Molengebouw en het Magazijn langs de Molenstraat ontstaat er een cultuurhistorische drager van formaat.

Een derde interessant stedenbouwkundig cluster is merendeels van recentere datum. Gebouwen aan de Boschstraat en Achter de barakken vormen een interessante straatwand. Aan de binnenzijde is echter in de loop der jaren een wat verbrokkelde situatie ontstaan. Verwacht mag worden dat deze schil in de toekomst onderdeel kan zijn van de nieuwe stedenbouwkundige lay-out.

Op het binnenterrein is verder nog een enkel gebouw met cultuurhistorische waarde aanwezig. De kleinschaligheid staat een herbestemming niet in de weg.

Sappicomplex

Het Sappicomplex is veel minder intensief beschreven dan het Sphinxcomplex. Te overwegen valt ook van dit complex een soortgelijke zorgvuldige inventarisatie van gebouwen te maken, waardoor een onderbouwde keuze kan worden gemaakt welke gebouwen vanuit cultuurhistorisch oogpunt de moeite van het behouden waard zijn. Stedenbouwkundig gezien is vooral de markante hoogbouw aan het Bassin van belang. Het karakteristieke gebouw zorgt voor een ruimtelijk evenwicht in het gebied. Rond de sluis is er sprake van een stedenbouwkundig ensemble waar ook het woongebouw, de twee directie villa's en het hoge glazen gebouw (het ketelhuis) deel van uit maken. De stedenbouwkundige kwaliteit is echter minder vanzelfsprekend als elders in het gebied. Veel hiervan is verloren gegaan door eerdere verkeerstechnische ingrepen en het verdwijnen van details zoals de bomen en sluiswachterhuis. Daardoor bestaat echter ook de gelegenheid door toevoegingen het gebied een meer eigentijds beeld te geven. In dat kader is de indrukwekkende stalen laadconstructie van het Landbouwbelang aan de Maas een gegeven.

In algemene zin kan worden gesteld dat de meeste gebouwen in een bouwkundig goede tot redelijke staat verkeren. Dit wordt ook onderschreven door het feit dat de meeste gebouwen op dit moment nog een werk- of woonfunctie kennen.

3.2.3 De laat-industriële zone

De laat-industriële zone is het gebied dat beschouwd werd als uitleggegebied buiten de vestingzone waar na het slechten van de fortificaties een conglomeraat van functies en gebouwen is ontstaan. Ook in de huidige tijd gaat dat proces door. Hoewel in het gebied interessante gebouwen worden aangetroffen, is dit zo incidenteel, dat er niet van een stedenbouwkundige drager kan worden gesproken.

Gebouwen die tot een stedenbouwkundig ensemble zouden kunnen behoren, maar dat in de praktijk (nog) niet zijn, zijn de voormalige gasfabriek en de gashouder – onderdeel van het Radium complex. Toevoeging van de schoorsteen van Radium en een nieuwe invulling van de omgeving kan hier verbetering in aanbrengen.

De bouwkundige staat van de gasfabriek is matig tot slecht. Het behoud van deze oude betonconstructie, een Rijksmonument, vergt grootschalig onderhoud om de zichtbare aantasting door betonrot en verval tegen te gaan.

3.2.4 Het water

Het water in het plangebied kan eveneens gezien worden als een duidelijk cultuurhistorisch en stedenbouwkundig ensemble. Het tracé van de Zuid-Willemsvaart tot in het Bassin vormde jarenlang de belangrijkste levensader van het gebied.

Het water in het plangebied is een duidelijk bindende, maar ook scheidende eenheid. Elementen als het voedingskanaal, het tweede kleine bassin, de havenkom, maar ook de diverse sluizen, bruggen en duikers vormen hier essentiële onderdelen van. Het onlangs gerestaureerde sluisencomplex bij sluis 19, maar ook de stedenbouwkundige ontwikkelingen aan de zuidzijde van het Bassin laten zien dat het water een dragende functie kan vervullen binnen de toekomstige planontwikkelingen. Het gebied rond bastion B, het kleine Bassin en de havenkom zou een belangrijke stedenbouwkundige drager in het plangebied kunnen vormen, met de cultuurhistorische elementen als uitgangspunt.

Figuur 9 Sluis 20, die het Bassin met de Maas verbindt, gelegen naast de papierfabriek

Figuur 10 Het Bassin

3.3 De cultuurhistorische beoordeling van het plangebied

Tijdens de verkenning van het gebied en de waardering van de gebouwen zoals omschreven onder 3.2, kwam duidelijk naar voren dat naast deze objecten nog veel meer cultuurhistorisch interessante gebouwen en structuren aanwezig zijn in het plangebied. In samenwerking met de taakgroep Cultureel Erfgoed van de Dienst Stadsontwikkeling & Grondzaken (SOG) is een lijst opgesteld van waardevolle cultuurhistorische objecten in het plangebied. Deze objecten zijn geïnventariseerd en gewaardeerd, op basis van een aantal uitgangspunten die d.d. 16/10/02 tijdens een workshop zijn opgesteld. Deze inventarisatie benadrukt dat in het plangebied sprake is van een groot en gedifferentieerd potentieel aan cultuurhistorische elementen. Natuurlijk is behoud van al deze waarden geen optie. Zij bieden echter wel de mogelijkheid om op basis van verantwoorde keuzes cultuurhistorie te hanteren als uitgangspunt voor de verdere stedenbouwkundige ontwikkeling van het plangebied Belvédère. Daarnaast dient de cultuurhistorische waardering als basis voor de effectbenadering in de m.e.r.

3.3.1 Beoordelingskader

Ten behoeve van het beoordelingskader is een tweedeling gemaakt in de te beschouwen criteria:

- Het object zelf wordt beoordeeld, met name vanuit de bouwkundige en architectonische waarde (voor de historische wegen geldt de historische geografische waarde)
- Het object 'in zijn omgeving' wordt beoordeeld.

Hiervoor zijn de volgende criteria gebruikt. Per criterium is de beoordelingsschaal weergegeven, die in het algemeen loopt van 1 (lage waarde) t/m 3 (hoge waarde):

Aspect **bouwhistorische en architectonische waarde**

- Criterium **gaafheid**: in hoeverre is het object gaaf, in die zin dat het oorspronkelijke ontwerp en constructie nog zichtbaar en compleet aanwezig is?
  1. zeer incompleet en oorspronkelijk ontwerp en / of constructie slecht tot matig zichtbaar
  2. incompleet maar oorspronkelijke ontwerp en / of constructie nog zichtbaar
  3. compleet en oorspronkelijke ontwerp en constructie nog zeer goed zichtbaar
- Criterium **kenmerkendheid**: in hoeverre is het object kenmerkend voor een bepaalde periode en/of stijl en/of architect/school?
  1. niet kenmerkend voor periode of stijl / school
  2. enigszins kenmerkend voor periode of stijl / school
  3. zeer kenmerkend voor periode of stijl / school
- Criterium **uniciteit**: in hoeverre is het object uniek: zijn er meerdere objecten uit dezelfde periode/stijl/architect aanwezig (op de schaal van Maastricht)?
  1. het type (stijl, periode en functie) element komt vaker nog in gave vorm voor in Maastricht
  2. het type (stijl, periode en functie) element komt vaker nog in gave vorm voor in Nederland maar niet in Maastricht
  3. het type (stijl, periode en functie) element komt bijna niet meer in gave vorm voor in Nederland

Aspect **contextuele waarde**

- Criterium **ensemblewaarde**: is het object onderdeel van een ensemble en wordt de waarde van het ensemble als totaal mede bepaald door het object? Of wordt de waarde van het object medebepaald door de samenhangen binnen het ensemble?
  1. het element maakt geen onderdeel uit van een historisch ensemble van qua ontwikkelingsgeschiedenis gerelateerde elementen of maakt wel onderdeel uit van een ensemble maar waarvan de elementen niet of nauwelijks meer aanwezig zijn.
  2. het element maakt onderdeel uit van een historisch ensemble van qua ontwikkelingsgeschiedenis gerelateerde elementen waarvan een deel nog aanwezig is.
  3. het element maakt onderdeel uit van een historisch ensemble van qua ontwikkelingsgeschiedenis gerelateerde elementen waarvan een groot deel nog zichtbaarheid is.
- Criterium **stedenbouwkundige waarde**: is het object onderdeel van een nog zichtbare historisch stedenbouwkundig ontwerp?
  1. het element maakt geen onderdeel uit van een samenhangend stedenbouwkundig ontwerp of maakt daar wel onderdeel van uit maar dit is niet meer zichtbaar.

2. het element maakt onderdeel uit van een samenhangend stedenbouwkundig ontwerp waarvan met name de hoofdstructuren nog zichtbaar zijn
  3. het element maakt onderdeel uit van een samenhangend stedenbouwkundig ontwerp waarvan ook de afzonderlijke elementen nog voor een deel zichtbaar zijn
- Criterium 'geheugenwaarde': refereert het object aan de historie van de stad? Roept het object bij inwoners herinneringen op?
    1. het element refereert aan een onbelangrijk / ondergeschikt onderdeel van de historie van de stad
    2. het element refereert aan een belangrijk onderdeel van de historie van de stad
    3. het element refereert aan een zeer belangrijk en dominant onderdeel van de historie van de stad

Het (ingevulde) beoordelingskader is te vinden in bijlage 5. Hierbij zijn de rijksmonumenten niet meegenomen, aangezien deze een beschermde status hebben. Een separate beoordeling heeft hier geen invloed op.

Aggregatie

De aggregatie houdt in dat de verschillende aspecten worden samengevoegd tot een oordeel per aspect, eventueel door het toevoegen van gewichten, en het samenvoegen van de twee aspecten tot één eindoordeel, ook mogelijk door het toevoegen van gewichten. In dit geval is ervoor gekozen geen gewichten toe te kennen, zodat iedere aspect en criterium even zwaar meewegen.

3.3.2 Eindoordeel

Door de betrokken medewerkers van de gemeente Maastricht is een waardering gemaakt van alle objecten voor bovengenoemde criteria en aspecten. Uit deze waardering vallen enkele conclusies te trekken.

Indien beide aspecten samen worden bekeken is het Bassin cultuurhistorisch gezien het meest waardevol. Dit object krijgt voor alle criteria de maximale score van 3 en scoort daarmee maximaal. Ook goed scorend op zowel bouwhistorische/architectonische als contextuele waarde zijn de Eiffelgebouwen, het douanekantoor en een aantal gebouwen uit de vroeg-industriële zone.

Indien afzonderlijk naar het aspect bouwhistorische/architectonische waarde wordt gekeken wordt duidelijk dat het Bassin en de Eiffelgebouwen wederom hoog scoren, maar dat tevens de gashouder een bouwhistorisch belangrijk object is. Beoordeeld naar enkel contextuele waarde scoren Bastion B, de fragmenten van het muurwerk van Bastion B en het Kleine Bassin en Havenkom goed.

Opvallende verschillen tussen bouwhistorische/architectonische en contextuele waarden zijn:

- Bastion B, de fragmenten van het muurwerk van Bastion B en Kleine Bassin en Havenkom: hoge contextuele waarde ten opzichte van bouwhistorische waarde
- Gashouder: hoge bouwhistorische waarde ten opzichte van contextuele waarde

De overige objecten hebben een beperkt verschil tussen beide aspecten.

Bijlage 1 : Bronvermelding

Literatuur

- Berendsen, H.J.A. *Landschappelijk Nederland*. 1997.
- Gemeente Maastricht. *Opgravingen door het Gemeentelijk Oudheidkundig Bodemonderzoek Maastricht (GOBM) in de verschillende jaren*.
- Heijden, R. v.d., J. Notermans. *De werken*. Maastrichts Silhouet nr. 24. Maastricht 1987.
- Jenniskens, A.H. *Het Spoor*.
- Kruisinga, S., S. Langeweg. *Het Sphinxterrein; Onderdeel van de Noordwestentree van Maastricht*. Deelrapport 5, Stichting WIAM. Maastricht, 2000.
- Minis, S. e.a. *Cultuurhistorische verkenning Belvédère*. Gemeente Maastricht, juni 2001.
- Morreau, L.J. *Bolwerk der Nederlanden; De vestingwerken van Maastricht sedert het begin van de 13e eeuw*. Assen, 1979.
- RAAP briefverslag 1998-1693/MW: *Noord-West Entrée, Gemeente Maastricht, Aanvullend historisch onderzoek, Archeologische begeleiding milieuboringen (fase 1)*.
- Roebroeks, W. *Oermensen in Nederland; De archeologie van de oude steentijd*. Amsterdam, 1990.
- Rooij, J.W. van. *Boscherveld – Maastricht; Biografie van een industrieterrein*. Deelrapport 6, Stichting WIAM. Concept. Maastricht, oktober 1998.
- Ubaghs, C. *L'âge et l'homme préhistorique et ses ustensiles de la station lacustre près Maastricht; Publications de la Société Historique et Archéologique dans le Limbourg* 21: 3-92. 1884.
- Verhart, L. *List en Bedrog*. Leiden, 1995.

Kaartmateriaal

- Bodemkaart van Nederland, 1:50 000. Maastricht €1, Heerlen 62 oost en west, Stiboka, Wageningen
- Grote Topografische Atlas van Nederland, Zuid Nederland, 1: 50 000 (1997), Wolters-Noordhoff, Groningen.
- Grote Historische Atlas van Nederland, Zuid-Nederland (1838-1857), 1:50 000 (1990), Wolters-Noordhoff, Groningen.
- Het Centraal Archeologisch Archief (CAA)
- Het Centraal Monumenten Archief (CMA)
- De Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW)
- Het Archeologisch Informatie Systeem (ARCHIS).
- Beschikbare historische kaarten uit het gemeentearchief van de gemeente Maastricht

Gesprekken / workshop met de volgende personen:

Gemeente Maastricht:

- S. Minis
- T. Panhuysen
- W. Dijkman
- T. Jenniskens
- Dhr. Luyten

Social Historisch Centrum: W. Mes

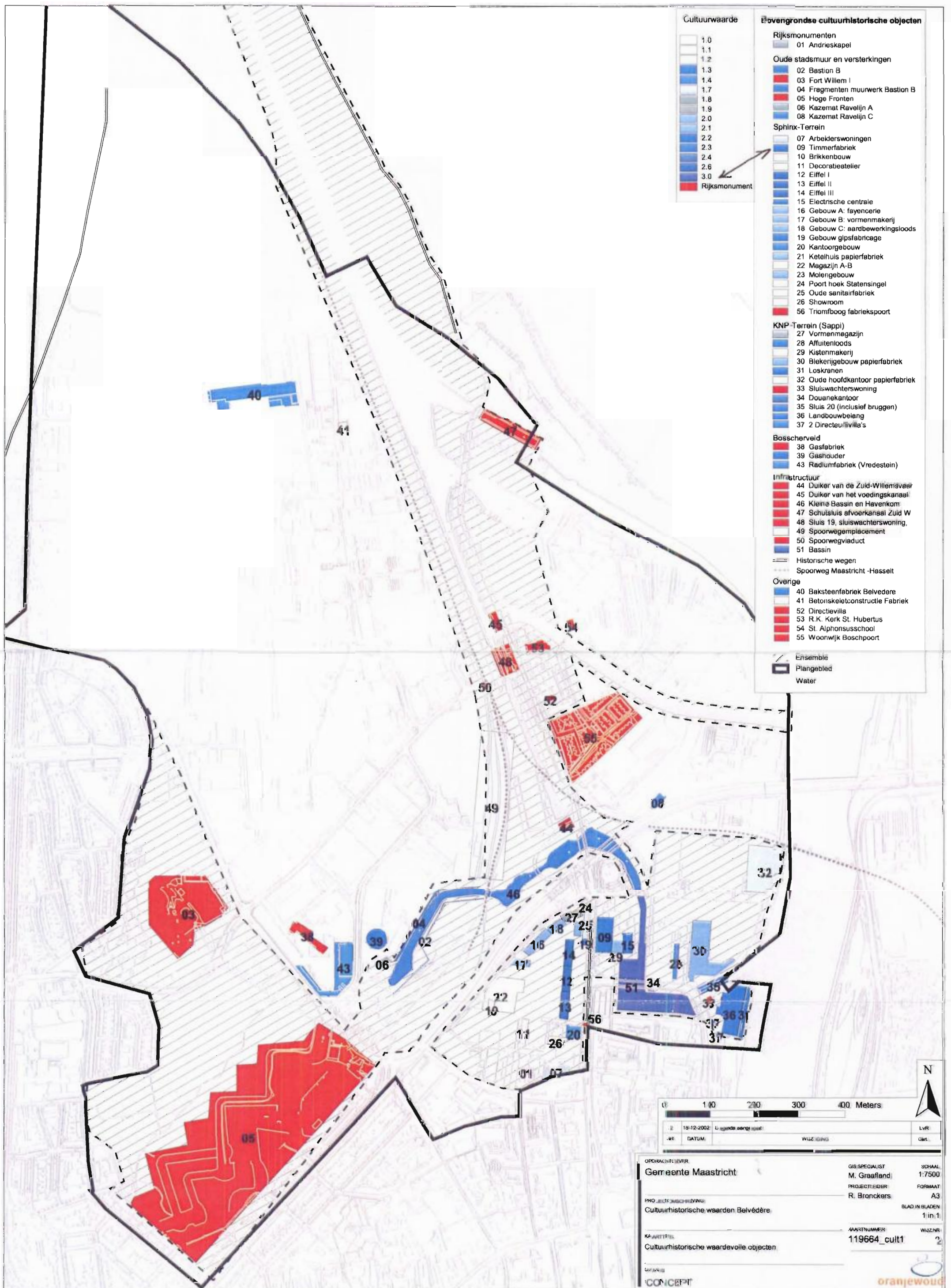
Stichting Maastricht Vestingstad: Dhr. Provaes

Bijlage 2 : Overzicht cultuurhistorische elementen plangebied Belvédère

01	Andrieskapel	waardevol los element
02	Bastion B	fortificatie zone
03	Fort Willem I	fortificatie zone
04	Fragmenten muurwerk Bastion B	fortificatie zone
05	Hoge Fronten	fortificatie zone
06	Kazemat Ravelijn A	fortificatie zone
07	Arbeiderswoningen	vroeg industriële zone
08	Kazemat Ravelijn C	fortificatie zone
09	Timmerfabriek	vroeg industriële zone
10	Brikkenbouw	vroeg industriële zone
11	Decoratieatelier	vroeg industriële zone
12	Eiffel I	vroeg industriële zone
13	Eiffel II	vroeg industriële zone
14	Eiffel III	vroeg industriële zone
15	Electrische centrale	vroeg industriële zone
16	Gebouw A: fayencerie	vroeg industriële zone
17	Gebouw B: vormenmakerij	vroeg industriële zone
18	Gebouw C: aardbewerkingsloods	vroeg industriële zone
19	Gebouw gipsfabricage	vroeg industriële zone
20	Kantoorgebouw	vroeg industriële zone
21	Ketelhuis papierfabriek	vroeg industriële zone
22	Magazijn A-B	vroeg industriële zone
23	Molengebouw	vroeg industriële zone
24	Poort hoek Statensingel	vroeg industriële zone
25	Oude sanitairfabriek	vroeg industriële zone
26	Showroom	vroeg industriële zone
27	Vormenmagazijn	vroeg industriële zone
28	Affuitenloods	vroeg industriële zone
29	Kistenmakerij	vroeg industriële zone
30	Blekerijgebouw papierfabriek	vroeg industriële zone
31	Loskranen	vroeg industriële zone
32	Oude hoofdkantoor	vroeg industriële zone
33	Sluiswachterswoning	waterzone
34	Douanekantoor	waterzone
35	Sluis 20 (inclusief bruggen)	waterzone
36	Landbouwbelang	vroeg industriële zone
37	2 Directeursvilla's	vroeg industriële zone
38	Gasfabriek	laat industriële zone
39	Gashouder	laat industriële zone
40	Baksteenfabriek Belvédère	vroeg industriële zone
41	Betonskeletconstructie Fabriek (Vermicelli) van Pagnier	vroeg industriële zone
43	Radiumfabriek (Vredestein)	laat industriële zone
44	Duiker van de Zuid-Willemsvaart	waterzone
45	Duiker van het voedingskanaal van de Zuid-Willemsvaart	waterzone
46	Kleine Bassin en Havenkom	waterzone
47	Schutsluis afvoerkanaal Zuid-Willemsvaart	waterzone

48	Sluis 19, sluiswachterswoning, brugwach- terswoning	
49	Spoorwegemplacement	vroeg industriële zone
50	Spoorwegviaduct	vroeg industriële zone
51	Bassin	waterzone
52	Directievilla	vroeg industriële zone
53	R.K. Kerk St. Hubertus	waardevol los element
54	St. Alphonsusschool	waardevol los element
55	Woonwijk Boschpoort	waardevol los element
56	Triomfboog fabriekspoort	vroeg industriële zone

Bijlage 3 : Archeologische waarden

Bijlage 4 : Cultuurhistorische objecten + ensemble

Bijlage 5 : Beoordelingskader

In dit beoordelingskader zijn de meeste rijksmonumenten niet opgenomen, aangezien deze een beschermde status genieten en een separate beoordeling deze status niet beïnvloedt.

		cultuurhistorische waarde	graafheid	kenmerkendheid	uniciteit	gewogen totaal	ensemblewaarde	stedienbouwkundige waarde	geheugenwaarde	gewogen totaal
			bouwhistorische en architectonische waarde				contextuele waarde			
1	Andrieskapel	1,8	2	2	2	2,0	1	1	2	1,3
2	Bastion B	2,3	1	3	2	2,0	3	3	3	3,0
4	Fragmenten muurwerk Bastion B	2,3	1	3	2	2,0	3	3	3	3,0
6	Kazemat Ravelijn A	1,8	2	2	1	1,7	2	2	2	2,0
7	Arbeiderswoningen	1,7	3	1	1	1,7	2	2	1	1,7
8	Kazemat Ravelijn C	1,4	1	2	1	1,3	2	2	1	1,7
10	Brikkenbouw	1,0	1	1	1	1,0	1	1	1	1,0
11	Decoratieatelier	1,0	1	1	1	1,0	1	1	1	1,0
12	Eiffel I	2,6	3	3	2	2,7	3	1	3	2,3
13	Eiffel II	2,6	3	3	2	2,7	3	1	3	2,3
14	Eiffel III	2,6	3	3	2	2,7	3	1	3	2,3
15	Electrische centrale	2,2	3	2	2	2,3	2	3	1	2,0
16	Gebouw A: fayencerie	2,1	2	2	2	2,0	3	2	2	2,3
17	Gebouw B: vormenmakerij	2,1	2	2	2	2,0	3	2	2	2,3
18	Gebouw C: aardbewerkingsloods	2,1	2	2	2	2,0	3	2	2	2,3
19	Gebouw gipsfabricage	2,3	2	2	3	2,3	3	2	2	2,3
20	Kantoorgebouw	1,4	3	1	1	1,7	1	1	1	1,0
21	Ketelhuis papierfabriek	2,0	3	2	2	2,3	2	1	1	1,3
22	Magazijn A-B	1,0	1	1	1	1,0	1	1	1	1,0
23	Molengebouw	2,1	2	2	2	2,0	3	2	2	2,3
24	Poort hoek Statensingel	1,2	1	1	1	1,0	2	2	1	1,7
25	Oude sanitairfabriek	1,2	2	1	1	1,3	1	1	1	1,0
26	Showroom	1,0	1	1	1	1,0	1	1	1	1,0
27	Vormenmagazijn	1,9	2	2	2	2,0	2	1	2	1,7
29	Affuitenloods	1,3	1	1	2	1,3	1	1	2	1,3
29	Timmerfabriek	2,2	3	3	1	2,3	3	1	2	2,0
29	Kistenmakerij	1,0	1	1	1	1,0	1	1	1	1,0
30	Blekerijgebouw papierfabriek	2,1	2	2	2	2,0	3	2	2	2,3
31	Ioskranen	2,2	3	3	1	2,3	3	1	2	2,0
32	Oude hoofdkantoor papierfabriek	1,2	2	1	1	1,3	1	1	1	1,0

34	Douanekantoor	2,4	3	3	2	2,7	2	2	2	2,0
35	Sluis 20 (inclusief bruggen)	2,3	3	3	1	2,3	3	2	2	2,3
36	Landbouwbelang	2,2	3	2	2	2,3	2	2	2	2,0
37	2 Directeursvilla's	1,4	2	2	1	1,7	1	1	1	1,0
39	Gashouder	2,2	3	3	2	2,7	1	1	2	1,3
40	Baksteenfabriek Belvedere	1,3	2	1	1	1,3	1	1	2	1,3
41	Betonskeletconstructie Fabriek (Vermicelli) van Pagnier	1,2	2	1	1	1,3	1	1	1	1,0
43	Radiumfabriek (Vredestein)	1,4	2	1	1	1,3	2	2	1	1,7
46	Kleine Bassin en Havenkom	2,3	1	3	2	2,0	3	3	3	3,0
49	Spoorwagemplacement	1,1	1	1	1	1,0	2	1	1	1,3
51	Bassin	3,0	3	3	3	3,0	3	3	3	3,0

profiel

Een begrip in Nederland

Met bijna tweeduizend werknemers en ruim tienduizend opdrachten per jaar is Oranjewoud één van de grootste advies- en ingenieursbureaus in Nederland. Dit jaar zijn we precies een halve eeuw actief op het brede terrein van infrastructuur, bouw, stedelijke inrichting, natuurontwikkeling, milieu, vastgoedzaken en vrijetijdsvoorzieningen. Daarbinnen bieden we als één van de weinige partijen de combinatie van idee én verwezenlijking; van ingenieurswerk en daadwerkelijke realisatie binnen één organisatie. Dat staat niet alleen garant voor haalbare plannen, maar ook voor een hoogwaardige uitvoering. Voor onze opdrachtgevers is dat een vertrouwd gevoel.

Sterk in teamwerk

Oranjewoud werkt voor en samen met overheden, bedrijven en instellingen. Van lokale tot landelijke overheid, van handel tot industrie, van midden- en kleinbedrijf tot multinational, van non-profitsector tot particulier; alle opdrachtgevers zijn belangrijk. Daarbij combineren we onze sterke eigen inbreng met respect voor de kennis en kunde van de opdrachtgever. Partnership is dan ook altijd het uitgangspunt.

Raad en daad op maat

Het dienstpakket van Oranjewoud mag breed worden genoemd. We verzorgen binnen onze werkgebieden het gehele traject van studie, advies, ontwerp, planvoorbereiding en directievoering tot realisatie, beheer en onderhoud. Al naar gelang de wens van de opdrachtgever nemen we hierbij één specifiek gedeelte, een combinatie van meerdere onderdelen of het hele traject op ons.

Creatief en dynamisch

Het brede werkterrein en de grote verscheidenheid aan activiteiten vindt zijn weerslag in de samenstelling van ons personeelsbestand. We bieden werk aan afgestudeerden op zowel mbo, hbo als academisch niveau. Oranjewoud staat voor werken in een gevarieerde, enthousiaste omgeving met een dynamische uitstraling en volop kansen voor nieuwe uitdagingen, verantwoordelijkheden en doorgroeimogelijkheden. Eigen initiatief, flexibiliteit, creativiteit en teamwerk zijn vanzelfsprekendheden binnen ons bureau.

Altijd binnen handbereik

Oranjewoud is met zes grote en een aantal kleinere vestigingen altijd binnen handbereik. Onze medewerkers staan hierdoor ook in letterlijke zin dicht bij de opdrachtgevers, waardoor wij in alle regio's slagvaardig te werk kunnen gaan. De landelijke business units zijn op vrijwel al onze regionale vestigingen vertegenwoordigd. Zo combineren we inzicht in landelijke ontwikkelingen met een diepgaande kennis van lokale omstandigheden.

Onze buitenlandse activiteiten zijn ondergebracht in Oranjewoud International B.V., met bureaus in Antwerpen, Dresden en Budapest.

www.oranjewoud.nl

Vestigingen

Hoofdkantoor

Directie, Stafdiensten,

Koningin Wilhelminaweg 11
Postbus 24
8440 AA Heerenveen
Telefoon: (0513) 63 45 67
Telefax: (0513) 63 33 53

Heerenveen

Groningen, Friesland, Drenthe,
secretariaat Business unit Bouw & Vastgoed

Tolhuisweg 57
Postbus 24
8440 AA Heerenveen
Telefoon: (0513) 63 45 67
Telefax: (0513) 63 33 53

Deventer

Overijssel, Gelderland,
secretariaat Business unit Stad & Ruimte

Keulenstraat 3
Postbus 321
7400 AH Deventer
Telefoon: (0570) 67 94 44
Telefax: (0570) 63 72 27

Almere

Noord-Holland, Utrecht, Flevoland,
secretariaat Business unit Object & Informatie

Wisselweg 1
Postbus 10044
1301 AA Almere Stad
Telefoon: (036) 530 80 00
Telefax: (036) 533 81 89

Capelle aan den IJssel

Zuid-Holland, Zeeland,
secretariaat Business unit Bodem & Water

Rivium Westlaan 72
2909 LD Capelle aan den IJssel
Postbus 8590
3009 AN Rotterdam
Telefoon: (010) 288 45 45
Telefax: (010) 288 47 47

Oosterhout

Noord-Brabant, Limburg,
secretariaat Business unit Sport & Techniek

Beneluxweg 7
Postbus 40
4900 AA Oosterhout
Telefoon: (0162) 48 70 00
Telefax: (0162) 45 11 41

Locatie Geleen

Mijnweg 3
Postbus 17
6160 AA Geleen
Telefoon: (046) 478 92 22
Telefax: (046) 478 92 00

Rijswijk

Oranjewoud Infragroep B.V.,
secretariaat Business unit Mobiliteit & Infrastructuur

Polakweg 13
Postbus 1105
2280 CC Rijswijk
Telefoon: (070) 414 31 00
Telefax (070) 414 31 99

Tevens locaties in:

Groningen, Assen, Stadskanaal, Schoonebeek, Jisp en Goes

